

תמצית הש"ס

לפרטים - 0527692282

גליון מספר 75 עירובין פ"ב - פסחים ח:

שיעור הפת לעירוב ושיעורים נוספים

הגמרא מבארת מהו שיעור ככר שהוא מזון ב' סעודות שמשערים בו עירוב תחומין, או חצי מככר זה הנקרא בכל מקום כדי אכילת פרס, ושיעורים נוספים.

שיעור הפת לעירוב היא מזון ב' סעודות לכל אחד. לר"מ הכונה לסעודות שבת (וכן סוברים רבא ורב יוסף), ולרבי יהודה הכונה לסעודות החול, וכל אדם משער בכדי מזונו, וזה הוא מתכוונים להקל, דלר"מ בשבת אדם אוכל יותר, דכיון שהמאכלים ערבים המעיים מקבלים יותר אוכל, ולר"י כיון שבשבת אדם אוכל ג' סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה. ושיעור זה הוא ב' לחמים של איכרים – מהניח שוריים, שהם לוקחים איתם ככרות לשדה, ור"א ב' ככרות של נהר פפייא. ולרבי יוחנן בן ברוקה שיעורו ככר הנקנה בפונדיון בזמן שארבעה סאים נמכרים בסלע, ולר"ש שיעורו ב' שלישי ככר של שלישי קב, ונמצא לריו"ח בן ברוקה ח' סעודות לקב (מפני שהחנוני לוקח מתצית בשכרו, ועושה ככר מרבע קב, ואם בעה"ב נותן עצים החנוני לוקח שלישי בשכרו), ולר"ש ט' סעודות לקב.

פ"ג. שיעור קבלת טומאה בבית המנוגע – חצי מככר ששיעורו בו עירוב הוא שיעור שאם שהה כדי אכילתו בבית המנוגע נטמאו הבגדים שעליו, דכתיב "והאוכל בבית יכנס את בגדיו" והיינו שישנה כדי אכילה, אבל הנכנס טמא מיד דכתיב "והבא אל הבית טמא", ואף שלר"ש לענין עירוב יש בככר ג' סעודות, בעירוב הקילו, אבל שיעור סעודה הוא חצי ככר, והוא שיעור כדי אכילת פרס המוכר בכל התלמוד, על שם ששיעורה בפרוסה והיינו חצי ככר.

שיעור קבלת טומאה באכילת מאכל טמא – רבע מהככר ששיעורו בו עירוב (והיינו ב' ביצים חסר קימעה לרבי יהודה, מפני שמתחילה שיעורו בביצים קטנות יותר, ולרבי יוסי ב' ביצים שוחקות, ולרבי ב' ביצים ועוד אחד מעשרים לכל ביצה, וי"ג אחד מארבעים לב' הביצים, ולרבי יוחנן בן ברוקה כביצה ומחצה שוחקות), מטמא את האדם האוכלו מדרבנן, לאוסרו באכילת תרומה עד שיטבול, אבל מדאורייתא אין אוכל מטמא אדם. וכתבו התוס' (ד"ה ויחצי) שגזירה זו קדומה לגזירת י"ח דבר, ובגזירת י"ח דבר גזרו שהאוכל אוכל ראשון ואוכל שני בשיעור כביצה טמא תרומה אף במגע, וטעם הגזירה הוא שהראשון אוכל תרומה אחרי שאכל או שתה דברים טמאים סבור שכמו שמוותר שבתוך מעיו הם יגעו זה בזה, הם ימליים לגעת זה בזה גם בחוץ. וגזרו בשיעור שני ביצים ולא בכביצה אע"פ שכביצה ראויה לטמא אחרים, משום שא"א שלא ישאר מעט בין השניים והתניינים או שיתעקל קצת במעיו, וכיון דאפקיה מביצה אוקומה בשני ביצים שהו חצי סעודה, ולרבי יוחנן בן ברוקה ביצה על מחצה, אבל משקן טמאים שכולם נכנסים למעיו א"צ יותר מביצה אחת.

שיעור מאכל המטמא – בברייתא איתא ששמינית מהככר ששיעורו בו עירוב מטמא טומאת אוכלים, והוא שיעור כביצה לר"ש, ולר' יוחנן בן נורי ג' רביעי ביצה, ותנא דמתני' לא נקט שיעור זה מפני שאינו בדיוק שמינית, אלא י"א ביצה וקליפתה וי"א בלא קליפתה, וחצי מפסול גויה לר"ז זה ביצה חסר קימעה, ולרבי יוסי ביצה בקליפתה שוחקת, ולרבי ביצה ועוד.

שיעור סאה – סאה מדברית שיעורה מאה וארבעים וארבעה ביצים, סאה ירושלמית (שהוסיפו שתות מלבה) מאה ושבעים ושלוש ביצים פחות חומש ביצה, סאה ציפורית (שהוסיפו עוד שתות מלבה) מאתים ושבע ביצים ועוד פחות מחצי ביצה, בוניס מצא סאה שהיה בה מאתים ושבע עשרה ביצים, והיינו כרבי שהוסיף לכל ביצה אחד מעשרים.

פ"ג. שיעור לחיוב חלה – כתיב "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", עריסותיכם היינו כדי עיסתכם שהיתה במדבר שהיא "עומר לגולגולת" וכתיב "והעומר עשירית האיפה הוא", שבעה לוגים קמח ועוד במידה מדברית, שהם ששה לוגים במידה ירושלמית, שהם ה' לוגים במידה של ציפורי, והאוכל מידה זו בכל יום הרי הוא בריא ומבורך, והמוסיף רעבתן, והפוחת מקולקל. וכתבו התוס' (ד"ה שבעת) שזו שיטת רבי יוסי שמפרש שאחר הפרשת ה"ראשית" שהו "העומר" ישאר שיעור "עריסותיכם שזה עיסה מדברית. ולשמאי השיעור הוא קב, ולהלל השיעור הוא ב' קבין, ולהכימי' ה' לוגין.

טלטול במקום שבין ב' רשויות

ב' רשויות נפרדות זו מזו ע"י מחיצה גבוהה י"ט, שיעורו כל אחת בפני עצמה, מותרים לטלטל בכל רשות בפני עצמה אבל אסור להעביר מחצר לחצר. ולהלן יבואר מהו הדם אין יש מקום שלישי ביניהם, למי מהם מותר לטלטל שם.

טלטול במקום הסמוך לחצר ומרפסת שלא עירבו יחד – מרפסת היא ארוכה ופתוחה לה הרבה עליות וכולם יודים ממנה בסולם אחד לחצר ומהחצר יוצאים לרה"ר, ואין בני המרפסת אסורים על בני החצר כיון שהמרפסת גבוהה י"ט, וסולם נחשב או כפתח או כמחיצה בכל מקום להקל, ואסור להוציא מהמרפסת לחצר או איפכא כיון שהם ב' רשויות. אנשי חצר ומרפסת שלא עירבו יחד אלא בפני עצמם, כל שגבוה י' טפחים ואינו רחוק ד' טפחים מהמרפסת, מותר למרפסת ואסור לחצר, וכן חולית הבור והסלע, ובלבד שלא יהיה רחוק מהמרפסת ד' טפחים.

טלטול במקום הסמוך לב' חצרות שלא עירבו יחד – אם לשניהם פתח (-שימוש נח באותו מקום כפתח שנה להכנס בו) לאותו מקום הסמוך להם ולשניהם נח להשתמש בו, הדין כמו בחלון שבין ב' חצרות שיכולים לערב יחד או כל אחת בפני עצמה, ואם לא עירבו יחד ויש במקום זה ד' על ד' אסור לשניהם, אפילו אם זה נמוך פחות מן' טפחים. ואם שניהם אינם יכולים להשתמש שם אלא בזריקה והיינו שזה גבוה י"ט משניהם, הדין כמו בכותל שבין ב' חצרות שזה אסור לשניהם. ואם שניהם אינם יכולים להשתמש שם אלא בשלשול, הדין כמו בחריץ שבין ב' חצרות שגם בזה אסור לשניהם, שהוא מפסיק בין הרשויות, וכיון שתשמישו שיה לשניהם שניהם אסורים בו. ואם לאחד פתח לאותו מקום והשני יכול להשתמש בזריקה או בשלשול מותר לאותו שהוא שוה אליו להשתמש בו. ואם אחד יכול להשתמש בשלשול והשני בזריקה, לרב שניהם אסורים כיון שלשניהם תשמישו קשה, ולשמואל מותר לזה שבשלשול כיון שיותר קל להשתמש בשלשול.

פ"ד. ולדברי רב הא דאיתא במתני' שמקום שבחצר שהוא גבוה י"ט מותר למרפסת, איירי שיש דוורים במרפסת עצמה, או סמוך לה בתוך י"ט, ואותו מקום נמצא נמוך מהם או גבוה מהם מ"ט, (דבני עליה שהיא גבוהה י"ט יותר מהמרפסת הם רחוקים יותר מ"ט מאותו מקום. ומ"מ כתבו התוס' (ד"ה קא) שאף באופן זה אין בני החצר אסורים על בני העליות לטלטל במרפסת, מפני שהמרפסת שייכת לבני העליות, ורק כשהמקום משותף לשניהם הרי הם אסורים זה על זה כשלא עירבו יחד), ולפי' זה מקום שנמוך מ"ט אסור לשניהם, והא דתני שחולית הבור שהיא גבוהה י"ט מותרת למרפסת, איירי שהבור מלא פירות טבל שזה מוקצה בשבת דומיא דבלע שאינו חסר, (דאף שעפר הנמצא בחריץ שבין ב' חצרות, ועתידי לפנות, אינו מובטל מחריץ שם מחיצה, מ"מ נה מונעט גובה י"ט לענין להחשיבו כפתח למרפסת. תוד"ה כיון), אבל בבור מלא פירות מתוקנים או מים שניהם

אסורים, שכיון שהבור מתחסר בשבת ע"י השימוש בו ואז יהיה אסור, גם לפני שחסר זה אסור. והקשו התוס' (ד"ה בור) דאיתא לקמן (פ"ה) שמקום שלבני רשות אחת שימושו ע"י שלשול ולבני רשות אחרת ע"י זריקה ושלשול, מותר לרשות שמשתמשת שם בשלשול, וא"כ הבור לבני החצר שימושו בזריקה ושלשול ולבני המרפסת בשלשול. והתוס' מחלקים בין זריקה למרחוק לבין זריקה לגובה. ושיטת ר"י שהגמ' לקמן היא דייחויא בעלמא, או שיש חלק בין זריקת אויר וגובה לזריקת אויר לבד או גובה לבד.

טלטול במקום שבין חצר לעליה – בני חצר ועליה שלא עירבו יחד, אנשי החצר משתמשים בזיזים שבכותל הנמוכים מ"ט, ואנשי העליה משתמשים בזיזים הסמוכים עד י"ט לעליה, והזיזים שאינם בתוך י"ט לא לזה ולא לזה, לרב אסור לשניהם מפני שלעליה השימוש הוא בשלשול ולחצר בזריקה, ולשמואל מותרים לבני עליה, ואיירי שהזיז רחב ד"ט, דבפחות מכך הוי מקום פטור ומותר לשניהם.

פ"ד: מלוי מים מהים בב' גזוזטראות זו למעלה מזו – ב'

גזוזטראות זו למעלה מזו ומתחתיהם ים, אסור לבני הגזוזטראות לשאוב מים מן הים, מפני שהים הוא כרמלית והגזוזטרא רה"י, וצריכים לעשות נקב ברוחב ד"ט, וסביבו למעלה או מלמטה לעשות מחיצה י"ט כדי להתייז למלא מים, (זהו קולא מיוחדת במים שמחיצה תלויה נחשבת שהיא יורדת וסותמת עד למטה), ואם יש ב' גזוזטראות זו מעל זו ואין ביניהם ד"ט, אם עשו נקב ומחיצה לעליונה ולא לתחתונה ושניהם עשו זאת בשותפות, שתיים אסורות עד שיערבן מפני שרשות שניהם שולטת בו, לרב ניחא משום שלזה - לעליונה בשלשול ולזה לתחתונה בזריקה ושלשול אסור, ולשמואל שמתיר, לרב אדא בר אבהו איירי כשהתחתונים עולים ע"י סולמות לעליונה וממלאים שלשניהם התשמיש הוא ע"י שלשול, ולאבני איירי שב' הגזוזטראות אינם מרוחקות י', ואף שעדיין התשמיש יותר נח לבני העליונה, מ"מ כל היכא שאין גובה י"ט בין המוקמות אין הרשות השלישית שייכת לאחת יותר מלשניה, ואסור בין אם עשו לתחתונה ולא לעליונה, ובין אם עשו לעליונה ולא נח יותר.

גג הסמוך לרה"ר ואין חצר המפסיקה ביניהם, צריך סולם קבוע מן העליה לגג להתירו לטלטול מהמרפסת לגג, דע"י הסולם גילה דעתו שהוא מסלק את הגג משמוש לרה"ר והוא משתמש בו, אבל סולם עראי אינו מועיל, לאבני משום שמדובר שהגג בתוך י' למרפסת ואע"פ שהגג גבוה י"ט מרה"ר כיון שהמרפסת ורה"ר הם בתוך י' זה לזה הם אסורים זה על זה, (ומדובר במרפסת עם מעקה שיש לה פתח י' אמות לרה"ר, דאי לאו הכי כיון שאינה גבוהה י"ט הרי היא כרמלית, ואסור לטלטל ממנה לגג שהוא רה"י אפילו ע"י סולם), ולרב פפא איירי כשהרבים מניחים על הגג כובעים ובגדים והגג נח לשימוש לדברים קלים, ורק למשאות כבדים אין מקום גבוה י"ט נח לשימוש, ולכן הם אסורים זה על זה אפילו כשאין המרפסת בתוך י"ט, (ומה שמצינו שבחצר מקום הגבוה י"ט מותר רק לבני המרפסת, שאני חצר שהתשמיש שלה הוא בדברים לשימוש כבדים), ע"כ לפירוש רש"י. אבל שיטת התוס' (ד"ה גג) שלא מדובר כלל שיש כאן מרפסת, והגג נמצא בתוך י' לרה"ר, וסולם מועיל לטלטל בו היינו כשהגג מוקף מחצית או שבצד הוא גבוה י"ט (דאל"כ הוי כרמלית ואסור), ואף חצר או מבוי הפתוחים י' אמות לרה"ר אין בני רה"ר אסורים לטלטל שם, שאני התם שיש שם דוורים גמורים, משא"כ בגג שללא סולם קבוע בני רה"ר אסורים. ור"ת מבאר שכיון שהבית שתחת הגג הוא רה"י נחשב הגג כרמלית גרוע דוי בסולם קבוע כדי להתייז לטלטל בגג.

חלוקת דפי הסיכומים והמבחנים במוקדי ההפצה. ענית התשובות, וכן רשימת נקודות הפצת המבחנים והסיכומים, בטלפון 0737289669.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה או קנין חכמה, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה.

עלויות ההדפסה רבות, ניתן לתרום ב"נדירים פלוס" בקופת "תמצית משנה ברורה".
לפרטים 052-7692282

הודעה ובקשה –
אנו מעוניינים להגדיל ולהנגיש את סיכומי "תמצית" ומבחני "לדעת" ע"י פתיחת נקודות הפצה בבתי כנסיות מרכזיים. מי שמעוניין שתהיה נקודה באזור מגוריו נא ליצור קשר בטלפון 0504172898 בשעות הערב, או לרשום במייל את כתובת בית הכנסת ושם וטלפון של הגבאי שאפשר לתאם איתו את הדבר.

הקלדה • עריכה • עימוד • כריכה
הדפסה • הפצה
חייג לעכשיו: בינוש קרליבך
052-717-9103
mikra9876@gmail.com

פְּתָה, **בור שבין ב' חצרות** והוא נמצא בעקני מבוי בין החצרות, ואין דיורים פתוחים לאותו מקום, אם הוא בתוך ד' טפחים לחצרות הרי הם אוסרים זה על זה עד שיערבו או שיעשו מחיצה תלויה בבור, ואם הוא רחוק ד"ט מהחצרות, לרב יכול כל אחד למלא מהבור דרך החלון ואצ"כ הכר, **דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר**, ולשמאול אדם אוסר על חבירו דרך אויר, וממילא צריך הכר של יז כל שהוא כדי שלא יבואו להשתמש ברשות אחת של שנים בלא עירוב, (וכן מצינו שלרב הונא הממלא מים ממים לעשות יז כל שהוא, שאף שאור הים הוא מקום פטור, צריך הכר שלא יבואו לטלטל מכרמלית לרה"ה), וי"א דבקנה שאינו ניכר כ"כ סג' והגמ' (פ"ה): אומרת שאף שבדאורייתא אצ"כ הכר, ועל כן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני הרה"י ורה"ה לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו, בדרבנן צריך הכר, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

שני בתים וג' חורבות ביניהם ואין בחורבות דיורים ואין להם בעלים (דאם יש בעלים הרי הם אוסרים על בני בתים, דאף דקימאי לן כרבי יהודה שבית התבן אינו אוסר חצי ומבוי הפתוחים לו, מ"מ בתוך החורבה עצמה אוסר לטלטל, אבל שיטת התוס' שאף חורבה שיש לה בעלים אינה אוסרת, תד"ה (שנ), ומחיצותיהם פרוצות זו לזו, ויש בבתים חלונות הפתוחים לחורבה, לשיטת רב שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר, אם החורבות הם כחצובה ששתי חורבות פתוחים כל אחת לבית אחר והשלישית פתוחה לשני הבתים, כל אחד מותר בחורבה הסמוכה לו, ואף שהיא פרוצה לחורבה האסורה עליו, כשי שאין לו תשמיש גמור בחול בחורבה הסמוכה אף הפיצצה אוסרת, וחבירו אינו אוסר עליו כיון שהיא שמה אלא ע"י אויר, ובשלישית שניהם אסורים כיון שגם לחבירו יש לה תשמיש בח סמוך לחלון ע"י שלשול, ואם החורבות הם בשורה שאין החיצוניים יכולים להשתמש באמצעית אלא דרך החיצונה הסמוכה להם, מותרים אף באמצעית, אבל בזה שסמוכה לחבירו אוסר כיון שחבירו מתשמש שם ע"י שלשול והוא רב ע"י זריקה.

וכתב רש"י שאף שלעיל נתבאר שבבור שבין שתי חצרות אין אוסרים זה על זה כשיש הפסק ד' טפחים, הכא אוסר אפילו במקום המרוחק דין מהשניה, דשאני חורבה שמשתמשים בה תשמישים הרבה בין בסמוך בין ברחוק, ושם התשמיש הוא רק המילוי. ונתוס' (ד"ה בור) כתבו דאירויי שהבור נמצא לכל אורך החצרות, ונמצא שאין אחד יכול להשתמש בד' אמות הסמוכים לחצר השניה. אי נמי איירי שהמקום שבו נמצא הבור אינו רה"ה אלא רה"ה או כרמלית, ומחיצות הבור גבוהות י"ט, וממלאים מהבור לחצרות דרך למעלה מ"ט שזה מקום פטור.

פְּתָה: שני בתים משני צידי רה"ר והם של אדם אחד מותר לפי רב לזרוק מזה לזה למעלה מעשרה, דאין אויר ר"ר אוסר עליו כיון שאין להם שם תשמיש, ואם אחד גבוה מהשני, לרב אוסר לזרוק שמה אף זרוק מהגבוה לגבוה והתפץ **יפול ואתי לאתניי**, ולשמאול מותר אף בזה, ואף שלשמאול אדם אוסר על חבירו דרך אויר, הרי נתבאר לעיל שברשויות דאורייתא מודה שמאול שאינו אוסר.

מה נחשב בית לענין עירובי עירוב

כמה בי אדם הדרים אחרת, אסרו עליהם חכמים לטלטל מהבית לחצר בלא עירוב. ובסוגין יבואר מה נחשב דירה כדי להצריך עירוב, וכן באיזה מקום ניתן להניח עירוב או שיתוף.

מה נחשב בית לענין עירובי חצרות- עירוב חצרות צריך להניחו דווקא בבית שבאותה חצר דעירוב הוא משום דירה, כאילו כל הבתים דרים כאן, ואי לא חזי לדירה אינו עירוב, ועל כן הנותן את עירובו – עירוב חצרות בבית שער אכסדרא ומרפסת אינו עירוב, והדר שם אינו אוסר עליו לטלטל ואצ"כ לתת פת, דלאו דירה היא, וכל מקום שאין הדר אוסר המניח שם עירוב אינו עירוב, חוץ מבית שער דיחיד שאע"פ שהדר שם אינו אוסר המניח עירובו שם עירובו עירוב. הנותן עירובו בבית תבן בקר עצים ואוצרות הוי עירוב, והדר שם שהשאלו לו בענה"כ לזרז שם אוסר החצר כיון שהוא פתוח לחצר, וכתבו התוס' (ד"ה בית התבן) שבית התבן אוסר דווקא כשיש בו תבן, והדר שם אוסר עליו רק אם אין לבענה"כ שם תבן, דאי לא היה הרי זה כמו שבענה"כ דר עמו.

שיתוף מותר להניח אף במקום שא"א להניח עירוב דשיתוף שזה לחצרות אינו משום דירה, אבל אין להניחו במבוי אלא בחצר שבאותו מבוי ובעיני מקום הסמתחר.

בני חבורה שהיו מסובים וקדש עליהם היום, סומכין על הפת שבבית לעירוב, ואם היו בחצר סומכים על הפת לשיתופי מנבואות.

מקום בית המושאל לאחרים שיש בו **תפיסת יד** לבענה"ב אינו אוסר דהוי כאילו בענה"ב דר עימו שם, רבה בר בר חנה אמר אפי' יתד של מחירשה, תנא דבי שמואל דבר הניטל בשבת אוסר דלא חשיב תפיסת יד כיון שיכול להציאו משם וניטל אינו אוסר.

פְּתָה, רבי ור"ע היו מנכדים עשירים, מפני שעשירים הגומלים חסד לעניים שומרים על העולם.

האם מי שאינו בביתו אוסר על בני החצר- המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת, לר"מ אוסר דדירה בלא בעלים שמה דירה, ולר"י אינו אוסר דלאו שמה דירה, ולרבי יוסי ישראל אינו אוסר דלאו שמה דירה אבל נכרי אוסר שמה יבוא היום, ולר"ש אפי' הלך לבתו שבאותה העיר אין אוסר דעבדי איניש דדייר אצל חתנו וגם אם תרתי מריבה לא יצטרך לצאת מביתו, אבל אם חצר לבנו הרי הוא אוסר, מפני שאם יתקוטע עם כלתו יצטרך לצאת מביתם וממילא אינו מסיה דעתו מביחו.

מחיצה תלויה

מחיצה לענין רשויות שבת ועוד דיונים, היינו מחיצה שיש בה גובה י' טפחים וחלל ד"ט על ד"ט, והגמ' דנה האם מחיצה כזו שאינה מגיעה לקרקע ג"כ נחשבת מחיצה או לא.

בור שבין ב' חצרות חציו בזה ובזה בויז, בסתמא אוסר למלא ממנו מים בשבת מפני שהוא ממלא מרשות חבירו, א"כ עשה מחיצה גבוהה י' טפחים בין גלמטה בין מתוך אוגנו ואע"פ שאין המחיצה נוגעת במים, דהקילו במים לומר גוד אחות מחיצתו. ובלבד שתהיה בתוך אגון הבור ותיראה כהפסקה. ולרבי יהודה די במחיצה שבין ב' החצרות אע"פ שאינה נכנסת לתוך הבור. ולרשב"ג לב"ש צריך לעשות מחיצה מלמטה ולב"ה מלמעלה. לרב הונא צריך לעשות את המחיצה בתוך הבור, ולמטה היינו ממש למטה סמוך למים ואצ"כ שראשי הקנים יגעו במים, ולמעלה היינו ממש למעלה בתוך הבור ואינו סמוך למים. ולרבי יהודה למטה דב"ש היינו מלמטה מן המים תחובה בקרקעית הבור, וצריך שיראו הקנים טפח למעלה מן המים, ולמעלה היינו מעל המים וצריך לשקע את המחיצה במים טפח, ולב"ש צריך מחיצה המפסקת עד התתום, ולב"ה צריך מחיצה להכר. רש"י. אבל לתוס' (ד"ה צרון) לב"ש צריך הכר ע"י מחיצה עשרה בתוך המים, ואצ"כ עד התתום, ולב"ה צריך הכר מחיצת עשרה למעלה מן המים וטפח בתוך המים.

פְּתָה: ואם נתן קורה ארבעה מותר למלא מים מהבור, ואין לחוש שהדלי יקל לצד השני של הקורה (והיינו לרב יהודה דס"ל שצריך לשקע ראשי הקנים במים כדי שלא ידלה ומחצי חבירו, אבל לרב הונא אצ"כ אלא הכר. תד"ה ת"ה הא), דברים להו לרלב שדלי לא מהלך יותר מד' ש"ה תחת קורה, ואע"פ שהוא ממלא מהמים שתחת הקורה שהם מעורבים במים של החצר השניה, קל הוא שהקלו חכמים במים, כמו שהקלו במחיצה תלויה, והיינו כרב הונא שבי"ה מתירים אפילו למעלה ממש, ודלא כרב יהודה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שעל זה סומכים העולם שיש להם בתי כסאות על המים שאין המחיצות מגייסם עד המים. אמנם כתבו התוס' שמחיצה העשויה לצניעות בית הכסא ולא לשם מחיצת מים אינה מועילה. ושיטת התוס' שהלכה כרב יהודה, ודווקא קורה מתירה בלא שיקוע, אבל מחיצה תלויה צריכה שיקוע. ור"י מפרש שדון קורה לא נאמר על בור אלא על ע"ם או אמת המים העוברים ליד הכותל שהם כרמלית, מותר לטלטל ע"י קורה.

לרב יהודה מותר לטלטל בחורבה חתמה קורה הרחבה ד' טפחים דאמרינן ששני חודרים יורדים וסותמים, ויש כאן מקום ארבעה (דמחיצה לחלל פחות מארבעה אינה מחיצה) דסבר כו' ישמעאל בו' יוסי שמחיצה תלויה מותרת אף שלא במים, ולית הילכתא כוהיתא. רש"י. אבל התוס' (ד"ה קורה הראשון והשני) מבארים שיש תקרה יוד וסותם ומעיל גם שלא במים, ומה שצריך רחבה ד"ט היינו מפני שבאין בה ד"ט אין אומרים פי תקרה יוד וסותם.

שיטת רבי יהודה ורבי יוסי בדין מחיצה תלויה- רבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן שרבי יהודה שנייקל למלא מים מכח המחיצה שבין החצרות, אמר את דבריו בשיטת רבי יוסי דס"ל שסוכה כשרה אם יש בה מחיצה גבוהה י"ט אע"פ שאינה מגיעה לארץ, כמו שכשר כשאין המחיצה מגיעה לסכך, אבל לת"ק אם המחיצה אינה מגיעה לג"ט הסמוכים לקרקע הסוכה פסולה כיון שהגדיים בוקעים בה. והגמ' דוחה שרבי יהודה לא היקל אלא בעירובי חצרות דרבנן ולא בסוכה, ורבי יוסי לא היקל אלא בסוכה שהיא איסור עשה, אבל בשבת הוא איסור סקילה לא, ואף שברשויות דרבנן לינא סקילה, כל תבאן רבנן ענין דאורייתא תקון. והמעשה שנעשה בציפורי שרבי יוסי היה ראשה ועל פיו היו עושים כולם, שסמכו על סדינים פרוסים (מערב שבת, אבל בשבת אוסר לכו"ע לעשות אפילו אהל עראי אפילו למ"ד שמתור להוסיף על אהל עראי בשבת) שלא הגיעו לקרקע והביאו ס"ת לחצר אחרת דרך חצר שאינה מעורבת בשבת, סמכו בזה על רבי ישמעאל ברבי יוסי ולא על רבי יוסי' דכבר נפטר רבי יוסי, וכן לר"י מותר שהרי יוד רשויות דרבנן, אלא שר"י לא היה בציפורי.

גוזזטרא שיש בה ד' אמות על ד' אמות התיר ר' תנניה בן עקביא לחקוק בה ד' טפחים על ד' טפחים ולמלא מהמים שתחתיה מפני שרואים את ה"ט שסביבה כאילו הם כפופים למטה כעין מחיצה תלויה על המים, והמחיצה יורדת עד המים מדין גוד אחית, ובפחות לא מנהי דאין מחיצה פחות מים העשויה לחלל ד"ט. וכתבו התוס' (ד"ה גוזזטרא) שהגוזזטרא עצמה יש לה חזן דירה"י ומותר לטלטל בכלה אף שאין לה מחיצות, משום שבקיעת גדים שתחתיה לא שמה בקיעה (משאי"כ בדרסקל שבקיעת גדיים שמה בקיעה), אי נמי איירי בפתוחה לרה"י שיש לגוזזטרא גוד חוירי רה"ה. והא דלא אמרינן פי תקרה יוד וסותם לשיטת רש"י שאומרים דין זה אף בד' הצדדים, י"ל שמדובר בגוזזטרא העומדת באלכסון או מלאה פגימות או שאין טפח בעובי הגוזזטרא.

פְּתָה, הגמ' מבארת שהשעור הנ"ל נאמר בגוזזטרא שאינה סמוכה לכותל, אבל אם הגוזזטרא סמוכה לכותל פחות מג"ט, די באורך ד' אמות ורוחב י"א טפחים ומשהו, ויוסיף על הפחות מג"ט להשלימו לד"ט על ד"ט, והכותל נחשב לאחת מהמחיצות, והי"ט שבצד השני נחשבים למחיצה שניה כאילו כפפו את הגוזזטרא, ובצדדים יש אורך י"ט ברוחב טפח ומשהו, אמנם כיון שזה פחות מג"ט לכותל אומרים לבוד. ואם היתה זקופה צריך שתהיה גבוהה ל' טפחים ורוחבה ו' טפחים וב' משהויין ותהא זקופה כנגד הכותל במרחק ד"ט, וכופפים טפח ומשהו בב' הצדדים, וע"י לבוד זה מגיע עד הכותל. ל' אמות העומדת בקרן זוית די ברוחב ב' טפחים וב' משהויה גובה ה"ט, והכותל הוא ב' מחיצות, ועממיהה כשעוביה פחות מג"ט מהכותל שעי' לבוד יש מחיצה שלישית של ח' ומשהו, והכותל השני מכוון כנגד רחבה במרחק ד"ט, וכופפים טפח ומשהו שאינם נצרכים לרוחבה וע"י לבוד יש כאן מחיצה רביעית.

לרבה ר' חנניה סובר כר"י שהתיר למלא מים בור שבין ב' חצרות כיון שיש כותל ביניהם. ואביי דוחה שר"י מתיר מים בור שבו אחית,

אבל אין אומרים כוף וגוד, ור' חנניה התיר דווקא בימה של טבריה שיש לה אוגנים שפה גבוהה מסביבה ועיירות וקרפיות מקיפות אותה, שיש בזה קצת הכר, וכיון שכרמלית אסורה מדרבנן גזירה שמוא יוציא מרה"י לרה"ר די בהכר, ואף שקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אסור בטלטול, די בתקנתא פורתא, אבל בשאר מימוות לא.

אמת המים העוברת בחצר והיא כרמלית אפילו אם היא ברה"י, לת"ק אסור למלא ממנה מים בשבת אא"כ עשו לה כותל מיוחד י' טפחים גם בכניסה וגם ביציאה בתוך אוגניה, שבוה נראה שהיא מתחילה ומסתיימת בעל, ורבי יהודה מתיר לטמון על הכותל שעל גבה כפי שר"י, מתיר לטמון על מחיצה שמעל הבור, ואם אין בה כשיעור עומק י' או רוחב ד' מותר אף לרבנן, דבמים פחות מ' אינו רשות לעצמו וכשהיא עוברת ברה"ה הרי היא רה"ה, ובחצר הרי היא רה"ה.

אמת המים העוברת בין החלונות, פחות מג' מותר למלא, ולרשב"ג פחות מד' מותר למלא-

הגמ' מבארת שהאמה עצמה היא ד' טפחים, דאין כרמלית פחותה מד' טפחים, ונחלקו עד איהו שיעור נחשבים אגפיה למקום פטור ומותר למלא מים ולהניחם באגפיה וליטלם משם ולהכניסם לרה"ה, ואף שאסור להחליף מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור, היינו ברשויות דאורייתא- מרה"י לרה"ה, אבל ברשויות דרבנן כמו מכרמלית לרה"ה מותר, אמנם דווקא בכרמלית לרבנן ג"ט אינם בטלים לכרמלית, אבל ברשויות דאורייתא עד ד"ט לא הוי מקום פטור. וכתבו התוס' (ד"ה תכא) שאכל רב לעליל ע"יו: שברשויות דרבנן אסור להזיז אפילו כמלאו נימא, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

פְּתָה: שיטת זעירי שלרבי יוחנן אסור להחליף דרך מקום פטור אף ברשויות דרבנן, כדמצינו שכותל שבין ב' חצרות ואינו רחב ד"ט מותר לכל חצר להעלות לכותל ולאכול וה"ה דמזרייך ובלבד שלא יחליפו מפני שהוא בטל לרשויות לקולא, (וי"א שרשות שניהם שולטת בו ואסור אפילו להזיז בו כמלוא נימא כיון שאין בו שיעור רשות לעצמו, וכ"ש שאסור להוריד ממנו או להעלות עליו, ואם יש בו ד"ט מותר להעלות לכותל ולאכול. ואין בני החצרות יכולים לערב יחד אא"כ יש כותל פירצה עד עשר אמות, ואם הפירצה יותר מי' אמות חייבים לערב יחד), ולשיטתו שיעור ג' וד' נאמר על אמת המים עצמה ונחלקו בשעור כרמלית, שאם היא כרמלית אסור למלא ממנה לרה"י, ואינה כחורי כרמלית אף שלפני כניסתה לעיר יש בה שיעור כרמלית, (וכמו שחווירי רה"ר כרה"ר לענין שאם זרק ד' אמות ברה"ה נח חבור שבכותל הסמוך לרה"י חייב, ה"ה בכרמלית יהיה אסור), וי"א משום שאין דיני חורים לכרמלית מפני שלא החמירו חכמים בכרמלית לכ"ז, וי"א שאפילו אם יש דיני חורים לכרמלית, שאני הכא שזה רחוק מהכרמלית.

ורבינא מפרש שמדובר שעשה מחיצה בכניסה וביציאה ואיירי שהמחיצה חלוקה באמצע, ונחלקו אם לבוד הוא בג' טפחים או בד' טפחים , כמו שנחלקו בזה רבנן ורשב"ג בכל מקום.

מלוי מים מן הים לגוזזטרא- לתנא דמתני' אסור למלא מים מן הים לגוזזטרא אלא אם עשו מחיצה גבוהה י' טפחים מסביב הגוזזטרא או מסביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעה, מלמעלה או מלמטה מלמע-לה הגוזזטרא או מתחתיה, ואמרינן גוד אחית ור' חנניה בן עקביא מתיר למלא ללא מחיצות אם הגוזזטרא על ד' אמות על ד' אמות וחקקה בד' טפחים מפני שמהשיבים את ה' טפחים שיש בכל צד כאילו כופפו אותם למחיצה ואומרים גוד אחית, והיינו דווקא בימה של טבריא שיש לה אוגנים ועיירות וקרפיות מקיפות אותה, וממתני' משמעו שבכל המימוות צריך מחיצה. (תד"ה תמני'). עוד כתבו התוס' (ד"ה אלא) שבספסוף מותר למלא מים ממים ע"י יז כל שהוא, וצדפניה אינה מהלכת בים שאינו עמוק יו"ט, ורמלית מורדים מחוקקע, ונמצא שתואו ממלא מלמעלה מ"ט שזה מקום פטור, אבל גוזזטרא או דאיריי בפחות מ"ט, או שאף ביותר מ"ט אסור אטו גוזזטרא שאין בה י"ט, או שחוששים שמוא יעלה הים שתחת הגוזזטרא שירטון.

עוד התיר ר' חנניה בן עקביא לאנשי טבריא לטמון פירות בעצה –פסולת קטנית אע"פ שלקטוהו בהשכמה בעוד הטל עליו, מפני שהם לקטו בהשכמה בשביל שלא להתבטל ממלאכה דבעלי מלאכה היו, ולא בשביל הטל ואין מכשירין את הפירות. ועוד התיר להם להשתפג באולונטית ואין חוששים שמת יבשכו ויסחטו, לר"ש מותר להביאה לתוך ביתו ולתק' מותר רק להניחה בחלון, ואסור למוסרה בלבנים מפני שהם חשודים על חסיטה.

שפיכת מים היוצאים לרשות אחרת

השופך מים ברשותו והמים יוצאים לרשות אחרת אין בזה איסור דאורייתא, אולם לפעמים הדבר אסור מדרבנן, וכדלהלן.

שפיכת מים בנקב שבגוזזטרא-

פְּתָה, אין המחיצה שבגוזזטרא הנ"ל מותרת אלא למלא אבל לשפוך לא, מפני שהנזר מוליך את השופכין מחוץ למחיצת הגוזזטרא. הגמ' שואלת מדאיתא במתני' שמתחת לשפוך מים מחצר שאין בה ד' אמות אם יש בה עוקה המזכותה סאתים מן הנקב ולמטה (-בחללה), אע"פ שתמלאה העוקה והמים יוצאים ממנה לרה"ה.

הגמ' מתרצת דשאני תהא דתיימי מיא שהמים עשויים להבלע בקרקע, וממילא כוונתו שבלעו המים במקומם, וכיון שאפילו אם כוונתו שיצאו לרה"ה אין

בוה ממש איסור הוצאה, מנומלל היכא שאינו מתכוין לא גזרו, אבל הכא הוא יודע שהמיים יצאו.

ולישנא בתרא מותר אפי' לשפוך דלא איכפת לו שיצאו המים לחוץ, אבל בחצר הפחותה מדא' אמות אסור ללא עוקה כיון שרצונו שהמים יצאו לחוץ כדי שלא ילכלכו אית הצירו. וכתבו התוס' (ד"ה הני) שאף שמותר לשפוך מים על דפנות הספינה אע"פ שהם נולדים מיד לכרמלית, דכותו בכרמלית לא גזרו, התם אינו סביח שספינה תהליך ולי רקק מים, אבל גזוזוטרט כיון ששייך שהמים יגיעו מיד לרקק מים במקום שרה"ר ומלכת בו, אסרו בכל גזוזוטרט אצל פלוז.

ב' גזוזוטרטאז **זו למעלה מזה** אם עשו מוחיצה רק לעליונה, איתא במתני' ששתייהם שמוותר עד שיערבו. ולשיטת רב שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר, אם אינן סמוכות בתוך ד' וי"ט שאינה גבוהה ממנה י"ט, ואינו נראה), העליונה מותרת מפני שאין לתחתונה תשמיש בה אלא דרך אויר, והתחתונה אסורה. עוד מבואר בגמ' שיש דין גז' בשבת ולכן צריך להחזיר חורבה לבעלים, והיינו שמי שרגיל להשתמש בחורבת חבירו הסמוכה לביתו צריך להחזירה ואינה קנויה לו ומנומלל אסור להשתמש בה בשבת, ועל כן איירי בהנ"ל שכעשו את המחיצה בשבתופות, דאי לאו הכי אין בני התחתונה אוסרים על העליונה, אאמנם אם עשו מוחיצה גם לתחתונה אינה אסרת על העליונה, דגליא דעתה שלא ניחא לה למלא מהעליונה שהרי מוחיצה זו לא נעשית אלא להתר שבת.

שפיכת מים לחצר-

חצר פחותה מדא' אמות על ד' אמות אסור לשפוך לתוכה אא"כ עשו לה גומא או גיסטרא (כלי-חרס שנסדק ואינו ראוי לתשמיש אחר נתנו חזיו לקבל את המים) או בריכה או עריבה שמחזיקה סאתים מן הנקב ולמטה, ואע"פ שהם מלאים מים מערב שבת, ואם הגומא היא מחוץ לחצר צריך לעשות לה כיסוי כדי שזה יהיה מקום פטור. וחצר ואכסדרא מצטרפים לד' אמות.

פ"ח: שיעור זה של ד' אמות שמשמע שבחצר שיש בה ד' אמות מותר,

לרבה הוא משום שאדם עשוי להשתמש בסאתים מים בכל יום, ועד ד' אמות אדם רוצה לזלף שיעור זה בחצר להרביץ את העפר שלא יעלה אבק, וגם אם יצאו המים החוצה אין כוונתו לכך, אבל בפחות מכך אין כוונתו שישארו בחצר וגזרו חכמים שנאם יבואו להתיר זריקה להדיא לרה"ר, ולכן צריך עוקה. ולרבי זירא השיעור הוא מפני שאין סאתים מים נבלעים בפחות מד' אמות, ואם חצר אינה מרובעת אלא כגון ח' על ב' שיש בה כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות, לרבה אסור ללא עוקה מפני שאינה ראויה לזילוף, ולרבי זירא מותר מפני שהמים יוכלים להבלע של. ומודה רבי זירא שהלכמים שאוסרים לשפוך לתוך כבב אפילו בארון מאה אמה הטעם הוא משום זילוף ונביב אסור כיון שאינו ראוי לזילוף ומותר רק במרובעת, ורק לראב"י מותר בראוי לרבע, ומלשון המשנה ברישא משמע דמתני' כראב"י, מדתני חצר שהיא פחותה מד' אמות, ולא תני חצר שאין בה ד' אמות על ד' אמות.

מותר לעשות את העוקה אף מחוץ לחצר –ברה"ר, אלא ששם צריך לקמור –לכסת פיה בסתרים, כדי שיפלו המים מידיו למקום פטור.

שפיכת מים לביב- ביב (חרוץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר) שהוא קמור ד' אמות ברה"ר, לראב"י מותר לשפוך לתוכו מים משום שבד' אמות נבלעים סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום, וברוב הימים המים נבלעים שם, ואף שלפעמים יש כבר בתוכו מים, כיון שגם אם כוונתו שהמים יצאו לרה"ר אין בזה איסור דאורייתא כיון שהם יוצאים מאליהם, באינו מתכוין שיר' לכתחילה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה ביב) שלפירושו איירי בביב 'ז על ד'. והרשב"ם מבאר שצריך קמור באורך ד' אמות מפני שבוה אינו ניכר שהמים יוצאים מחוצהו ולא יחשדו בו. ונ"מ שלרשב"ם מותר לשפוך לטיוח של עץ שהוא מנוכס ד' אמות ברה"ר, הדלכה כראב"י, שמשנתו קב ונקי, ולרש"י אסור מפני שבעץ אין המים נבלעים, אאמנם בעשוי עובי רצפה של אבנים המים נבלעים ומותר. ולתלמי אסור לשפוך בתוך הביב אפילו כשהגג או חצר מאה אמה ואף עשוי יציאתם לרה"ר המים עשויים להבלע, כיון שהוא שופך בגופו המים מקלחים להדיא ובכח לרה"ר, והרואה לא יודע ששפכם מרוחק, אלא שופך על גג או בחצר והמים נופלים לביב. ולתנינה בגג אפי' ארוך הרבה אסור לשפוך עליו מים, מפני שאין המים נבלעים בו, מפני שהגגות שלהם היו חלקים ולא משופעים, והיו נחים אותם בסית, וחוקקים צינורות למי הגשמים ושם היו שופכים את השופכין, אבל בחצר מותר.

בימות הגשמים מותר לשפוך ללא הגבלה וא"צ לעשות עוקה. רש"י. ור"ת (תוד"ה תנא) מבאר שאו מותר לשפוך ישירות לחצר הביב. מפני שאין אדם מקפיד עליו על קלקול חצרו כיון שבלאו הכי אינו שותפת מפני הגשמים, ואין חוששים שיאמרו צינורו מנקלל ויבואו להתיר בימות החמה, אי נמי יאמרו שמותר לזרוק להדיא לרה"ר, כיון שבלאו הכי סתם צינורות מקלחים ויסברו שזה מי גשמים, משא"כ בביב בימות החמה. לשיטת רב נחמן הקולא בימות הגשמים היא שביש לו גומא סאה מותר לשפוך שם סאה, דבימות החמה אסור אפי' סאה שמוא יבוא לתת שם סאתים (ובימות הגשמים אין חשש כזה וכנ"ל). ואם יש לו גומא סאתים מותר לשפוך שם סאתים או יותר (תוד"ה מחזיק). אבל לאביי מותר בימות הגשמים לשפוך כמה שירצה אפי' באין לו גומא כלל.

ב' דיוטטאז זו כנגד זו שרק אחת עשתה גומא, אם עירבו מותרים לשפוך, ואם לא עירבו אותה שלא עשתה גומא אסורה לשפוך, שמוא יבואו להוציא כלים מהבתים שלא לשם, ואותה אסורה מותרת לשפוך על הייטא והמים שפכו לעוקה, דלא אסרו חכמים לעשות את חצר שאינה מעורבת, ורק בכרמלית אסור. תוד"ה לא.

כל גגות:

טלטול בגגות חצרות וקרפיות

אסור מדרבנן להעביר בשבת מרשות היחיד לרשות היחיד אחרת אם לא עירבו יחד, ולהלן יבואר המד' אין זה נאמר בכל רה"י, או שיש מקומות שבהם לא אסרו חכמים שמפני שאין תשמישים תדיר אין בהם חילוק רשויות, ונתחלקו בזה ר"מ חכמים ור"ש וכדלהלן.

פ"ט, שיטת רבי מאיר שמוותר להעביר בשבת מגג של בית אחד לגג של אחר כלים ששבתו בגג, דכל למעלה מו' רשות אחת, זכיון שאין תשמישים תדיר אין בהם חילוק רשויות, ובלבד שלא יהיה גג גבוה י' או נמוך י' מחבירו, גזירה משום שמא יבואו לכתף על תל ברה"ר, וכמו שאסר ר"מ לכתף על עמוד י' ברה"י שהוא גבוה י"ט ורחב ד"ט אף שרה"י, ועולה עד לרקיע, גזירה משום שמא יבואו לכתף על תל גבוה י' ברה"ר, וזוהו בעמוד דאמות הריחיים (מקום מושב הריחיים) אסור שאדם קובע להם מקום, אבל במכתשת וגזיית מותר. וכן מותר לר"מ להעביר מחצר של רבים לחצר של רבים, וכן בשל יחיד, או מקרפף לקרפף דרך פתח שביניהם והיינו בתוך ד' אמות אם הם יותר מבית סאתים, ואם פחות מבית סאתים מותר לטלטל בכלם, אבל מזה לחצרות אסור, דלא דמו לחצרות, ודחצרות רשות שותפות וקרפף רה"י, אבל דקה הכותל אסור, דקובע אותו כמו אמת הריחיים ה"ל. ואיתא לקמן צ"א. ש"לר"מ מותר לטלטל גם מחצר לחצר כלל. ושבתו בחצר, בין בחצרות של יחידים בין של רבים, כיון שתשמישים שוה, וכן מותר לטלטל מקרפף לקרפף, דשינוי בעלים מחלק רק בין בתים ששימושם תדיר, ולא גגות חצרות וקרפפות, אבל אסור לטלטל מגג לחצר ומחצר לגג אפילו הם של איש אחד, כדקתני ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו י', וכן מחצר לקרפף אסור אפילו אם שוה שלו ואינו יותר מבית סאתים, כיון שתשמישים ושמים חלוק זה מזה, וכלים ששבתו מחצר מותר לטלטל בכל החצר.

שיטת רשב"ם שאסור להעביר בשבת מגג לגג אם הידורים שלמטה לא עירבו, וכשם שהידורים חלקים למטה כך הם חלוקים למעלה, (ודין טלטול בכל גג בפני עצמו יבואר בהמשך העמוד). ואיתא לקמן צ"א. שלחכמים גגות וחצרות הם רשות אחת לענין שמוותר לטלטל מחצר של רבים לחצר של רבים, או מגג לחצר של רבים אע"פ שהגג הוא שלו, כיון שאין תשביש הגג תדיר, ותשמישי הגג שוה לתשמישי החצר, וקרפפיות הם רשות אחת אפילו הם של שנים, אבל אסור לטלטל מחצר לקרפף אפילו הם של אדם אחד, דאין תשמישים שוה.

שיטת רמב"ם (צ"א): שאינם יותר מבית סאתים הם רשות אחת לענין ומרפסת ומבוי (צ"א): שאינם יותר מבית סאתים הם רשות אחת לענין שמוותר לטלטל מאחד לשני אף מגג לחצר וקרפף וכדו' כלים ששבתו בתוכם, שכיון שכולם אין תשמישים מיוחד ותדיר רשות אחת הם, ומטלטלים אף מחצר של רבים לחצר של רבים ללא עירוב, (וא"צ עירוב אלא בשביל כלי הבית). אבל כלים ששבתו בבית ועירבו בני אותה חצר והוציאום לחצר אסור להוציאם לחצר שלא עירבה עמהם.

טלטול בגג הפרוץ לגג אחר לפי חכמים- גג הפרוץ לגג אחר, אם המחיצות ניכרות לעומדים על הגג כשהם מסתכלים תחת גזליהם, שאין הבתים מחוברים, מותר לפי חכמים לטלטל בכל גג בפני עצמו, ואם אין המחיצות ניכרות מפני שהבתים מחוברים, לשמואל מותר לטלטל בכל גג בפני עצמו (היכא שאין שם יותר מבית סאתים). (ז, דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, ולרב לא מותר אסיק בכיה"ג, וממילא אין מטלטלים אלא בד' אמות הדוה לא רשות הפרוצה במילואה למקום האסור לה, וכוונת חכמים "כל אחד רשות בפני עצמו" לאסור לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה, (ותניא כוותיה דרב. צ"א.). וכתבו התוס' (ד"ה רב) שאף שרב ושמואל פוסקים לקמן כ"ר"ש, הכא נתחלק אליבא דחכמים, אי נמי אף לר"ש כללים ששבתו בבית, אי נמי שהגגות יחד הם יותר מבית סאתים. עוד כתב התוס' (ד"ה במחיצות) שאם הגג בגולט חוץ למחיצות הבית נמי חשיב שהם המחיצות ניכרות, ולפי"ז הגגות שלנו שראשיהם בולטים לרה"ר אין אומרים בהם גוד אסיק, וכיון שהם עשויים בשפיפוע אין אומרים בהם פי תקרה פורד וסותם, והגה שאין אומרים כיון שיש למטה בקעת גדיים, וכיון שהגג פורד במילואו לבליטה שהיא כרמלית אין מטלטלים בגג אלא בד' אמות, ואינו מקום פטור אע"ג דלא שלטו ביה רבים, לא מצוינו מקום פטור רחב ד', והא דאמרינן אין כרמלית למעלה מ"י היינו שכח הקרקע שהיא כרמלית אינו עולה למעלה מ"י.

פ"ט: גג גדול הסמוך לקטן והגדול עודף עליו לאורכו לכאן ולכאן, לאביי בשם רב יוסף אם אין משתמשים בגגות מותר לטלטל בגגות דאמרינן גוד אסיק, אבל אם משתמשים בגגות ועוברים בכל שעה מזה לזה הגדול מותר דאמרינן גוד אסיק במחיצות העודפות (אפילו לרב, שהרי הם ניכרות), והוי כשתי חצרות ופתח ביניהם שאין הקטן אוסר על הגדול, והקטן אסור מפני שמחיצת הקטן היא מחיצה נדרסת וא"א גוד אסיק, ולרב יוסף עצמו שאם אין מחיצה מסביב לגג שניהם אסורים זכיון שאין כאן מחיצה אלא מדין גוד אסיק לא חשיב שיש לגדול גיפופי, דפיתחא דמיכר בעינן ואין דרך לעשות כזה פתח, וכשיש מחיצה הראויה לדירה (ק-בועה וקיימת) מסביב לשיזים שבוה הם גילו דעתם שכל אחד רוצה להשתמש בשלו, ונתחלקו שני ע"י הגיפופי היכא שהגג הקטן נכנס לתוך הגדול כדאיתא לעיל ט: (תוד"ה ש"י). והקטן אסור דליכא גיפופי כיון שהגג פרוץ במילואו לגדול, ואף לפקעי הגדול אסור כיון שבעל הקטן עשה מחיצה גולה דעתו שישאן מסתלק ממנו, ואם יש מחיצה רק על הגדול, מותר לבני הגדול לטלטל אף בקטן, דבני הקטן סילקו עצמם מלהשתמש בגגם וחוללו על השימוש בו לבני הגדול כיון שלא עשו מחיצה.

ובדומה לזה אמר רב נחמן שאם עשה אחד סולם קבוע לגגות הותר בשאר הגגות שלא עשו סולם אפילו לרבנן, שכיון שהם לא עשו סולם הם מחוללו לו.

ובדומה לזה אמר אביי שאם בנה עליה ע"ג ביתו והקיף את כל הגג מחיצות לעליה, ועשה לפניה דקה (פחת-קטן, לצד הגגות) ארבעה מותר בכל הגגות, כיון שהיא גילה דעתו שהיא מחזיק בכל הגגות, והם שלא עשו כך מחוללו לה, אאמנם אם עשת את הדקה לצד גינתו לא לצד שטניו אסור אפילו לר"מ שעשה הדקה לשמור גינתו וסילק עצמו מן הגג. רש"י. ולתוס' (ד"ה ועשה) דקה זה מחיצה, וכוונת הגמ' שעשה מחיצה מסביב לכל הגג ופתחה לצד שאר הגגות ועשה לפני הפתח מחיצה ד', שבוה הוי תשמיש קבוע, אבל ב"ל הדקה הוא ירא מלהשתמש שם תשמישי קבוע מפני בני הגגות האחרים. והקשו התוס' שלעיל מבואר שאם יש מחיצה הראויה לדירה על הגדול הוא מותר בכל הגגות וא"צ לעשות דקה. ור"ח מפרש שהדקה זה סילוק משאר הגגות, וכוונת הגמ' שאם הם עירבו והוא לא עירב ענהם ועשה דקה אינו אוסר עליהם, ואין שלצד הגגות הוא פרוץ במילואו, או שלא עשה עליה אלא על חצי מוהג, דאם כל הגג מוקף מחיצה אינו אוסר אף בלא דקה.

צ. שתי אמות בגג ושתי אמות בעמוד אסור לרב שגג בין הגגין אין מטלטלין בו אלא בד' אמות, דאסור לטלטל מכרמלית -גג לרה"י – עמוד גבוה י"ט ורחב ד"ט. וכתבו התוס' (ד"ה כרמלית) דאם העמוד סמוך לגג הוי כרמלית כיון שהוא פרוץ במילואו לגג, ואיירי הכא שהוא רחוק ד"ט מהגג, ואף שלמעלה אין מקום פטור, מ"מ אסור להעביר מרה"י לכרמלית דרך מוקם פטור, ואף למי שמתיר היכא שהחפץ לא נח במקום פטור אסור. ור"ת (תוד"ה אלא) מבאר שהגג הוא כרה"י כיון שע"י עירוב מותר לטלטל בכלו, והעמוד רחב ד' ואינו גבוה י' וממילא הוא כרמלית.

רמי בר חמא מסתפק האם מותר לטלטל שתי אמות בגג ושתי אמות באכסדרה ע"ג תקיה של אכסדרה מפני ששניהם אינם ראוים לדירה, ואיירי בגג שמחובר לגגות אחרים, והאכסדרא של אדם אחר, ויש בה יותר מבית סאתים, ואין לה מחיצה, והיא משופעת ולכן לא אומרים יש יודת וסותם, וממילא היא כרמלית, והכא אולי מודו חכמים שמותר כיון שבאכסדרה אין ידורים, (אאמנם האכסדרה עצמה אינה כרמלית, כיון שהיא מקורה. תוד"ה אלא), אלא שאסור כמו שאסור מגג לגג. דטעמא דרבנן משום שהעבות חלוקה ולא משום הידורים. (קצת קשה מהא דאיתא לקמן צ"א: שולרבנן מותר לטלטל בגג חצר ומרפסת, ומשמעם אפילו שהם של הרבה בעלים. ותוד"ה או.) ואת"ל שמוותר יש להסתפק האם אסור לטלטל ב' אמות בגג וב' אמות בחורבה, של אחרים הפרוצה לרה"ר שהיא כרמלית כיון שהיא ראויה לדירה יותר מאכסדרה ע"י תיקון מועט, או שכיון שלא דרים בה מותר גם בזה. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שהספק בגג של חורבה, וכתבו שמרש"י משמע שהספק בחורבה עצמה. תיקן.

טלטול בגגות שזים לר"מ ובגג יחידים לחכמים- לרב מותר לטלטל בכלו, ולא אמרינן שאסור משום שהגג פרוץ לרה"ר ואין לו מחיצות, דבזה במחיצות החיצונות אמרינן גוד אסיק מחיצתא כיון שהמחיצות ניכרות, (ואסור לר"מ לטלטל מגג לחצר, גזירה משום תל ברה"ר. ולרבנן מותר לטלטל מגג יחיד לחצר. ולשמואל אסור לטלטל מגג לחצר של רבים שהיא רה"י אפילו לא עירבה, כיון שהגג הוא כרמלית. מ"מ). ולשמואל אין מטלטלין אלא בד' אמות, ומה שר"מ אמר שכל הגגות זה רשות אחת היינו להתיר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה, (או באינו יותר מבית סאתים. תוד"ה ושמואל), דאף דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, מ"מ המחיצות עשויות לדור בחלקן למטה ולא למעלה דגוד אסיק אינו היקף לדירה, והוי כקרפף יתר מבית סאתים (ואף בגג יחיד לרבנן איירי שיש בו יותר מבית סאתים) שלא הוקף לדירה שאין מטלטלין בו אלא בד' אמות, דלא אמרינן לר"מ גוד אסיק בהרבה גגות אלא רק במחיצות החיצוניות, כיון שכל הגגות הם רשות אחת. תוד"ה הכא. (ואסור לטלטל מגג לקרפף (לרש"י שניהם יותר מבית סאתים, ולתוס' ד"ה לשמואל) איירי ששניהם אינם יתר מבית סאתים) ב' אמות בזה וב' אמות בזה, גזירה שמא יפחת הגג מבית סאתים, ויקצרו גם את מידת הבית, ונמצא הגג רה"י, וימשיכו לטלטל ממנו לקרפף, אבל מקרפף לקרפף מותר, דאין ימפיחת משום מינכרא מילתא כיון שמקום שיש לו מחיצות ניכר שיעורו. ולתוס' החשש הוא שיהיה חור בגג ודרכו שימתכנו בני הבית בגג, דאז נחשב הגג מוקף לדירה ואסור לטלטל ממנו לקרפף, אבל אין חוששים בשתי קרפפות פחות מבית סאתים שאחד מהם יפריך ביותר מ"י אמות או במילואו לרה"ר או לבקעה, כיון שהדבר ניכר לעמוד בקרפף, משא"כ בימות הגג אינה ניכרת לעמוד בקרפף. צ"א).

צ: טלטול בספינה- לרב מותר לטלטל בכולה שהרי יש לה מחיצות ואפילו ביתירה מבית סאתים מותר חדשיב מוקף לדירה, ולשמואל ביתירה מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא ד' אמות, מפני שהמחיצות להבריח מים הם עשויות ולא לדירה, (ואף לרבי זירא דס"ל שהיוצא בספינה חוץ לתוכם אסור להלך בכולה, הכא שרי. תוד"ה דהא), ואמר שמואל שהלכה כרבי (וי"א שאמר זאת על דין אסדרא). ואם כפאה לספינה כדי לדור תחתיה, זמן על גגה כגן בית יחיד, שלפי רב מותר לטלטל בכולו אפילו ביותר מבית סאתים אפילו לרבנן, דכפית הספינה נחשבת שהמחיצות למטה נעשו לדירה, ועי"ז גוד אסיק חשיב מוקף לדירה, ואם כפאה לזופתה שביטל מחיצותיה מתורת דירה מודה רב שאין מטלטלין בה אלא בד' אמות דהוי מקום יותר מבית סאתים של הוקף לדירה.

טלטול באכסדרה שבבקעה שהבקעה היא כרמלית והאכסדרה פרוצה מ' וחות, ויש לה ד' יחידות ונותנים ד' קורות מיתד ליתד ועליהם ססדרים נסרים, לרב מותר לטלטל בכולה, דפי תקרה של הד' קורות יורד וסותם, לשמואל אסור דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם, ואכסדראות שבעיר בסתמהם הם סמוכות לתקף בית ויש להם מחיצה או שתים ומודה שמואל שמטלטלים בהם כדאיתא לקמן צ"ה .

צ׳אָ דעות ר״מ חכמים ור״ש בטלטול בגגות חצרות וקרפיות נתבארו לעיל פ"ט.

מתי מותר לר״ש לטלטל מחצר לחצר- לרב הלכה כר״ש שמותר לטלטל בין הגגות והחצרות והקרפיות כלים ששבתו בתוכם, אבל גם רצ' שעצמו סובר (תוד"ה אמו) שאין התר אלא דווקא כשלא עירבו עליו לעצמה (וכלים ששבתו בבית תלמידי להיות בחצר, כגון כבועע וסודר לעצמה בבית והוציאם לחצר בדרך מבלש), אבל בעירבו שמצוי בחצר מכלי הבית אסור שמא יוצאו כלי הבית לחצר ומחצו זו לחצר זו. ולשמואל וריו"ח מותר אף בעירבו, דלא גזר ר״ש בזה, כמו דס"ל לר״ש בג' חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר שעירבו החיצונות עם האמצעית שהיא מותרת עמהם והם מותרות עמה, אע"פ ששתי החיצונות אסרות זו עם זו, ואין חוששים שיעירבו כלים של חצר אחת לחצר השניה. והנה שאמרו שמואל שאסור לעמוד בגג אחד וקלוטו מי גשמים מגג אחר, וכמו שאסור להכניסם לביתו, וקמ"ל שאף שעדיין המים לא נגעו בגג אסור. תוד"ה ושמואל).

צ׳אָ: אנשי חצר ואנשי מרפסת שלא עירבו יחד אבל עירבו בפני עצמם או שהם יחידים שאינם צריכים לערב, כל מקום כגון עמוד או תל של האוּא גבוה י' ואינו רחוק ד' מהמרפסת מותר לאנשי מרפסת לטלטל לשם ים כיון שהשמישם נח יתנו, ומקום הפחות מי שייך אף לבני החצר ושיניהם אסורים שם, ואף שאין המרפסת יורדים לחצר בסולם, הם אינם אסורים על בני החצר לטלטל בחצרם, דאיתא לעיל נ"ט: שסולם תורת פתח עליו או תורת מחיצה עליו להקל, והכא תורת מחיצה עליו, ואם הם רבים ולא עירבו גם בפני עצמם, מבואר בברייתא שהגג והחצר והאכסדרה והמרפסת הם רשות אחת לכלים ששבתו בתוכם, והיינו או כר"ש אליבא דרב דאם עירבו אסורים שמא יעבירו למרפסת כלים ששבתו בבית, ולשמואל צ"ל דקאי כרבנן שהם מודים שמותר לטלטל מגג לחצר, ולדבריהם ודאי שמואל אסור, שהרי ב"י חותם הפתוחות זו לזו ולמבוי לרבנן שלשתם אסורים שמא יעבירו מחיצונה לחיצונה, וכן משמע מדלא קתני קרפף ומבוי שלר"ש גם הם רשות אחת. וכתבו התוס' (ד"ה גג) דאיתא לעיל פ"ד: שלרב איירי שהעליות גובה של המרפסת, לדבריו איירי הכא שעירו בני חצר ועצמם ובני מרפסת לעצמם, ומצויים בלי הבית בחצר וכלי העליות במרפסת, שבטלע גבוה י' הוא מותר לבני מרפסת, ולבני החצר אסור אפי' כלים ששבתו בחצר אטו כלים ששבתו בבית, ובפחות מי' אסור לשניהם, וכשלא עירבו שלא מצוי שם מכלי הבתים והעליות אין המרפסת והחצר אסורים זו על זו. ולשמואל שאנשי המרפסת דרים בעליית הגבוהות י"ט מהמרפסת, ובני העליה משתמשים בטלע בדרך חלונות, באין הטלע גבוה י' מותר רק לבני החצר להשתמש עליו בין עירבו בין לא עירבו.

ה' חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ולא עירבו, אסור לטלטל מחצר למבוי וממבוי לחצר הלכמיים האסורים מגבוי כמו בקרפף, וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלם בחצר (אפילו בחצר אחרת, ולפי רב היינו דווקא בלא עירבו. תוד"ה וכלים), אבל למבוי לחכמים אסור אפילו בלא עירבו, ולר"ש מותר, ובמבוי עצמו לרבי זירא אסור, דמבוי שלא שנתפחו בו אין מטלטלים בו אלא בד' אמות, אבל אין ראייה מהברייתא לדבריו, ד"ל שכוונת הברייתא לאסור להוציא מהחצר למבוי אפילו בלא עירבו.

צ׳ב. לריו"ח ושמואל שפסקו כר"ש שכל החצרות רשות אחת ומותר לטלטל מזו לזו אפילו בעירבו כל חצר לעצמה, אם יש שותל בין ב' חצרות והכותל גבוה י' ורחב ד' א' אפשר לערב יחד, מותר גם לאכול בראשט וגם להוריד למטה, ובלבד שלא יכניסו לבתים, ודלא כר' חייא שאוסר גם לעמוד בחצר ולאכול, וכן ס"ל לרב שבעירבו אסור אפי' להוריד למטה.

שתי חצרות וחורבה ביניהם אין נ"מ אם היא שלהם או של אחרים, ואינה פרוצה לרה"ר, אחת עירבה לעצמה ומצוי שם מכלי הבית, ואחת לא עירבה, לרב הונא מותר לבני חצר שלא עירבה לטלטל בחורבה כלים ששבתו בחצר, כיון שלא מצוי בחצרם כלים ששבתו בבית, אבל לאותה שעירבה אסור, שמא יביאו כלים מהבית לחורבה, דס"ל כרב שלר"ש אסור לטלטל מחצר לחצר אם עירבו. ולחייא בר רב בשם רב ננתיים החורבה אף לחצר שעירבה. ללישנא קמא פירש דרבי אביו ששתיהם אסורות דזו שלא עירבה אסורה אטו זו שעירבה, דאין לומר שתיהם מותרות שהרי זה בטוח שאסור לבני חצר שעירבה לטלטל בחצר שלא עירבה, וללישנא בתרא שתיהם מותרות, ושאני מחצר שעירבה עירבה, דכיון שיש החורבה בשתיהם לא חיישינן שיוציאו לשם מכלי החצר, ולא יבוא להוציא לחורבה כלים ששבתו בבית.

דיני חצר קטנה הסמוכה לגדולה

טלטול כשלא עירבו יחד- גג גדול הסמוך לקטן, במתני' איתא שהגדול מותר להעלות לגג מכלי הבית, ובני הקטן אינם אסורים כיון שהפרצה שביניהם נחשבת לו כפתח כיון שיש לו גיפופי, ואיירי שאין הפירצה רחבה מעשר, והקטן אסור דבני גדול אסורים עליו כיון שהוא פרוץ לגדול במילואו, ואפילו לר"מ נסתיר לטלטל מגג לגג אינו מתיר בכלים ששבתו בבית. וכן חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת אם עירבה להוציא כלים מהבית, והקטנה אסורה, מפני שהקטנה נחשבת כפתח של הגדולה. לרב קתני גג דומיא דחצר, דבעינן שיהיה לגג מחיצות הניכרות כמו בחצר ולא יהיה הגג בולט מחוץ למחיצות, והגגות שלהם היו חלקים ולא

משופעים, אבל אם אין המחיצות ניכרות לא אמרינן גוד אסיק וגדול נמי אסור. ולשמואל יס"ל שאפילו באין המחיצות ניכרות ואמרים גוד אסיק, קתני גג

דומיא דחצר דדסי רביס בגג כמו בחצר, דבמחיצה נדרסת לא אמרינן גוד אסיק, אבל בלא דסי רביס אף הקטן מותר מנח המחיצה התחתונה שבניהם אע"פ שהיא מכוסה ואינה ניכרת.

הגמ' מוכיחה מהמשנה שכשיש חצר גדולה ליד חצר קטנה מה שבקטנה נמשך לגדולה, ואין מה שבגדולה נמשך לקטנה, ונ"מ לכמה דינים וכדלהלן.

צ׳ג: גט- אם האשה נמצאה בחצר הגדולה וזרק בעלה את הגט

הגט בקטנה ושתי החצרות שלה מגורשת אפילו למ"ד שהזרק גט לאשתו בחצרה אינה מגורשת אלא בעומדת שם, ואם האשה בקטנה וזרק לגדולה אינה מגורשת, ואין הגט קנוי לאשה דנימא שהאשה נגזרת אחרי הגט, כיון שאין האשה רוצה לקנות את הגט. רש"י. והתוס' (ד"ה אשה) ביארו דאיירי שהשאיילו לאשה חצר אחת, שאם השאיילו לה את הגדולה חל שמה גם על הקטנה, אבל איפכא לא.

תפילה- צבור הנמצא בחצר גדולה והש"ץ נמצא בקטנה יוצאים יד' חובה מפני שהש"ץ נגזר גדולה, אבל אם הצבור בקטנה והש"ץ בגדולה אין יוצאים יד' חובה מפני שהש"ץ אינו אצלם, ואין אומרים שהציבור נגזר לגדולה, דאין הובח נגזר לאתו. וכן אם יש ט' אנשים בגדולה ואחד בקטנה מצטרפים למנין, אבל אם יש ט' בקטנה וא' בגדולה או א' בגדולה וחו' בקטנה (תוד"ה תשעה. עוד כתבו דהא דאיתא בפסחים פ"ה: שלרב מן האף ולפנים כלפנים ומן האף ולחוץ כלחוץ, ולרבי"ל אפילו מחיצה של ברזל אינה פוסקת או שראל לאביהם שבמשמים, לא איירי לענין צירוף, אלא לענין לענות קדושה או ברכו דקיימא לן שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה) אין מצטרפים. וכן אם יש צואה בגדולה אסור לקרות בקטנה, אבל אם יש צואה בקטנה מותר לקרות בגדולה דכלפי הגדולה נחשבת הקטנה כמחיצה, ואינה יכולה לקלקל לה כלל.

כלאים- גפנים הנטועים בחצר גדולה, אסור לזרוע זרעים בחצר הקטנה אפילו במרחק ד' אמות מהגפנים, שבתוך הגדולה עצמה מותר לזרוע במרחק כזה, דחשיב כאלו כל הקטנה היא פתח של הגדולה, (לתוס' (ד"ה שאלמלי) היה צד שאם מוקיח ד' אמות מותר, והחומרטו היא רק לענין י"ב אמות של מחול הכרם, והתוס' חזרו בהם), ואם זרע נאסרו הזרעים ולא הגפנים, ואם הגפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה אפילו סמוך לגפנים, דפתח הוי כמחיצה, וכשיש מחיצה מותר לסמוך למחיצה כלאים משני הצדדים, וכשיגדלו הזרעים לא יאסרו את המחיצה אע"פ שמה שבקטנה נחשב שהוא נמצא בגדולה, לפי שהגפנים ניטעו בהתר לפני הזרעים, ולא קנסו חכמים באופן זה אפילו אם שתריון שלו. רש"י. והקטנו תהוס' (צ"ב: ד"ה גפנים) דמ"מ נחייב אותו לעקור את הזרעים, שהרי אפילו בגדלו מאליתו מחויב לעקורם. ולכן ביארו התוס' שאיסור כלאים הוא "לא תזרע כרמך ללאים" והיינו שלא לזרוע בכרם זרעים, אבל מותר לנטוע גפנים בשדה, דלא כתיב "שדך לא תטע כרם", וממילא אף שכשזרע בגדולה יש שם שדה על הקטנה, אין בזה איסור, אבל כשיש גפנים בגדולה שיש שם כרם על הקטנה, אסור לזרוע שם. עוד כתבו התוס' (צ"ב: ד"ה גפנים) שכל"מ (ט): שאף דבר שנתארק מתבזין נדון משום לחי ופתח, האיסור לזרוע בקטנה הוא שכשננטים כותלי הקטנה לגדולה.

אביי שואל א"כ מצינו מחיצה לאיסור, דמשום המחיצה שנחשבת מנח הגיפופי אסור לזרוע בקטנה משום כלאים ולא די בהרחקת ד' אמות אף שבאותה חצר מותר להרחיק ד' אמות ולזרוע אם יש בין הכרם וכותל י"ב אמות כדן מחול הכרם, אבל נמוח שהיה מותר לזרוע בקטנה אם לא היו לו מחיצות כלל, משום שהפתח של הגדולה נחשב כמחיצה, ואילו עכשיו שיש מחיצות סביב הקטנה אסור לזרוע בכלה, אין קושיה, דשם לולא מחיצות הקטנה היו הגיפופי ניכרים, והמחיצות מסתירות את הגיפופי. (תוד"ה שאילמלי וכו').

צ׳ג. **הגמ' מביאה ראיות שמצינו מחיצה לאיסור:** א' חצר גדולה שנפרצה לקטנה, שאם השדה איפופיה ע"י שבנה מחיצה בגדולה שתהיה שוה לקטנה גם הגדולה אסורה, ואם לא השוה היא מותרת. ב' סיכך ע"ג אכסדרה (לרש"י יש שם ב' מחיצות מב' הצדדים. ולתוס' (ד"ה סיכך) כבהאי גוונא מודה אביי שלא אמורים פי תקרה יורד וסותם, אלא איירי ששתי המחיצות הם זו לצד זו), אבל ביש לה פצימין—עמודים טפח בארבעת הויות כשרה, דלסוכה בעינן שתי דפנות כחלקמן ושלישית אפילו טפח, ואילו סילק פצימיה ע"י שבנה מחיצות בין הפצימין פסולה דאין לה אלא ב' מחיצות. ג' בית שחציו מקורה ויש שם גפנים, מותר לזרוע בחלק שאינו מקורה ללא הרחקה, משום דפי תקרה יורד וסותם, (ואף ששיטת ר"ח ור"ת שלשמואל לא אמורים פי תקרה לענין שבת אלא כשיש ד' מחיצות, יש לחלק בין כלאים לשבת. תוד"ה חציו), והוי כמחיצה המבדלת ביניהם, ואם קירה את כל הבית אסור לזרוע ללא הרחקה.

אביי זוחה שאין האיסור משום המחיצה, אלא שע"י עשית המחיצה במקרים הנ"ל הוא סילק מחיצות הקיימות, משא"כ לגבי זריעה שהגיפופין אסורים משום שהם נחשבים כמחיצה. (ותנ' זה נכון גם לגבי סוכה, אף שבאמת לאביי עצמו היא כשרה, בלי מחיצות כלל, דבסתם אכסדרה יש קורות מעמוד ועמוד ובוחד הקורה שהיא מרובעת אמורים פי תקרה יורד וסותם).

וכן מה שמותר לזרוע זרעים סמוך למחיצתו, אף שללא המחיצה היה צריך להזיק את האותו מקום לפעמים המחיצה גורמת חומרא, כגון כרם שיש לו מחיצה במרחק י"א אמה, אסור לזרוע שם אף במרחק ד' אמות מהכרם, שם הטעם מפני שהד' הסמוכות לכותל שאינם ראויות לזריעה מפני שהמחרשה מרפה את העפר והכותל נופל אפקורי מפקר לחו לגבי הגדר, וד' הסמוכות לכרם אסור משום כלאים, ורק אם יש עוד ד"א זה חשוב כדי להתיר שם זריעה, (ולב"ש מותר רק כשיש עד המחיצה ט"ז אמה),

כדמצינו שקרחת הכרם (באמצעו) לב"ה מותר לזרוע בהרחקת ד' אמות כשיש שם ט"ז אמה מפני שצריך להשאיר בכל צד ד' אמות סמוך לכרם לעבודת הכרם כמלאו בקי וכלוי (לפי שהיו חורשים בשוורים), ורק אם יש ח' אמות באמצע שוה ד' אמות לכל ז', חשיבי ולא טעלי, אבל כפחות מנך בטלי ואסור לזרוע אפילו טפח, (ולב"ש צריך כ"ד אמה).

נ"מ נוספת בזה דיווי גדולה בקטנה- ג' אנשים שהיו מהלכים בדרך והקיפו י' קרפפות או בצד זה לידרה במחיצה של שתי או של ערב, שהדין בזה שליליד מותר עד בית סאתים (אא"כ עשה גם שתי וגם ערב) ולשיירה מותר להקיף כל צרכם, אם החיצונים מגופפים והאמצעי אינו מגופף כגון שהחיצוניים הרבים מהאמצעי והוא פרוץ לשניהם במילואו וגיפופיהם עודפים עליו, ואדם אחד בכל אחד נחשבים החיצוניים כדרים באמצעי, ודינים כשיירה שיכולים להקיף כל צרכם, ואם רק האמצעי מגופף שהוא רחב יותר מהחיצוניים, מותר רק עד ו' סאין אסור לכל קרפף, מפני שהאמצעי צד בחיצוניים ואין כאן אלא ב' בכל אחד מהחיצוניים, והגמל' מסתפקת מה הדין כשהאמצעי מגופף ויש בו ב' בני אדם ובחיצוניים יש אחד בכל אחד, האם נחשב שבכל צד דרים שניהם וממילא שני הקרפפות מותרים להקיף כל צרכם, או שבכל צד דר אחד מהם ולא מקולים ששניהם דרים בשני הצדדים, ואין לומר שרק בצד אחד דרים שניהם, דמסתמא ניחא להו שאחד ידור בכל אחד כדי שתשמישם יהיה מרווח, ואת"ל שאסור יש להסתפק מה הדין כשיש ב' בכל אחד מהחיצוניים ואחד באמצעי, האם נחשב שהוא דר בכל אחד מהחיצוניים ונמצא שדריים בהם שלשה ונתיר את שניהם או אחד מהם, או שהוא דר רק באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם וממילא לא ננתיים לאף אחד כל צרכם. והלכתא לקולא בספיקות אלו.

צ׳ג: **גידוד חמשה ומחיצה חמשה-** שיטת רב חסדא שגידוד חמשה -חצר הגבוהה ה"ט מהחצר התחתונה ועשו על אותו גובה מחיצה חמשה, אין מצטרפים. בגיטין ט"ו: מבאר רש"י שבית העמוק ה"ט יש לו מחיצות ה"ט אין מצטרפים לענין שותכו יהיה רה"י. אבל דעת התוס' (ד"ה גידוד) שבכהאי גוונא תוכו הוי רה"י, ודברי רב חסדא הם לענין שתי חצרות זו למעלה מזו לגבי העליונה ודלחולין, והתוס' מסתפקים אם תל ברה"ר הגבוה ה"ט ויש ע"ג מחיצה ה"ט, אם הוורק מרה"ר לתוכו חייב ומתוכו לרה"ר פטור, או לא. ולשיטתו ב' חצרות זו לתחתונה מזו שיש גידוד ה' המחיצה ה' ביניהם, חשיב מחיצה חדר לתחתונה האויל ורואה ע"י עשרה, והתחתונה מערבת רק לעצמה, והעליונה אינה יכולה לערב לעצמה כיון שאינה רואה פני עשרה ונמצא שאין מחיצה ביניהם, ואינה יכולה לערב עם התחתונה כיון שכלפי התחתונה הכל סתום ואין כאן פתח. ואם העליונה מנופפת עד עשר אמות שיש מחיצה י' על הגידוד, ויש י' אמות במחיצה שיש שם רק גידוד ה"ט מחיצה ה"ט, מערבת כל חצר לעצמה התחתונה מערבת לעצמה כיון שכלפי העליונה סתומה, ומכאן נכונים יכולים לערב יחד, ולכלפי העליונה יש מחיצה עם פתח. ואם אותו קטע של המחיצה אינו גבוה ה"ט, יכולים לערב או יחד או כל אחת בפני עצמה דהא פתח גמור הוא אצל שתיהן, ואם התחתונה נפרצה במילואה לעליונה, ואין בהרבה אלא י' אמות, והחצר העליונה רחבה יותר, התחתונה חייבת לערב יחד עם העליונה, והגדולה יכולה לערב גם בפני עצמה.

שיטת מרימו שגידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפים, אבל הלכה.

האם דיורים חדשים שנתוספו בשבת אסורים לטלטל בחצר- כותל שבין ב' חצרות שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו יחד ונפל בשבת, לרב אין מטלטלים בכל חצר אלא בד' אמות כיון שכל חצר פרוצה במילואה למקום האסור לה. (ואמ"ר דקיימא לן כר"ש שמותר לטלטל מחצר לחצר, הכא שבעירבה י"א רק לעצמה שסקתין ורב לעטמיה שאם עירבו אסור. והתוס' (ד"ה אין) כתבו דגמ' לר"ש בכלים ששבתו בבית), ולשמואל מותרים כל אחד עד המקום שבו עמדה המחיצה (ואמרו לפרוס בגד בין החצרות משום צניעות בעלמא, ורב החזיר פניו כדי שלא יחשבו שהוא חזר בו, ולא אמר שההרב אסור כיון שזה היה מקומו של שמואל), וכן סוברים רב הונא ורב יהודה ששתי חצרות שעירבו יחד דרך פתח או חלון והם נסתמו בשבת מותרים לטלטל בכל אותה שבת מחצר לחצר דרך מעל הכותל או דרך חורים וסדקים דשבת כיון שהותרה הותרה, וכן חצר גדולה שנפרצה לקטנה ד' מחיצות, נאסרת אלא כשנפרצה מבעוד יום.

חצר או בית שנפרצו

חצר או בית המוקפים מחיצות כדיו, הרי הם רשות היחיד ומותר לטלטל בהם בשבת אף יותר מנז' אמות (בנחצר צריך עירוב מדרבנן), ואסור מדאורייתא להוציא מהם לרה"ר. ולהלן יבואר מה הדין כשנפרצו חלק מהמחיצות לענין טלטול והוצאה, וכן יבואר מתי אמורים שיש מחיצה מנח פי תקרה יורד וסותם, לפי רב ולפי שמואל.

צ׳ד. חצר שנפרצה לרה"ר בטמא או יותר מי' אמות, במתני' איתא שלר"ה המכניס מתוכה לרה"ר או מרה"י לתוכה חייב, ולחכמים פטור אבל אסור אפילו בתוך ד' אמות. מפני שדינה ככרמלית. הגמ' אומרת שגם ר"א מודה שחצר שנפרצה לרה"ר לא נעשית רה"ר אלא דינה ככרמלית, מפני שאין הרבים מהלכים שם, ואיירי כשהיתה רה"ר עוברת באותה חצר ויש ויכוח היכן, שר"א סובר שכל מקום שביררו הרבים לעצמם הוא שלהם, ולחכמים אותו מקום נדון ככרמלית. לרש"י היריבוח הוא היכן היתה עומדת המחיצה, ולתוס' (צ"ג: ד"ה חייב) איירי שמקום המחיצה ניכר ואבדה להם דרך בשדה ונטלו

תחתיה את מקום המחיצה, שלר"א מה שבררו בררו ולרבנן אין להם כח לבררו. וללישנא בתרא איירי שידוע יטכן היתה המחיצה (או הדרך לפי תוס'), ונחלקו על מקום המחיצה שהוא כצידי רה"ר, אם צידי רה"ר דינם כרה"ר כל כרמלית, וקמ"ל שרבנן סוברים שדינם ככרמלית אף היכא דליכא ח'ופפי דבסתם צידי רה"ר נועצים יתדות ואבנים גדולות סמוך לכותל כדי שלא יזיקוהו הקרונות.

חצר או בית שנפרצו בשבת עצמה פירצה האוסרת לטלטל שם וכדלהלן, וכן מביי שניטלו קורותיו או לחייו, לרבי יהודה באותה שבת מותר לטלטל שם ובשאר השבתות אסורים, ולרבי יוסי כשם שאסורים בשאר השבתות כל אסורים באותה שבת. לרב הלכה כרבי יוסי, ולשמואל הלכה כרבי יהודה כשנפוצה לכרמלית שגם אם יבואו להוציא החוצה לא יעברו על איסור דאורייתא, אבל בנפרצה לרה"ר אסור אף באותה שבת. וכתבו התוס' (ד"ה ושמואל) שהלכה כרב באיסור שאסור אפילו בנפרצה לכרמלית, אמנם היכא שהמחיצות קיימות אומרים שבת הואיל והותרה הותרה.

חצר שנפרצה לרשות הרבים פירצה הרחבה מ'י' אמות, אסור לטלטל בחצר אפילו אם הפירצה היא בצד אחד, אבל בעשר אמות אפילו אם הפירצה היא משני צדדים מותר לטלטל בחצר, וכתבו התוס' (ד"ה מאי) דהיינו לרבי יהודה דס"ל שמדאורייתא מספיק ב' מחיצות, אבל למ"ד שצריך ג' מחיצות אסור אף כשאין הפירצה רחבה מ'י' אמות. ור"י מפרש דאיירי בחצר שיש לה ג' מחיצות וברביעית יש א' או ב' משחויין, ונפרצו ב' מחיצות מתוך שלשת השלימות, אך הפירצה היא למבוי או לחצר אחרת ולא לרה"ר או לבקעה. ושיטת רב שאם הפירצה היא בקרן זוית והפירצה תופסת ב' רוחות, אף בפירצה שאינה יותר מ'י' אמות אסור לטלטל בחצר, כיון שאין דרך לעשות פתח בקרן זוית.

צ"ד: מתי אומרים פי תקרה יורד וסותם-

בית שנפרץ בצד אחד מותר לטלטל שם, דאמרין כיון שפי תקרה יורד וסותם, אפילו נפרץ במילואו או ביותר מ'י' אמות (תוד"ה מאי), דמטעם זה מתיר רב לטלטל באכסדרה בבקעה, ואפילו לשמואל שאסור באכסדרה, בשלש מחיצות מותר גם לפי שמואל. (לרש"י הכונה שאם יש מחיצה אחת שלימה מורה שמואל שמעילי פי תקרה ל'י' המחיצות האחרות, ולתוס' (ד"ה בשתי) אפילו לרב אם ב' מחיצות פרוצות זו כנגד זו לא אומרים פי תקרה יורד וסותם, ורק בול צלע זו מחני, ולפי שמואל אם יש ג' מחיצות הרביעית פרוצה במילואה לא אומרים פי תקרה יורד וסותם, אבל אם יש במחיצה הרביעית לחי או פס אומרים פי תקרה יורד וסותם אע"פ שהפרוץ מרובה או שהפירצה גדולה מ'י' אמות, ובאופן זה היה רב'י רוחח מהני), והא דאיתא במתני' שבית שנפרץ בשתי רוחות ורוח לטלטל בו, לרב איירי שנפרץ בקרן זוית דאף בעשר אמות אינו נחשב פתח אלא פירצה, וקרוינן באלכסון (לרש"י הכונה שהתקרה משופעת דליכא פה, ולתוס' (ד"ה קרוינן) הכונה שגם חלק מהקרוי נפרץ באלכסון עם פירצת המחיצות), דליכא למימרו פי תקרה יורד וסותם. ולשמואל איירי שנפרץ בקרן זוית חמש אמות מכאן וחמש אמות ועוד מכאן ולמוחה הקרוי נפרץ ד' טפחים ונמצא ד' פיות שצריך לסתום לשמואל בדי' מחיצות א"א פי תקרה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה קרוינן) רשש"י לא דקדק בחשבון, שהרי כבהאי גוונא הפירצה היא רק ז' אמות, שזה האלכסון של חמש על חמש. ודעת התוס' (ד"ה בשתי) בביאור הסוגיה ש"ל שאין חילוק אם נפרץ ברוח אחת או שתים או בקרן זוית, אלא כל שנפרץ גם מן התקרה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. אי נמי איירי דזווקא בקרן זוית דאיכא נמי טעמא שבקרן זוית אין דרך לעשות פתח לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

באיזה פירצה נחלקו רב ושמואל לענין פי תקרה באכסדרה - ללישנא קמא נחלקו כשהפרצות רחבות מ'י' אמות, אבל ב'י' אמות מותר גם לשמואל (לרש"י כיון שגם בלי סתימת הפי תקרה חשיב פתח. ולתוס' (ד"ה בעשר) הוי פתח בגלל סתימת הפי תקרה). וללישנא בתרא נחלקו כשהפרצות עשר אמות, אבל ביותר מעשר גם לרב אסור.

צ"ה. ומה שרב יהודה סובר שקורה ארבעה מתירה בחורבה,

ולרבה בר אבوه קורה ארבעה מתירה במים, לליק הנ"ל איירי בעשר ולכו"ע, ולל"ב אין הקורה מתירה אלא לרב.

סיכך ע"ג אכסדרה - אם יש לה פצימין -עמודים קבועים במחיצותיה שאין ג"ט בין אחד לשני, כשרה, ואם אין לה פצימין, לשמואל פסולה שאם שמואל סובר שפי התקרה אינו מתיר לטלטל בשבת אע"פ שהוא נעשה לאכסדרה, כ"ש דלא מהני לענין סוכה שלא נעשו הקורות לשם סוכה. ולשיטת רב, אביי סובר שגם בזה רב מכשיר, ורבא פוסל דשאני הכא שלא נעשו המחיצות לצורך הסוכה, ואף שא"צ לעשות מחיצות הסוכה לשם סוכה, כולי האי לא מקילין.

לטולל ברה"ר תחת תקרה- הבונה עליה ע"ג שני בתים הנמצאים משני צידי רה"ר, וכן גשרים המפולשים שיש מחיצות בשני הצדדים, רבי יהודה מתיר לטלטל תחת התקרה, והכמנים אסורים. טעמא דר"י משום שאומרים פי תקרה יורד וסותם, ואף שיש"ל שטעמו משום שמדאורייתא (-הלכה למשה מסיני, דשיעורין הלכה למשה מסיני) די בב' מחיצות, וכן מצינו שלר"י מי שיש לו ב' בתים מב' צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ומטלטל ביניהם (ולתכמים אין מערבים רה"ר בכך), מ"מ ממה שמתיר לטלטל תחת העלייה והגשרים אין ראייה לזה, ד"י"ל שהטעם משום פי תקרה יורד וסותם.

לרבי יהודה **מערבים מבוי מפולש**, דמדאורייתא די בב' מחיצות כנ"ל, והכמנים אסורים.

המוצא תפילין:

דין המוצא תפילין בשבת ועוד מדיני תפילין

צ"ה: המוצא תפילין בשבת בשדה במקום שנאבדים (מוחמת כלבים,

אבל מה שנאבדים מוחמת גנבים אינו מתיר. תוד"ה מכניסים), **לתנא קמא** מכניסים לעיר ולבית זוג אחד בראש ואחד בזרוע כדרך שלובשם בחול, וחוזר ומכניס זוג עוד גע שיכולו, דס"ל שבת זמן תפילין, (אבל יותר מן הנצווה אסור להציל. רש"י. והתוס' (ד"ה א') כתבו שיש בזה משום בל תוסיף, אע"פ שאינו מכיון לשם מצוה). ואפי' לר"מ שהמציל מהדליקה לובש כל מה שיכול ללבוש, התם בחול לובש כמה שירצה, אבל תפילין כיון שבחול אינו לובש אלא זוג אחד אף בשבת נמי. **ולרבן גמליאל** מכניסים שתיים בראש ושתיים בזרוע, משום שהתירו להציל רק בדרך לבישה במקום תפילין, ומקום יש בראש וביד להניח ב' תפילין, ובמקום שאינו ראוי להניח תפילין אסור, דהוי כמשאו רש"י. והתוס' (ד"ה וכי) כתבו שאין בטעם משום שזה נראה כמשאוי, אלא הטעם דלא מקירי מלבוש אלא כדרך שרגיל בחול. עוד כתבו התוס' (ד"ה מקום) ששיעור רוחב תפילין שיש מקום לשנים הוא ב' אצבעות, כמו הגוי.

ובביאור מהחלקות י"ל שבין לת"ק בין לר"ק יש מקום בראש וביד לשני תפילין, ונחלקו אם שבת זמן תפילין ומשום הצלה לא התירו יותר מן המצוה דלא הוי תכשית, וגם הוי כמשאוי משום איסור בל תוסיף, או ששבת לאו זמן תפילין ומשום הצלה התירו כיון דהוי תכשית, ואין בזה בל תוסיף כיון שאין כאן מצוה. או שלכו"ע שבת זמן תפילין ולא הוי תכשית, ות"ק סובר שמצוות צריכות כוונה ואם מכיון הוי בל תוסיף בזוג השני, ואם אינו מכיון שניהם הוו משאוי, ולר"ג מצוות אינם צריכות כוונה וממילא יש מצוה בשבת, וליכא בל תוסיף כיון שאינו מכיון. רש"י מקשה למה אין בשני איסור שבת, ואין לומר שלר"ג זה תכשית ולת"ק לא הוי תכשית, דא"כ היינו פולגות דלעיל אם שבת הוא זמן תפילין. ולכן גורס רש"י שלת"ק מצוות אר"צ כוונה וממילא אף בלא כוונה עובר על בל תוסיף כיון ששבת זמן תפילין, ולר"ג יצטוו צריכות כוונה ואין בל תוסיף עד שיכיון למצוה, ולכו"ע תכשית הם. או שלכו"ע א"צ כוונה לצאת, ונחלקו אם עוברים על בל תוסיף בלי כוונה. ואין לומר שלכו"ע בזמן המצוה אף ללא כוונה יוצא ידי"ח או עובר על בל תוסיף, ונחלקו במוסיף שלא בזמן המצוה אם עובר בלא כוונה או לא, דא"כ לר"מ יהיה אסור גם זוג אחד שמוסיף בשבת על החול, ועוד דא"כ היש גבשמיני בסוכה ילקה מפני שמוסיף שמיני על השביעי, ואנו יושבים בסוכה ביום השמיני מפני שהוא ספק שביעי, משום שאם זה שמיני איננו מכוונים לשם סוכה.

הבא מן השדה וחבילתו על ראשו, מסלק את התפילין מראשו וקושרם בזרועו, שלא ינהג בהם מנהג בזיון להניח עליהם חבילה.

מקום הנחת תפילין הוא "על ירך" והיינו קיבורת -אבר אמצעי שבוזרע (מקום הבשר התפוח שבין המרפק לכתף. תוד"ה ירך). ו"בין עיניך" והיינו קודקוד שהוא מקום שמוחו של תינוק רופס -רך.

צ"ו. האם שבת ולילה הם זמן תפילין-

שיטת רבי יוסי הגלילי ששבת וימים טובים ולילות אינם זמן תפילין, דכתבי' "ושמרת את החוקה הזאת למעדה מימים ימימה", ימים ולא לילות, מימים ולא כל ימים. וכתבו התוס' (ד"ה ימים) דסמך על "והיה לך לאות" כדרדרי ר"ע, עוד כתבו שאין להניח תפילין בחול המועד, מפני שא"צ בהם א"פ שיש שאסור במלאכה דבר שאינו נחשב חריב בסוכה ובפסח אסור בחמץ, וכן דעת בה"ג, ובזיושלמי משמע שצריך להניח תפילין בחול המועד.

שיטת רבנא לשנה, ושבת ויו"ט לאו זמן תפילין הם, דכתבי גבי תפילין "והיה לך לאות על ירך" שצריכים ישראל להעמיד אות על עצמם שהם מחזיקים בתורתם של הקב"ה, וימים אלו הם עצמם אות בין הקב"ה לישראל, ו"חוקה" נאמר רק לגבי פסח, (ומ"מ י"ל שלרע"א אין בפסח לאו כמו במילה וממילא אין מביאים על שגגתם חטאת, אע"ג דכתבי ביה "השמר", והשמר ופן ואל הם לא תעשה, ד"י"ל דהשמר דלאו זה לאו והשמר דעשה זה עשה), אבל לשמור חוקין כשהולך התפילין אפילו סמוך ללילה. (תוד"ה ושמרת). עוד כתבו התוס' (ד"ה השמר) שאף לרבי יוחנן דס"ל שהשמר דעשה נמי הוי להא, ולחכי המניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בלאו, מ"מ אם לא הניח ביום אינו לוקה, דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה. לר"ע לילה זמן תפילין דמוקי לימים ימימה לפסח, ולא ממעט לילה מימים.

עוד איתא בברייתא **שלרבי נתן** הניעור בלילה שאינו חושש שמא יפח כמו בישן, יכול להלחץ את התפילין או להניחם ואין בזה משום בל תוסיף דלילה זמן תפילין. **וליונתן הקיטוני** אין מניחים תפילין בלילה.

עוד איתא בברייתא שמכיל בת שאול היתה מניחה תפילין ולא מיחו בה תכמים. הגמ' אומרת שאין מזה ראייה ששבת ולילה זמן תפילין וממילא הוי מצוות עשה שלא הזמן גרמא דאי לא הכי הוי כתוספת על דברי תורה, ד"י"ל דס"ל כרבי יוסי ור"ש שמתירים לנשים לסמוך ואין בזה משום בל תוסיף אף דת"כ דכתבי' "דבר אל בני ישראל... וסמך יוד"י מי ישראל ולא בנות ישראל, (ומה"ט לא בני באשתי של יונה בן אבימי שהיתה עולה לרגל אף שזה ודאי מ"ע שהזמן גרמא). אבל רבי יהודה (סתם ספרא) אוסר לנשים לסמוך רש"י. ולתוס' (ד"ה מיכל) אין אשה עוברת על בל תוסיף, והטעם שי"א שאין לה להניח

תפילין, משום שנשים אין זהירות בגוף נקי, ואין לה לעלות לרגל משום דמחוי כמביאה חולין לעזרה, או משום ראיית פנים בעזרה שלא לצורך, ואין לה לתקוע משום שמדברת זה מלאכה, וסמיכה מיחויי כעבודה בקדשים), ור"מ (סתם משנה) שס"ל שמועכבין נשים מלתקוע אע"פ שאין בזה חיולל יו"ט שהרי תקיעה היא חכמה ואינה מלאכה מ"מ נראה כבל תוסיף, (והתיינותות מותרים מפני שצריך לחנכם במצוה) ומבואר שהם סוברים שאין נשים מותרות לקיים מצוות שפטורות מהם, ואעפ"כ ס"ל לר"מ ור"י שגם אשה שמצאה תפילין מכניסה אותם זוג זוג, ומבואר שתפילין אינם מצות עשה שהזמן גרמא, והיינו ששבת ולילה זמן תפילין. דעת ר"ת (תוד"ה דילמא) שנשים מברכות כשהן מקיימות מצות עשה שהזמן גרמא, ולא הוי ריבא בהטלה כיון שהוא עושה מצוה אף שהוא פסור. ובתוס' דנו שיש"ל שרק מי שמחויב מדרבנן כמו סומא יכול לברך ולומר וציינו, כיון דכתבי "לא תסור", אבל נשים פטורות אפילו מדרבנן וא"כ אין תאמר וציינו. ומקטן שמברך ברכת המזון אע"פ שהוא פטור ליכא ראייה לאשה, דקטן יבוא לכלל חיוב והייבים לתוכו, ואינו מוזהר על "לא תשא".

צ"ז: המוצא תכלת בשוק אם הוא עשוי כלשונות -צמר סרוק וצבוע, ואפי' חוטים שזורים, פסולים לציצית, דשמא צבע אין הלשונות או טוח את החוטים בשביל לעשות תכלת, ושמא שור את החוטים כדי לחברם בשפת השלית. אבל אם מצא חוטים חתוכים כשרים לציצית, דכולי האי לא טרחי אינשי לחזור ולקושרם כדי לחברם בשפת הבגד. וכתבו התוס' (ד"ה המוצא) שאף שאין לוקחים תכלת אלא מן המומחה עושה שטעימה (עירוי צבע ביורה לניסוף פסולה, מ"מ המוצא חוטים שידוע שפסקו לשם ציצית יש לתלות שנפלו מן המומחה, דמי שאינו מומחה אינו רגיל להתעסק בזה כיון שלא יקנו ממנו, וגם לעצמו איננו עושה כיון שהוא יודע בעצמו שאינו בקי בהלכות צביעה.

המוצא תפילין חדשות לר"מ מותר להכניסם ולר"א אסור. רבא מבאר שנחלקו אם אדם טורח שלא לשם מצוה, והגמ"מ מוכיחה מהברייתא דאיירי בחדשות שאינם קשורות בקשר של תפילין העשוי כמין אותיות, ור"י אוסר להכניסם משום שאסור לקשור דקשירה היא אב מלאכה ואסור לקשור בשבת קשר של קיימא, ואף לענוב אסור לר"י דעניבה קשירה מעליתא היא, ואם היה מותר היה יכול לענוב כצורת הקשירה דקשר תפילין הלכה למשה מסיני (לעשותו דומה לד' ותפירתו ענין ש' ורצועה קטנה קבועה בהם שראשה כפוף ודומה ל'י' הרי שד-י. ולתוס' (ד"ה קשר) רק השי' הוא הלכה למשה מסיני), (והניו – היכר האותיות שבקשר צריך להיות כלפי חוץ דכתבי' "וראו כל עמי הארץ וכו' י"), אבל לר"מ מותר לענוב, ועל כן יכול לענוב ולהכניסם בשבת. וכתבו התוס' (ד"ה אביי) שמה שהגמ"י באלו קשרים מסתפקת אם לר"מ עניבה נחשבת כקשירה, היינו במחוקק, אבל בלא מחוקק לא הוי קשירה. והביאו התוס' שמכאן מוכיח ר"ת שא"צ בכל יום להתייר קשר של תפילין ולחזור ולקשור, דא"כ לא הוי קשר של קיימא, ודלא כרבינו אליהו.

צ"ז. הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה בודק ב' של יד ואחת של ראש או ב' של ראש ואחת של יד, דבעינן מומחה בשל יד ובשל ראש ואח"כ יכול לקנות ממנו בלי בדיקה, וא"צ לבדוק יותר משום דאמרין שהוא קונה הכל מאדם אחד ולרבי דס"ל דבתרי זמני הוי חזקה בודק אחת של יד ואחת של ראש, אמנם אם קנה זמנה צבתיים בודק בכל צבת, דהדרך הוא שכל צבת קונה מאדם אחר, ואפי' בדי' או ה' צבתיים צריך לבדוק מכל אחד. וכתבו התוס' (ד"ה הלוקח) דאיירי בסוגין בניי שכבר קנה תפילין או שאינו מוצא מומחה לקנות ממנו, אבל לכתיחלה אין לקנות תפילין אלא מן המומחה, כיון שצריך לקרוע את כל התפר ולברוקם ואיכא בזיון תפילין, וכן יש לחוש שיתעצל לטרוח לבדוקם ויסומך להניחם לפי שעה בלי בדיקה.

מצאם צבתיים או רכיכות -צבתיים היינו זוגות זוגות הקשורות כמה זוגות יחד, וכריכות שקשורים הרבה יחד ואין כל זוג קשור בפני עצמו, אם יכול להכניסם זוג זוג ולגמור להכניסם לפני שקיעת החמה יכניסם, אבל אם לא יכול לגמור מחשיך עליהם ומביאם, שכיין שבכל מקרה הוא צריך לטרוח ולחזור משתתשך, ימתן עם שד שתתשך ויטול כולם יחד.

המוצא תפילין בשעת סכנה מכסם והולך לו, ובברייתא תנא מוליכם פחות פחות מדי' אמות –שיעורו לפשו כל פעם לפני שהלך ד' אמות דנמצא שלא העביר ד' אמות יחד, ורב אומר שאין זה מחלוקת אלא הא בסכנת גוים משבזים את התפילין, יולכים, הא בסכנת ליסטים יהרגוהו משום מותם אבל אינם מבזים תפילין, ילכסם, וי"מ שבסכנה היינו זיאם ימצאו תפילין בידו או שישמעו הדבר למלכות יהרג, יכסה אותם כדי שלא יהיו מונחים בזיון וילך, ולא יזיזם שמאי וירגישו בו ויתחייבו למלכות, אבל בליסטים גוים שיש חשש שיהגו בתפילין מנהג ביוון, יולכסם פחות פחות מדי' אמות. ופירושו זה עיקר. ור"ש אומר שהולכים פחות פחות מדי'א שמא ישכח וילך ד"א, אלא נותנם לחבירו וחבירו לחבירו, אמנם אם אין שם חברים מודה ר"ש שילכסם פחות פחות מדי' אמות, וגם מימי שהתשיך בדרך עם כיס אם יש כמה שותפים לר"ש נותנם לחבירו וחבירו לחבירו. (תוד"ה רבי שמעון). ותנא קמא סבר דעדיף פחות פחות מדי'א, דכשנותנם לחבירו וחבירו לחבירו אוואש מילתא דשבת.

צ"ז: לר"ש גם כשנוגד לו בן בשדה נותנו לחבירו וחבירו לחבירו, אפי' הם מאה שקשה הדבר לתינוק, ולא יעבידנו פחות פחות מדי' אמות.

טלטול תכלת מים מחוץ לתחום -במתני' תנא שלרבי יהודה מותר לתת חבית מים לחבירו וחבירו לחבירו ואפי' מחוץ לתחום,

ואמרו לו לא תהלך זו יותר מגרלי בעליה. ריש לקיש מבאר בשם לוי סבא שר"י סובר שמים אין בהם ממש, ואיירי כשעירה את המים מחביבת לחבית. והגמ' דוחה דלא אמר ר"י שמים אין בהם ממש אלא במים ומלח הבלועים בעיסה, דס"ל שאש ששאלה מים ועשתה מהם עיסה, מותר להוליך את העיסה כתחום בעלת הקמח אף מוחץ לתחום בעלי המים, ותק"ש סובר שפטר להוליך רק למקום שהוא בתוך התחום לשתינו, ובתבלין לכו"ע מותר רק למקום המותר לשתינו). אבל כשאינם בלועים לא, ואפי' בקדירה אין מים בטלים מפני הרוטב שהוא ניכר. אלא איירי כשהחבית קנתה שביתה והמים לא קנו שביתה כגון שנתמלאו הים ממעין הנובע או מנחל, וס"ל לר"י שהחבית ספילה המים, כמו שמצינו בהוצאה שהמטה בעלה החי והשוכב בה להמוציא חב' במטה פטור אף על המטה ועל החי פטור משום שהחי נושא את עצמו ואף שבה אינו יכול וזה אינו יכול חיוב, גמרינן משכן שלא היו נושאים בעלי חיים, דאילים ותתשים היו הולכים ברגליהם, והלוחן היו מוציאים זמזו מיד כשיוצא מן הים כדי שדמו יהיה צלול. תוד"ה את), והכלי בטל לאוכלים אפי' בפחות מכשעיוור. והמוציא אוכלין פחות מכשעיוור בכלי פטור אף על הכלי. ולרב יוסף לא התיר ר"י אלא בשיירא שחנתה במקמה ואין להם מים. והש"ת לא קנו שביתה. ולאבי בשיירא אפי' אם גם המים וגם החבית קנו שביתה מותר. ולרב אשי איירי בחבית ומים הפקד, דר"י סובר שאין חפצי הפקר קונים שביתה, ומותר להוליקם לתחום של מי שזוכה בהם ראשון, ואם נתמין לזכות רק במה ששותים מותר להוציאם אף חוץ לתחומם. (תוד"ה תבא), ואמרו לו שחפצי הפקר קונים שביתה והיינו ריו"ח בן נורי שס"ל כן.

גלילת ספר שקצהו התגלגל הוצאה

אסור להעביר חפץ מרה"ר לרה"ר או מרה"ר לרה"ר, ומכרמלית או לכרמלית אסור מדרבנן, אמנם ספר העשוי בגלילת שקצה אחד נמצא בידו והקצה השני נמצא ברשות אחרת, אין אסור דאורייתא במשיכתו חזרה, ולפעמים מותר גם מדרבנן, וכדלהלן.

היה קורא בספר על האיסוקפה ונתגלגל מידו, גוללו אצלו.

לרב יהודה איירי באיסקופה רה"י –שגובהה י"ט ורחבה ד"ט, ולפניה רה"ר, ואעפ"כ מותר לגוללו לרה"י, ולא חוששים דילמא נפיל מלו ואתו לאתויי, דמתנן "כר"ש סד"ל שכל דבר שהוא משום שבות אינו עומד בפני כתבי הקודש, אבל לר"י אסור שכקצה הספר הגיע לארץ, (ואף שבהמשך המשנה הוזכרה דעת ר"י ור"ש, רישא וסיפא ר"ש ומציעתא ר"י).

צ"ת. ולרבה איירי באיסקופה הנדרסת ע"י רבים והיא רה"י, ולכן גם לר"י לא גזרו בה, מפני שיש בזה בזיון לכתבי הקודש.

אביי מקשה מדאיתא בברייתא שאם הספר נתגלגל חוץ לד' אמות הופכו על הכתב, ובאיסקופה נדרסת ליכא חילוק בזה. ולכן מבאר אביי דאיירי באיסקופה כרמלית שהיא רחבה ד"ט ואינה גבוהה י"ט, ולפניה רה"ר וצ"בדיה חטאת רה"י, ולא התירו אלא בתוך ד"א שאין חשש שיבוא לחיוב חטאת רה"י אף אונזו בידו, אבל מחוץ לד"א שאם יעביר ד"א יבוא לידי חטאת לא התירו. ולא חוששים שיעביר מרה"ר לרה"י דרך האיסקופה שיש בזה חיוב חטאת (דאף שהעביר דרך כרמלית, הא אמר רבא שהמעביר מתחילת ארבע לסוף ארבע דרך עליו (לרש"י היינו דרך למעלה מראשו למעלה מ"יט' שזה מקום פטור, ולתוס' ד"ה והאמר) היינו שהעביר מימינו לשמאלו דרך גופו והשלים ד' אמות על זריקה, וכיון שהוא עומד ומקומם הוא' דחשיב הנהח) חייב כיון שהיפך לא נח במקום פטור), משום שמדובר באיסקופה ארוכה ותולעים שזיכרועומד למוש על האסקופה והדה וע"ל, או דא באיסקופה שאינה ארוכה מותר, דסתם כתבי הקודש דרך לעיין בהם, וכיון שעיין בהם כשהוא באיסקופה פטור, ואין חוששים שיעיין בהם ברה"ר וכינסים ישירות לרה"י, דס"ל כבן עזאי שמהלך כעומד והוי כמניח בכרמלית, ואין חוששים שזירוק (שבזה מודה בן עזאי שחייב) מפני שאין זורקים כתבי הקודש. וכתבו התוס' ד"ה (אלא שאין ההתר דווקא בכתבי הקודש, אלא ליכא שבות כלל באיסקופה כרמלית. עוד כתבו שדווקא אצל סובי אביי שבכרמלית לא גזרו, אבל האיסור לעמוד ברה"ר ולשתות ברה"י, וכן האיסור לצאת מנבעוד יום בנחטס התחובה בבגדו, שייכים לאביי אף בכרמלית.

היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו, גוללו אצלו כיון שקצה אחד נמצא בידו, ואם הגיע לעשרה טפחים סמוך לקרקע הרה"י, והכותל משופע למטה והספר נח על הבליטה, הופכו על הכתב שיהיו האתייות כלפי הכותל ולא יהיה מונח כ"כ בע"ה, ואע"פ שהתירו לכותבי ספרים להפוך היריעות כדי שלא יעלה עליהם אבק, אלא צריכים לכתוסם בבגד, כאן אינו יכול לפרוס בגד (לרש"י איירי שאין לו בגד, והתוס' ד"ה הכא) כתבו שאפילו ביש לו אסור לפרוס, מאותו טעם שאסור לגלול אצלו, ומשו"ה מותר שאם לא יהפכם יתבזו יותר. ואם הכותל אינו משופע, אפילו אם נתגלגל עד פחות מג' טפחים גוללו אצלו, וכמו שאמר רבי יהודה שאפי' אינו מסולק אלא כמלוא מחט מותר, כדאמרו רבא שתרבנן חפץ שנקמה בתוך ג' טפחים הנהח ע"ג משהו, וצ"ל אינו אין בו ד"ט, (אבל לר"ע עולמה כמי שנתנחה, שזירוק מרה"ר לרה"י דרך רה"י למטה מ"ט חייב. וכתבו התוס' ד"ה נימא) שיש מ"ד בברייתא שהורק מרה"י לרה"י דרך הרה"י למטה מג"ט חייב. אך י"ל שרק ששהפנץ בא מלמעלה מג"ט ללמטה מג"ט צריך הנהח ע"ג משהו, וכן הוא דלא חשיבנן מתגלגל כמנח היינו שתחילת הזריקה היא למעלה מג"ט, אבל אם הפנץ יצא מתחת ידו

כשהוא למטה מג"ט מודה רבא דכמותה בקרקע דמי). ולר"ש אפילו בהגיע לארץ מותר לגלול אצלו, שכל דבר שהוא משום שבות אינו עומד בפני כתבי הקודש.

צ"ח: הנהח ע"ג זיו שלפני החלון – זיו –בל"טה מן הכותל שנמצאת לפני החלון, גבוה י' ורחב ד', אם הזיז נמצא מעל רה"י מותר לתת עליו כלים בשבת, ואם הזיז נמצא מעל רה"ר מותר לתת עליו כלים שאם יפלו ישברו דרה"י הוא, אבל אסור לתת עליו כלים שאם יפלו לא ישברו, דילמא נפיל ואתי לאתויי (לרבא צ"ט). חשש זה הוא רק ברה"ר, ולאבי דנים התוס' (ד"ה יניחוש) אם חוששים בזה גם בכרמלית או דא לאו (לא), ומותר להשתמש בכל הכותל (אפילו אם הזיז הוא לכל אורך הכותל. רש"י. והתוס' ד"ה ומשתמש) ביארו שהכונה שיכול להשתמש בחורים שבכותל), ואם הזיז נמצא פחות מעשרה טפחים לקרקע אסור להשתמש בו. ואם יש ב' זיזים ע"ג זה, גם אין בעליון ארבעה אסור להשתמש בו כלל, דאף שהוא מקום פטור ומותר לבני רה"י או רה"ר לכתף עליו מ"מ אסור להשתמש עליו שמשני תדיר, דכיון שאין בו ארבעה אינו ראוי לתלשמש ומצוי שכלים יפלו ממנו, ונראה כאלו זורקם להדיא לרה"ר, (וכתבו התוס' ד"ה אי') שמשמע מרש"י שביש בו ארבעה אסור גם בכלים הנשברים, ודעת התוס' שברבב ד' מותר אפילו כלים שאין נשברים, והאיסור הוא ברחב כל שהוא). ואם יש בו ארבעה מותר להשתמש בכלו, ואם בתחתון יוש ארבעה בעליון אין ארבעה והחלון משלמנו לארבעה, ומותר להשתמש בעליון רק כנגד חלונו משום דחשיב חורי החלון – והיינו שזה נחשב חלק מהחלון, אבל שלא כנגד החלון אסור.

מה נאסר משום הוצאה או טלטול

הוצאה היא אחת מל"ט מלאכות, והעברת ד' אמות ברה"ר אסורה מהלכה למשה טמיני, וכדי להתחייב צריך עקירה והנחה, ושתייה העקירה והנחה במקום שיש בו ד"ט על ד"ט, ובגוסגייתניו יבואר מה הדין כאשר גוף האדם נמצא ברשות אחרת מהפנץ שהוא טלטל, וכן האם עשית צרכיו או רקיקה או שתיה כשגופו ברשות השניה, אסורים מדאורייתא או מדרבנן.

צ"ט. טלטול בידו ברשות אחת כשהוא נמצא ברשות אחרת – מותר לעמוד ברה"ר ולטלטל ברה"י, ברה"י ולטלטל ברה"ר, ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות, ור"מ אוסר מפני שחוששים שיכניסו לרשותו. ואם הוציא חוץ לד' אמות, לרבא שהמעביר מתחילת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו (למעלה מעשרה) חייב חטאת דאולין בתר הנהח ועקירה, הכא חייב, וממתני' ליכא ראי' דאיכא למימר שאם הוציא פטור אבל אסור שמו יבוא להעבירו למטה מעשרה.

עשית צרכיו או רקיקה לרשות אחרת – לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר או ברה"ר וישתין ברה"י, וכן לא ירוק מרשות לרשות, ואם עשה כך חייב חטאת, ולא חשיב כעקירה מע"ג מקום ארבעה, דמחשבתה שהוא צריך לכך משי' לה הוציא החובה משווא ליה מקום (כמו בורק ונח פה כלל או כבשנן והוא נתכיון שיתנח שם. תוד"ה זרק. ודווקא כשהוא נתנה שזה נח דווקא באותו מקום, וכן בהשתין ורק, אבל זרק על מקלות או רבד אחז אפי' בכונה לא אמרינן שמחשבתו משווא ליה מקום. תוד"ה מוחשבתו). ואם הוא ברה"י ופי' אמה ברה"ר מסתפק רבא אם אזלינן בתר עקירה או בתר יציאה, וקאי בתיקו.

טלטול רוק שבפה – ר"י אסור ללכת ד"א ברה"ר משנתלש רוקו מפ"ו (– שנתעגל ונאסף לצאת, דכיון שהוא עומד לזרוק היו משאו'), וחזר בו ר"י וסבר שאין לאסור אלא משהפך בו בפיו להוציא לחוץ, ועל כן אם היה אוכל דבילה (לרש"י איירי בתרומה, ולתוס' ד"ה היה) איירי אפילו בחולין, מפני שהתדים הופסולות את התרומה מטמאים את הרוק שהוא משקה לעשותו ראשון, והרוק חזר ומכשיר ומטמא את הדבילה, דמשקין כל שהן מטמאים א"ע דליכא רביעית) בידיים מסואבות (–סתם ידים שלא נטלם שהם שניות ופסולות את התרומה) והכניס ידו לפיו ונגע בתרומה, אם יש בפיו רוק שהיפך בו חשיב משקה להכשיר את התרומה לקבל טומאה, (ור"מ מתיר בו חשיב משקה רובי יוס' הלכה בין הפך בין אף הפך). ובכירו מודה ר"י שאם נתלש אסור ללכת ד' כית. הכח ורק בפני רבו חייב מיתה מפני שהיה לו להסתלק משם או להבליעו בכסותו, אבל כשלא רק הרי הוא אנוס מחמת חולי או צינה.

שתיה מרשות אחרת – לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר או ברה"ר וישתה ברה"י, א"צ הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה, ואפי' לרבנן שמתירים לעמוד ברשות אחת ולטלטל בשניה, מודים בחפצים שצריכים לו שאסור, וכן הכא אסור כיון שהוא צריך את המים וגמריים שמו יכניס הכלי אצלו, אבל אין לאסור מצד עקירה ברשות אחת והנחה ברשות אחרת, דההנהח היא בפיו שנמצא באותה רשות על המים.

צ"ט: לאביי אסור לעמוד בכרמלית ולשתות מרה"ר או מרה"י, וזו כוונת המשנה וכן גת. ורבא מתיר מפני שאין גוזרים גזירה לגזירה, וכוונת המשנה וכן גת. ורבא לענין מעשרש שאם שותה על גת לא ישתה בלי מעשר אא"כ הכניס ראשו ורובו, וכשיסתר ר"מ, שר"מ מתיר אף אם מזוג ליינ בין בחמין בין בצונן דכל זמן שלא הוציא לחוץ לאו שתית קבע היא, ור"א בר צדוק מחייב מעשרש אם מזוג דע"י המזיגה היו שתית קבע, וחכמים מחייבים מעשר במזוג בחמין דכיון שאם יחזיר את מה שישאר זה יקלקל את היין אי"כ המזיגה היא על דעת לשתות הכל והוי קבע, ופוטרים במזוג בצונן דכיון שיכול להחזיר לגת את מה שישאר לא הוי קבע.

קבלת מים הנשפכים מן הגג – גג שאינו משופע ויש בו מרזבים קטנים שהמים שבגג מקלחים דרכם למחילה שהיא נמצאת בשיפוע לאורך הכותל, מותר לקלוט את המים מן המחזילה, ואם המחזילה נמצאת בתוך ג"ט לגג, אסור לצרף להצמיד פיו או כלי למחזילה אפילו בפחות מגובה י"ט, דהוי כשואב מן המחזילה, דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי והוי כמוציא מן הגג שהוא רה"י לרה"ר, דכמיניו שמתור לעמוד ברה"י להגביה ידו למעלה מ"י"ט ולקלוט מים הנשפכים מן הגג של הבניין, אבל לצרף ידו לפחות מג"ט סמוך לגג אסור, (והיינו בשתי גגות של שני בני אדם שלא עירבו יחד, ואפילו לר"מ שמתיר לטלטל מגג לגג, אם אחד גבוה י"ט מהשני אסור, ולר"ש אסור לצרף ולהביא לבית, והיינו כשלא שבתו בגג שבזה לקלוט ולהביא לבית מותר, וי"א שבקולט מאויר גג תבירו אסור גם לקלוט. ור"ח גורס בברייתא שהוא עומד ברה"ר. תוד"ה לא). ואם המים נשפכים מן הגג בצינור מותר אף לצרף מפני שהצינור הוא ארוך ויוצא לרה"ר ולא שיין לבדו, וכיון שזה למטה מ"י"ט ליכא איסורא, אמנם אם יש בחיוב הצינור ד"ט על ד"ט אסור, מפני שהוא מוציא מטכמלית לרה"ר, ולא גמרינן לאסור גם שכאין בו ד' על ד', כיון שכשיש בו ד' אינו אלא כרמלית, אבל כשהצינור למעלה מ"י אסור לצרף ידו ילצינור, גזירה אטו צינור שיש בפיו ד' שהוא רה"י, אבל לקלוט מותר אף למעלה מ"י דהאורי הוא מקום פטור.

שאיבת מים לרה"י מבור שנמצא ברה"ר – בור שנמצא ברה"ר, אם הוא סמוך לרה"י בתוך ד' טפחים מותר למלא ממנו בשבת, אם הבור עמוק י"ט, ובור וחוליתו מצטרפים ל"ט. ואם הבור רחוק מהכותל מותר רק אם חוליתו גבוהה י"ט שאו הדלי לא עובר דרך הרה"ר.

אשפה ברה"ר שהיא גבוהה י"ט מותר לשפוך לתוכה מים בשבת מחלון שעל גבה כיון שהיא רה"י, ודווקא אשפה דרבים אבל אשפה דיחיד חיישינן שמא ינטל ממנה ותהיה פתוחה מ"י וימשיכו לשפוך שם, דכמיניו מעשה מבנוי אחד שצידו אחד היה כלה לים שיש בגידודיו י"ט וצידו אחד לאשפה והיה פתוח בצד אחד לרה"ר ובתים ותצרות היו פתוחים לו בצד הרביעי, ולא הורה בו רבי להתר שמא תינטל האשפה ויעלה הים שירטון, ולא אסרו כיון שיש שם מחיצות.

אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מכל צדדיי סביב מטלטלים תחתיו דאמרינן לבדו והרי יש כאן מחיצה עשרה, אמנם אם יש שם יותר מבית סאתים אסור לטלטל שם אלא ד' אמות, אפילו נטעו מתחילה לכך דהוי מוקף לדירה, דהוה דירה שתשמישתה לאויר להסתופף שם שומרי הכמה, ואינה עשויה לדור שם תמיד.

ישיבה בשבת על שורשי אילן – אסור לשבת בשבת על שורשי אילן הגבוהים מג' טפחים, אע"ג שצד א' שוה לארץ שהקרקע גבוה בצד אחד. ואם בהתחלה השורשים גבוהים מג"ט ובהמשך השורשים יורדים ללמטה מג', לרבה מותר להשתמש בחלק מהשתת לג', דכל פחות מג"ט הוי כקרקע, ורב ששת אסור, כיון שזה יוצא מכח דבר האסור. וכמו כן נחלקו בשורשים קטנים למטה מג' היוצאים מן הגדולים שרם למעלה מג', וכן נחלקו באילן הנמצא בתוך חריץ אם מודדים ג' מקרקע החריץ כיון שמה שלמעלה בא מכח דבר האסור או משפת החריץ, וכן נחלקו באילן הנמצא בחצר בקרן זווית ושלשה מצדיו נכנסים בתוך הכותל ורק צד אחד נראה אם מודדים מקרקע החצר או מהגדר, אמנם אילן הסמוך לכותל מודה רבה שגם צידו הסמוך לכותל אסור (רש"י תוס'), ואף בתוך הבית ועולה דרך פ"י ארובה למעלה מן הגג פחות מג' נחלקו ואין אומרים לגבי דין זה ביתא כמאן דמליא דמי. שורשי אילן שיש תחתניהם חלל ג' אסור אף אם בצדם הם שונים לארץ מחמת שהקרקע שם גבוהה יותר.

בור שיח מערה וגדר מותר לטפס ולרדת בהם אפי' הם מאה אמה בין יש בהם מים בין אין בהם מים, דאין האיסור לעלות באילן משום טיורח, אלא שמו יתלוש מן המחובר בכונה.

שימוש באילן ובהמה בשבת – אסור לעלות או להתלות אין להשען על שיח או בהמה בשבת, וכן לא יעלה מבעוד יום וישאר שם בשבת, ואם עלה, ח"מ חדא מותר לירד, ויתני חדא אסור לירד כיון שבירידתו הוא משתמש באילן, והגמ' מתרצת שאם עלה מבעוד יום מותר לרדת משחשכה דלא קנסינן ליה, אבל אם עלה משחשיכה אסור, ואב"א בשוגג מותר ומזיד אסור, ואב"א בשוגג נחלקו אם גזרו שוגג אטו מזיד, הגמ' רוצה לתלות דין זה במחלוקת דלהלן אם קום ועשה עדיף וירד מהאילן או שב ואל תעשה עדיף וישאר על האילן, והגמ' מחלקת בין המקרים, ד"ל שדווקא שם עדיף לר"א קום ועשה כיון דקעביה מצוה אבל כאן ש' שאם ישאר שם הרי הוא מנשיך להשתמש באילן, אינו קיום מצוה אלא מפישה מעביה, וכן י"ל שדווקא שם לרבי יהושע שב ואל תעשה עדיף כיון שבאופן זה אינו עושה איסור, אבל כאן גם השהיה אסורה שהרי הוא משתמש באילן.

קום ועשה עדיף או שב ואל תעשה עדיף – נתערב דם ב' קרבנות יחד, אם שניהם טעונים מתנה אחת כגון דם בכור יתן מהם מתנה אחת ועולה אותה מתנה לזה ולזה, ואם שניהם טעונים מתן ד' (לרש"י) כגון דם חטאת, ולתוס' ד"ה מתן) דם חטאת שנתערב בפסח או בכבור אין לזה תקנה, בין שם טעונים ולמטה מחוט הסיקריא וזה מקומנו למעלה מחוט הסיקריא, יתן ד' מתנות, ואם אחד טעון מתנה אחת ואחד טעון ד' הסיקריא).

מתנות לר"א יתן ד' **מתנות שלא יעבור בבל תגרע** (לרש"י אתי עשה דחטאת "ונתן על קדושת" ודחי בל תוסיף דבכור. ולתוס' כמן (שם) לא שייך דחיה כיון שעש"י שפיעה הוא בזה ודחיה יכול לקיים את העשה ללא דחית הלאו) ואיננו עובר בבל תוסיף כיוון שעושה כך לצורך הדם הטעון ד', ולרבי יהושע יתן מתנה אחת שלא יעבור בבל תוסיף, ואינו עובר על בל תגרע כיוון שעושה כך לצורך הדם הטעון מתנה א', ועוד דשב ואל תעשה עדיף דקיימא לן על הניתנים על מזבח החיצון שנתנם במתנה אחת כיפר.

2: עליה על אילן יבש - מותר לעלות על אילן יבש, דווקא אם אין גזעו מחליף, ודווקא בימות החמה שניכר לכל שהוא יבש כיון שאין בו עלים, ואין עליו פירות משנה שעברה שאין חשש שיבוא להתיך תלישה בלח, ולא יושרים ממנו קיסמים, כגון בענף שנשרו ענפיו, ורב מצא בקעה וגדר בה לאסור ואסר גם בכה"ג לאילן בני תורה.

הליכה ע"ג עשבים בשבת - ע"ג יבשים מותר וע"ג לחים אסור (ובאילן אסור ביבש מפני שהוא גבוה וניכר. תוד"ה לא), ואב"א בימות החמה שיש זרע גנבעלים אסור ובימות הגשמים מותר, ואב"א עם נעלים מותר ויחף אסור מפני שנדבקים עשבים בקשרי אצבעותיו ונתלים, ואב"א אם יש לסנדלים עוקצי שהעשבים נדבקים עם נתלשים אסור, ואב"א ביש עוקצי אסור רק בעשבים ארוכים, והאינדא דקיימא לן כר"ש שמתיר דבר שאין תמחין מותר בעשבים, אבל באילן דמינכרא מילתא אין להוכיח שמתיר. תוד"ה והאינדא.

אסור לאדם לכוף את אשתו לדבר מצוה, והעושה כן הוין לו בניו שאינם מהוגנים, וכן לא יבעול וישנה שלא לדעת אשתו מפני שמטריח אותה, אבל הובעול ושונה לדעתה יהיו בניו זכרים מפני שהיא מורעת תחילה. אשה התובעת בעלה לדבר מצוה זוכה לבנים נבונים שאפי' בדורו של משה לא היו כמותם, ואיירי שאינה תובעת פפה אלא מרצה בבניו שמראה בבניו ענייני חיבה.

עשר קללות נתקללה חוה - דם נדה, דם תולים, צער גידול בנים, צער העיבור, צער הלידה, ושוקתה בעלה שיצוא לדרך, שאין האשה תובעת פפה כמו האיש, עטופה בראשה, אסורה לינשא לשנים, חבושה בבית האסורים' דלכ כבודה בת מלך פנימה, ויש מוסיפים שמגדלת שער כלילית - שד, ומשנתנת כשהיא מורעת ככהמה דדרך פרידה לעשות כך, ונעשית כר בעלה, וי"א שאלו שבח הם לה שמשנתנת בצניעות ואין לה טורח כמוהו בתשמיש.

אלמלא ניתנה תורה היינו לומדים צניעות מחתול' שאינו מטיל רעי בפני אדם ומכסה צואתו, גזל מנמלה שאין אחת גוזלת מאכל חברתה, עריות מיונה שאינו נוקא אלא לבת זוגו, דרך ארץ מתרגגול שמפייס ואח"כ בועל.

ק"א. נעילת דלת שאינה קבועה - הדלת שבמוקצה -רחבה שמאחוריה הבתים, שכיון שאין דרך להשתמש שם תדיר אין עושים שם דלת תלויה כראוי וקבועה, ולפעמים תולים אבל לא קבועים, וחבילות קוצים שהתקנים לסתום בהם פריצה, ומחצלות של קנים, וקנקן כלי שמחזיקים בו מאחורי המחרישה בזמן החרישה ויש שמעמידים אותו במקום דלת, אסור לנעול בהם בשבת דעבדי בנין, ואפילו בדלת תלויה ונגררת אין זה קביעות וכשהוא מגביהה על המשקוף כיון שאינה קבועה שם מחזי' כבונה. במתני' איתא שאם הם גבוהים מן הארץ אפי' כמלוא נימא מותר, ובברייתא איתא שבקשורים ותלוים מותר ומשמע שא"צ שיהיו גבוהים מן הארץ, לאביי איירי כשיש להם ציר דמוכחא מילתא שזה דלת גמורה ולא מחזי' כבונה, ולרבא מותר אף בהיה להם ציר דאיכא הכיורא.

דלת אלמנה העשויה מקרש אחד ואיכא דאמרי שאין לה בריחים אין נועלים בה בשבת שכיון שאין לה הכר דלת מחזי' כבונה. וכתבו התוס' (ד"ה דלת) דאיירי כשיש לה הכר ציר, דאי' לאו הכי'גם בדלתות אחרות אסור.

המעמיד עצים למדורה ביו"ט שדרך לתת את התחתונים בריבוע בצדדים ולסדר עליונים למעלה, יתן את העליונים ויחאסם באירי ואח"כ ישים תחתם את התחתונים, וכן ביצה (לרש"י הכונה שמיניח ע"ג כלי ברזל או שני עצים מעל הגתלים, ולתוס' ד"ה וכן) זה מותר כיון שכל המחיצות עשויות, והכונה שמסדר עצים או ביצים ומניח ביצה על גביהן. ומותר לסדר שני ככרות או ספרים ולתת שליש על גביהן, דאין האיסור אלא כשצריך לאויר שמתחת, אי נמי לא דמי לבנין אלא על הקרקע ולא על השלחן), וקדירה שמקרבים שתי חביות זה לזה ומניחים עליהם קדירה, ומי"טה של פרקים שיש לה על המוקף לולאת הקשורים בארוכות המיטה, וחביות שמסדרים אותם במורתף שורה ע"ג שורה, יניח את העליונים ואח"כ יניח מה שתחתיהם כדי שלא יעשה בדרך בנין.

טובם כחדק- שהטובים מגינים על השאר כמו שקוצים מגינים על הפריצה, דבר אחר שההטובים מהדקים את הרשעים לגיהנום.

פתיחת דלת ע"י מפתח כשהוא נמצא ברשות אחרת - לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר ע"י מפתח המונח ברה"ר, אע"פ שאין בין המפתח לדלת ד' אמות, גזירה שמוא יניסו המפתח אצלו, או ברה"ר ויפתח ברה"י אלא אם עשה מחזיגה גבוהה י"ט והוא עומד בתוכה, אמרו לו מעשה שאוק על פטמיון שבירושלים וכו', לרב פפא איירי לאחר שנפרצו פרצות בירושלים שדינה כרה"ר, אבל כשהיה דינה ככרמלית (אע"פ שהיא עיר של רבים כיון שאוכלסין הרבה באים אליה, מפני

שדלתותיה ננעלות בלילה ואינה כדגלי מדבר הפתוחים בכל שעה) מותר שהיו גזירה לגזירה. ולרבא איירי אף בלא פרצות ודינה ככרמלית, ור"מ סבר לאסור גם בכרמלית ורבנן מתירים בכרמלית, וחזר בו ר"מ מהאיסור בכרמלית.

ק"א: פתחי שערי גינה הפתוחים לרה"ר, שדרך שיהיו גבוהים י' ורחבים ד', וגינה כרמלית היא דהויא יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, מותר לפותחם רק מהבית שער כיון שהוא רה"י והמנעול רה"י. בין אם הוא בפנים בין אם הוא בחוץ, ואם אין להם בית שער אסור לפותחם.

חנויות הפתוחות לרה"ר אם המנעול למטה מי"ט מניח המפתח באיסקופה כרמלית מערב שבת, ומותר לפתוח ולנעול כיון ששניהם כרמלית ולהחזיר את המפתח לאיסקופה, או לחלוץ שאין בו נעול שאף שהוא גבוה מי"ט הוא מקום פטור, ואם המנעול למעלה מי"ט מניח את המפתח במנעול ופותח ונועל בו ומחזירו למקומו -למנעול או על גביו, אבל אם הוא באיסקופה אסור מפני שמוציא מכרמלית לרה"י. ולחכמים אף אם המנעול למעלה מי"ט מותר להניח את המפתח באיסקופה ולפתוח בו בשבת ולהחזירו למקומו כשאין בחלון ד"ט, דמקום שאין בו ד"ט מותר לכתף עליו בין לבני רה"י ובין לבני רה"ר, אבל אם יש בו ד"ט אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות שהאיסקופה היא כרמלית והחלון רה"י, ואף שהניחו באמצע במנעול שירבנן הוא מקום פטור, קיימא לן כרב דימי שאסור להחליף מרשות לרשות דרך מקום פטור, ור"מ אוסר אף באין בו ד"ט אם יש בו כדי לחוק ד"ט, דס"ל חוקקין להשלים - והיינו שרואים אותו כאילו הוא חקוק, ולרבנן אין חוקקין להשלים וממילא הוי מקום פטור.

נעילה בנגר

הנועץ חתיכת עץ או ממתכת מחודדת בחור האיסקופה כדי לנעול את הדלת, לפעמים אסור משום בונה, ולפעמים משום דמחזי' כבונה, ולפעמים מותר, וכדלחלוץ. ומכאן עד סוף המסכת הגמי' מבארות אלא דברים אסורים מדרבנן בשבת, אבל במקדש לא נאסרו משום שאין שבות במקדש.

נגר שיש בראשו גלוסטרא - שראשו עבה והוא ראוי לכתישת ושחיקת פלפלין, אם אינו ניטל באיגודו - שהוא קשור בחבל דק ואם יטלו לטלטלו ע"י החבל יחתך החבל, לר"א אסור לתחובו זהו כנגר שאינו קשור, ורבי יוסי מתיר כיון שיש עליו תורת כלי, ואם הוא ניטל באיגודו מותר לכו"ע דמוכחא מילתא שהוא משמש לנעילה ולא מחזי' כבונה, ואף אם הוא קשור לבריה הדלת מותר.

ק"ב. נגר הנגרר שהוא קשור לדלת בחבל ארוך וראשו אחד מגיע לארץ ומתוך כך אינו נראה כקשור, נועלים בו במקדש דכיון שהוא קשור בשביל לא היה בונה, ואף דמחזי' כבונה כיון שהוא נגרר אין שבות במקדש, אבל לא במדינה, ולר"י נועלים בו אף במדינה. והלכה כר"י היכא שהוא קשור בדלת עצמה שזה מוכח שהוא משמש לנעילה, אבל בקשור במחזהה אסור.

נגר המונח שאינו לא קשור ולא תלוי וכשפותח את הדלת מניחו בקרן זוית אסור אף במקדש דהוי בנין ממש, ולר"י מבקש מותר דאינו בנין אלא דומה לבנין.

נגר הקשור ואינו תלוי לת"ק במקדש מותר ובמדינה אסור, ולרבי יהודה מותר אף במדינה ובוזה הלכה כדבריו, דווקא כשהנגר קשור בדלת.

נגר הקשור בגמי' דינו כנגר שאינו קשור.

נקמזו נגר שנכנס לתוך האיסקופה ונפחת החור והנגר יוצא מהאיסקופה וננעץ בקרקע, לת"ק מותר לנעול בו, ולרבי יהודה אסור משום דמחזי' כבונה, וכן הלכה.

נגר שנשמש - נפסק החבל שהוא קשור בו אסור לנעול בו.

נגר שאינו קשור שעשה לו בית יד מותר לנעול בו דמוכחא מילתא שזה כלי.

קורה שצריכים י' בני אדם לנושאה מותר להניחה בדלת, דתורת כלי עליה כיון שהיא ראויה לשיבה, וכן הדין במכתשת. וכתבו התוס' (ד"ה לא) דאיירי הכא דבדרי שגם בחול גרילים לטלטלו כדי לנעול את הדלת, אבל דבר שאין גרילים לטלטלו בחול אסור.

עשית אוהל בשבת

מוטות שע"ג הספינה שיש ברוחבם טפח שיש בזה ככר שיעור אהל, או שאין בין המוטות ג' טפחים דאמרינן לכוה, מותר לפרוש עליהם מחצלת בשבת, מפני שמותר להוסיף על אוהל עראי בשבת, וכן אהל שהיה פרוש טפח מע"ש מותר לפרוש את כולו בשבת.

וילון הנמצא כנגד הפתח לצניעות מותר לנטותו ולפרקו בשבת ואינו נחשב אהל כיון שרגילים לטלקו משם מידי' פעם כמו בדלתות.

כילת חתנים - יריעה שפורסים מסביב למיטה מותר לנטותה בשבת, ודווקא כשאין בראשה טפח, ואין בג' טפחים הסמוכים לגג טפח שבה חלל נחשב דופן וכו', ולא אמרינן לכוף אלא לענין שאם יש אהל טפח ע"י לבד אפשר להוסיף עליו בשבת, אבל לא לאסור לעשות דבר שהוא אהל טפח לבד, דאטו היה אסור לנטות בשבת שני חוטנים בתוך שלשם משום עשית אהל. תוד"ה לא), ואין בשיפועה מהאמצע ולמטה טפח שאו הכל נחשב דופן, אבל

אלכסנו המשופע טפח הוי אהל, וכרבנן דפלגי ער ל"א בסוכה י"ט, ואף שאין מטיה שאין ברוחבה ב' טפחים, מ"מ היכא שבצד הנקלטיין אינם משופעים ורק למעלה הם משופעים ואין בהם טפח מותר.

ק"ב: יציאה עם כובע בשבת - ברייתא אחת מתירה לצאת עם כובע בשבת, וברייתא אחרת אוסרת. הגמ' רוצה ליישב שרק אם יש ברוחב שולי הכובע טפח אסור משום אהל, והגמ' שואלת וכי המשרבב בגלמיתו טפח אסור, ולכן הגמי' מחלקת שאם הכובע אינו מוהזק אסור דילמא נפיל ואתי לאתויי, ובמהוזק קשור תחת צוארו ברצועה מותר. ור"י ור"ח (תוד"ה הא) מנבאר שבמהוזק היינו כשהטפח היוצא מן הכובע חזק הוא ואינו נכפף ונראה כאהל אסור.

החזרת ציר בשבת - לת"ק ציר התחתון של כלים מותר להחזירו במקדש לצורך הקבונות וזמזומה, דלכ' זמן שלא יצא הציר העליון נח להחזיר את התחתון ואין כאן בנין, ואין שבות במקדש, ובמדינה מותר לדחוק לחור אם לא יצא כולו, אבל אסור להחזיר גזירה שמוא יתקע בגיזן או במקבות דהויא מלאכה, ואם תקע חייב חטאת, והעליון אסור אף במקדש, ולרש"י הטעם משום שכיון שיצא העליון כולו נפול והוי בונה ממש, וקא סבר יש בנין בכלים ומלאכה אלא הותרה אפילו במקדש. ולתוס' (ד"ה העליון) גם ציר העליון אסור מדרבנן, ואסור במקדש משום ששבות גדולה לא התירו גם במקדש, כדמצינו שסידור הקנים ונטילתם אינו דוחה שבת. ולרבי יהודה התחתון מותר במדינה והעליון במקדש דאין בנין בכלים. ציר של בור ודוות שזה בנין המחובר לקרקע, שבזה בנין כל שהוא הוי בנין, אסור אף במקדש ואם החזיר חייב חטאת.

נתנית רטיה ע"ג מכה בשבת - אסור לשים רטיה בתחילה בשבת אפילו במקדש, ולהחזיר מותר במקדש, דלפני העבודה צריך להסיר את הרטיה, משום שחציצה פוסלת את העבודה, והתירו להחזיר כדי שלא ימנע מלעבוד עבודה, ובתחילה אסור כיון שאין בזה צורך עבודה, ואסור במדינה (לרש"י טעם האיסור הוא גזירה שמוא ימרח ויעבור משום ממחק, וכתבו התוס' (ד"ה מחזירין) שאין חוששים לשחוקים סוממים כיון שכבר מאתמול הניחה), ובברייתא איתא שרטיה שנפלה שלא מדעת מותר להחזירה דמילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן, ולר"י מותר רק כשלא נפלה לגמרי, וכן מותר לגלות מקצת מהרטיה ולקנות את המכה ולהחזיר, ואח"כ יעשה לה כבצד השני של המכה, ואסור לקנות את הרטיה עצמה משום ממרח - מחליק גמזות שברטיה. לרב חסדא לא התייר ת"ק אלא כשנפלה ע"ג כלי כר או כסת, אבל בנפלה לקרקע אסור כמו לתת מתחילה, והלכה כרבי יהודה. ולמר בר רב אשי בנפלה ע"ג כלי מותר להלכה להחזיר.

קשירת נימי כינור בשבת - נימא של הכינור של שירת הלויים שנפלה אסור לקושרה במדינה, ובמקדש לר"א דס"ל שמכשירי מצוה דוחים את השבת מותר אף לקושרה בתחילה, וקרנן ציבור דוחה שבת, ושיי' הוא הכשר של הקרנן, ולרבנן שמכשירי מצוה אינם דוחים שבת אסור לקושרה בתחילה (לרש"י הכונה אם לא היתה קשורה מאתמול, ולתוס' (ד"ה קושרין) איירי שנפסקה היום ורוצה לשלשלה ולעשותה בלא קשר), ואם נפלה הנימא בשבת, י"א שמותר לקושרה אף בקשירה היא אב מלאכה, דמכשירי מצוה שא"ל לעשותם מאתמול דוחים שבת, וי"א שמותר רק לעונבה, ולר"י גם עניניה היא אב מלאכה, ולרשב"א קשירה ועניניה אינם מחזירים את הקול, אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה כמו שהיתה מתחילה ומגלגל את היתד להארץ את הנימא כמו שהיא צריכה להיות, או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה, ועדיף לחלל שבת בשלשלו ולקיים השמעת קול שיר של ליום, מאשר לחלל שבת בקשירה ולא לקיים מצות השמעת קול, ורבנן סוברים שעדיף לקשור מפני ששלשול הוא תיקון כלי כהלכתו כמו שעושים מתחילה ויש לחוש שיבואו לעשות כך בכינור חדש. ואב"א גם רבנן מתירים רק כשנקרעה באמצע שלולא הקשירה לא ישמע קולה ולא כשנקרעה בצד דאו סגי בענינה, ואב"א נחלקו כשנקרעה באמצע אם גוזרים אטו היכא שנקרעה בצד, אבל לולא הגזירה מותר כיון דהוי מכשירין שא"ל לעשותם מאתמול.

חתיכת יבלת בשבת

ק"ג. במתני' איתא שמותר לחתוך יבלת ביד במקדש מפני שזה מום לקרבן תמיד שהוא דוחה את השבת, ואף שזה תיקון והוי גזוז, כיון שעושה כך ביזו הוי גזוז מלאחר יד כיון שדרך לחתוך בסכין, ואינו אלא שבות, אבל במדינה אסור, ובכלי אסור אף במקדש כיון שזה אב מלאכה, ובפסחים איתא שלת"ק אסור לחתוך יבלת מהפסח ולר"א מותר.

י"מ דאיירי בלחה ומתני' מתירה ביד והמשנה בפסחים אוסרת בכלי, וקמ"ל שר"א מתיר אף בכלי דס"ל שמכשירי מצוה דוחים שבת, וביבשה מותר אפי' בכלי כיון שהיא נפרכת.

וי"מ דאיירי ביד ומתני' התירה בלחה והתם איירי ביבשה, אבל בכלי אסור אף ביבשה לרש"י משום דמתק' לה וענין מלאכה קא עביד, ולתוס' (ד"ה הא) משום ששבות גדול לא התיירו. ולרב יוסף איירי ביד ולענין פסח שזה שבות במדינה לצורך המקדש לא התירו שבות. ורב ספרא הוכיח שמותר שבות במקדש שבת במדינה מהא דמשלשלין את הפסח בתנור עם חשיכה כדי שיצלה מעצמו בשבת ולא גזרינן

שמוא יחתה, וס"ל לרב ספרא שרק כהנים זריזים הם מפני שאין נכנסים לעבודה ללא לימוד הלכות קודש, אבל בני חבורה לא דאין לך אדם שאינו עושה פסח, ורב יוסף ס"ל שגם בני חבורה הם זריזים דלכ' העוסקים בקדישים הם זריזים וחכמים. וכתבו התוס' (ד"ה ולאו) שמה שהתירו במזוא תפלין בבתיים או אכריות להביאם פחות פחות מד' אמות, היינו משום שהם מוטלים בבויין.

לרבא מתני' כר"א המתיר מכשירי מצוה בשבת, ומ"מ צריך לעשות שינוי כמה שאפשר ולכן יחתוך ביד ולא בכלי.

הרכבת הפסח והבאתו מוחץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת, ר"א אומר דוחין. "מ שנחלקו בדרבנן כתחומין וטלטלו בעל חי שהם דרבנן כך גם חתיכת יבלתו איירי ביד, וי"מ שנחלקו בדאורייתא בחתיכה בכלי, וטלטלו דלא כרבי נתן דס"ל שהחי נושא את עצמו, ותחומין כר"ע דס"ל שתחומין דאורייתא.

ק"ג: כהן שצמחה לו יבלת- איתא בברייתא שכהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו. הגמ' מבארת שלר"א שאיסור חתיכת יבלת בשינוי שלא למצוה הוא מדאורייתא, מותר רק ע"י שינוי, (ואף שלר"א מכשירי מצוה דוחים שבת, צריך לשנות ככל האפשר), ולחתוך ביד אסור גזירה אטו כלי, ודווקא בשינוי מותר.
ולחכמים חתיכתי יבלת אסורה מדרבנן, ובמקדש מותר אף ע"י עצמו ואפילו בידי הכהן שעלתה לו בשבת שהיא יכול להסירה מאתמול, דאף ע"י עצמו חויי בשבת, אבל בכלי אסור, (ושיטת רבי אלעזר שבכלי לכז"ע חייב משום גזוז, ואין לדבריו ראיה מכאן).

כריכת גמי על מכה בשבת- כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי בשבת במקדש, ואע"פ שהגמי מרפא מ"מ כיון שאינו דרך ארץ שתיארה מכתו בזמן העבודה מוכסה אותה בגמי, אבל במדינה אסור דרפואה אסורה בשבת (ולכתבו התוס' ד"ה לישמעיון) שגראה שכותר לכרוך צלצול קטן בשבת).
מדאברך, מוקדם חויי הגמי כדי להוציא דם אסור אף במקדש דאינו צורך עבודה, ועוד דחוי חובל ואב מלאכה לא הותר במקדש.

יתור בגדים וחציצה- לרב יהודה בריה דר' חייא אם כהן כורך על אצבעו צלצול קטן (-אזור קטן ונאה) הוי יתור בגדים ועבודתו פסולה, דכתיב "בני אהרן הכהנים"- בכהונם, והיינו בבגדים הראויים להם שלא פחתו ולא הותירו, וכהן הדיוט שלבד בגדי כהן גדול ועבד פסול מדין רבוי בגדים.
ולריו"ח שלא במקום בגדים כגון באצבע אינו יתור בגדים, אמנם כיון שזה חציצה וכתבי "ולקח הכהן" "וזרק הכהן" בעצמו על ידו ולא ע"י אחרים, אין לכרוך צלצל אלא בשאבע שאין עבודה כשרה בה, או בימין שלא במקום עבודה כגון על גב המאכל.
שיטת רב חסדא שבמקום בגדים אף כל שהוא חוצץ אף שאין בוה משהו יתור בגדים, והוציא שפולט בבגדי כהונה דכתיב "ליבש על בשרו", ושלא במקום בגדים רק ג' על ג' חוצץ והיינו שזה פוסל מדין יתור בגדים כיון שיש בוה שיעור בגד, אבל פחות מכך אינו בגד, וחציצה נמי לא שייכת אלא במקום בגדים או במקום עבודה, ודלא כרבי יוחנן דמשמע שהוא מכשיר שלא במקום בגדים אף בג' על ג', אמנם י"ל שאינו חולק על רבי יהודה, דצלצול קטן י"ל שכיון שהוא חשוב חשיב כמו ג' על ג'.
וללישנא בתרא ירו"ח סובר ששלא במקום בגדים אינו חוצץ (פולט מדין יתור בגדים) אבל בג' על ג', בשבת רב חסדא לר"ק, וצלצול קטן י"ל שכיון שהוא חשוב חשיב כמו ג' על ג'.

ק"ד. בזיקת מלח ע"ג הכבש בשבת-
בזוקין (מפורים ומפוררים) מלח ע"ג הכבש בשבת בשביל שלא יחליקו כשיש גשם, ואסור לבטלו להיות שם לעולם אלא אחרי הדריסה מולחים מונמו עורות קדשים, משום שמוטיף על הבנין ואפילו בחול אסור דכתיב "הכל בכבת מיד ד"ל עליו השכייל" שהבנין נמסר לדוד ע"י הניבאים שלא להוסיף ולא לגרוע, וכיון שאין מבטלו הוי חציצה בין הרגלים לכבש ומותר רק בשעת הולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא, אבל בשעת הולכת אברים לכבש (דהוי עבודה דכתיב "הקריב הכהן את הכל והקטירי המזבחה" ומדעיך כהונה שמע מינה עבודה היא) הוי חציצה.

חצר שנתקלקלה ממי גשמים מביא תבן ומרדה בה, ואינו מבטלו שם, (דאם מבטלו שם מותר רק במקדש וכנ"ל), משום ר"א אמרו שאינו מרדה בסל ובקופה כדרך חול, אלא בשוליי קופה ששגברה ונשארו קו השוליים. רש"י.
אי ימני הופך את הקופה ונתנה על שוליה, דהוי שינוי, אבל ביד נראה שאסור. תודה"ד דרש.

השמעת קול בשבת - עולא שמע אדם שדופק על הדלת ואמרו שזה חילול שבת דקסבר כל אלוהדי קלא אסור.
ולרבה לו רבה שאין איסור אלא בקול של שיר הנשמע בנעימה ונבונה.
ולרבה דא דמטיפין ממיאראק (כלי מכתב שפוי צד ויש בתחתיו נקבים דקים ומגמלא מים וסותם פיו העליון, וכשרוצה להטיף פותח את הפקק העליון והמים יוצאים טיף אחר טיף, ונתון כלי מכתב מתחתיו) להשמיע קול לחולה ומשמע דלבריא אסור, היינו במטיף כדי שישן שזה קול שיר, אבל כדי להעירו כשמתיריאים להקיצו בידים שזמא יבעת, שאין הקול בנעימה ונתח, מותר אף לבריא.
והא דאסור לטפח (הנחת יד על הלב) ולספק כף אל כף ולרקד ברגל, כדי להשמיע קול להלבריה עופות, אין האיסור משום השמעת קול, אלא גזירה שזמא יטול צרור ויוקול להירי.
והא דאסור לשחק באגוזים ובתפוחים לגלגלם ע"ג דף קלעוץ זה בזה, אין האיסור משום השמעת קול, אלא שזמא ישוה גזומות, (לר"ח תודה"ה הכי גרים) האיסור לשחק באגוזים הוא משום השמעת קול של שיר, ומ"מ אין למחות בנשים ותינוקות, דמוטב שיהיו שוגגים ולא מזידים).
והא דאסור למלא מים מבור הגולה ומבור הגדול ע"י גלגל במדינה ורק במקדש התירו, אין האיסור משום השמעת קול שהגלגל משמיע קול, אלא כיון שקל למלא בו חוששים שזמא ימלא לגינתו ולחורבתו, (אמנם בגלגלים קטנים שאין ממלאים בהם הרבה ביחד מותר. תודה"ה גזרה), ואמימר התיר מבחוזא מפני שלא היו

שם גינה וחורבה, וחזו ואסר כי מילאו בחול לצורך שרית כותנה.
וכתבו התוס' (שם) שלר"ח הלכה כעולא שגם קול שאינו של שיר אסור, והר"ף והר"ר יהודה בן ברזיליי פסקו כרבה.

מותר להעלות יין מחבית לחבית בדיופי' –
שמוחבר שני קנים זה לזה, ומכניס אחד מראש הקנים לחבית, ומוציף בפיו מעט יין מהראש השני ומסמל פיו, ויין יוצא כגלו מאילוי.

ק"ד: ממלאים מים מבאר הקר ביו"ט ע"י גלגל ולא מכל הבורות הקרות אלא מבאר שנקראת באר הקר שהיא של מים חיים, שכשעלו מבבל התירו הנביאים (תני- זכריה ומלאכי) למלא ממנה מפני שהצרכו לה וניימנו והתירו וביטלו התקנה שלא למלא ממנה, וכן היה מנהג אבותיהם באותו הבור.

שרץ במקדש

אסור לאדם טמא להכנס למקדש, וכן אסור להכניס כלי טמא למקדש, הגמי' דנה האם המכניס שרץ עצמו למקדש חייב, וכשנמצא שרץ במקדש אין יוציאו אותו, וכיון שיש במקדש מקומות שונים עם דרוגת קדושה שונות, מוכיחן מותר להוציא שרץ בשבת.

הוצאת שרץ שנמצא במקדש-
לריו"ח בן ברוקה שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו באבנטו אע"פ שנטמא האבנט, ושרץ אינו מטמא במשא, והאבנט שנטמא מהשרץ אינו מטמא את הכהן, דאין אדם וולים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה, כדי שלא תשהה הטומאה עד שימצא צבת של עץ, ואין אסור משום טלטול מוקצה, דאין שבות במקדש, ולא יוציאו בידו, כדי שהכהן עצמו לא יטמא.
ולרבי יהודה יוציאו בצבת של עץ שהיא פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, ולא באבנטו כדי שלא כדי שלא לטמא את האבנט ולהרבות טומאה.

מהיכן מוציאין את השרץ בשבת-
לר"ש בן ננס מוציאין מזההיכל ומהאולם ומבין האולם ולמזבח אבל לא מהעזרה, דכתיב "ויבואו הכהנים פנימה בית ד' לטהר ויוציאו את הטומאה אשר מצאו בהיכל ד' לחצר בית ד', ויקבלו הלויים להוציא לנחל קדרון חוצה", וזממה שהלויים הוציאו את העז"מ מהעזרה ולא להכניס כדי למהר ההוצאה, מבואר שמוותר לשהות טומאה בעזרה והיינו שאינה חמורה כ"כ, ולכן לא מוציאים אותה בעבירה, ובשבת ג"כ לא מוציאים כיון שזה מוקצה.
ולר"ע מוציאין מכל מקום שטמאים שנכנסו לשם חייבים על זדונו שרת ועל שגגתו שטאת, ומה שהוציאו הלויים מהעזרה, משום שמה שאפשר עדיף לעשות ע"י לויים, ואסור ללויים להכנס להיכל דאפילו כהנים אסורים שלא בשעת עבודה, דכתיב "ואל יבוא בעל כול אל הקודש וזה היכל) מבית מלפונת (זה לפני ולפנים)", אבל לשהות טומאה עד הערב לא משהים.
ואם נמצא השרץ בשאר המקומות לר"ש בן ננס מהעזרה ולר"ע מהלשכות, כופין עליו פסכטט סיר נחושת, לכסותו עד מוצאי שבת.

הכנסת טומאה למקדש-
לשמואל המכניס טמא שרץ למקדש חייב אבל שרץ עצמו פטור, דכתיב "מזכר ועד נקיבה תשלחו" מי שיש לו טהרה במקוה, משא"כ שרץ.
לריה"ג כלי חרס שנטמא איצ' להוציאו, ואין מדבריו ראיה לשמואל, די"ל שהטעם בכלי חרס הוא כיון שאינו נעשה אב הטומאה, דבטומאת מת כתיב "וחטאו ביום שביעי וכו' וכל אשר יגע בו הטמא יטמא" וכלי חרס כיון שלא שייך בו וחסטאו כיון שאין לו טהרה דכתיב "ואותו תטבוח" לא שייך בו "וכל אשר יגע בו הטמא יטמא.
וטומאת מדרס לא שייכת בו כיון שאינו ראוי למדרס מפני שהוא נגשר.

ק"ה. כניסה למקדש-
מותר לכל אדם טהור להכנס להיכל לבנות ולתקן ולהוציא טומאה, ומצוה בכהנים, ואם אין כהנים לויים, ואם אין לויים יכנס ישראל, ולרב כהנא רק לכהנים מותר להכנס לעשות ריקוע פחים, ומצוה בתמימים ואם אין תמימים יכנסו בעלי זמומין (דכתיב "אך אל הפרוכת וכו' כי ימום בו" אך חילק), מצוה בטהורים ואם אין טהורים יכנסו טמאים.
טמא ובעל מום לרב עדיף טמא שהרי טמא מותר בעבודת ציבור דכתיב "במעודו" ואפילו בטומאה, אבל בעל מום לא הותר דכתיב "מום בו את לחם אלוקיו לא יגש להקריב", וכתבי עוד פעם לחם לרבות שאר קרבנות שאינם תמידים, ולרבי אלעזר עדיף בעל מום שהיו הוא מותר באכילת קדשים דכתיב "לחם אלוקיו מקדשי הקדשים הם ושרי הקדשים יאכל".

מסכת פסחים:

אור לארבעה עשר:

ב. חובת בדיקת חמץ-
אור לי"ד והיינו בליל י"ד (ג.) צריך האדם לבדוק את ביתו מחמץ, ואמנם מקומות שאין מכניסים בהם חמץ אינו צריך לבדוקם, וחובת הבדיקה במרתף היא במרתף שמכניסים בו חמץ שמביא משם יין לשולחנו, ופעמים היין כלה

באמצע הסעודה והשמש נכנס לשם עם פתו להביא משם יין, וצריך לבדוק ב' שורות, לב"ש ב' שורות על פני כל המרתף, ולב"ה שתי שורות החיצונות שהן העליונות ויבואר בגמ' ח.:

טעם חיוב בדיקת חמץ-
רש"י כתב שהטעם הוא כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא.
והתוס' כתבו דכיון שגם אם לא בדק חייב לנטל א"כ אינו עובר בבל יראה גם אם לא בדק, והטעם שהצרכו חכמים בדיקה הוא כדי שלא יבוא לאוכלו.
והטעם שחששו לזה בחמץ ולא בשאר איסורים, משום שהוא מותר באכילה כל השנה ואין בדלים ממנו, וטעם נוסף משום שגם התורה החמירה בו יותר ואסרה אותו בבל יראה ובל ימצא, וגם לטעם זה חייב בבדיקה אף בחמץ נוקשה וע"י תערובת, מפני שאר"ת אין עוברים עליו בבל יראה.

ביאור לשון אור לארבעה עשר

לרב הונא אור היינו נגהי (להו"א הכונה לבוקר), ולרב יהודה היינו לילי.

הגמ' מבארת כמה מקומות שמשמע שאור היינו בוקר איך יבארים רב יהודה-

הבוקר אור והאנשים שולחו-
אין הכונה שהבוקר שמו אור אלא שכשהבוקר האיר האנשים שולחו, והשמיענו הכתוב דלעולם יכנס אדם למזון בכי טוב בעוד החמה זורחת ויצא בכי טוב אחרי הנץ החמה, מפני החיות והלטיטים.
רש"י.
והתוס' כתבו שהטעם מפני המזויקים, דכיון שניתנה רשות למשתיי וכו', וכתבו שלפי טעם זה גם כשיצא מעירו לא יצא לפני כן.
ובשם רשב"א כתבו דר"י דורש איסור נוסף מ"לא יצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" ושם הטעם מפני המזויקים, ובאחי' יוסף הטעם מפני הפחתים, ונ"מ שככמה אנשים לא שייך טעמא דמזויקים, ועבירו לא שייך טעמא דפחתים.

וכאור בוקר יזרח שמש-
אין הכונה שהבוקר שמו אור והעוה"ב יאיר לצדיקים כמו בוקר, אלא שכמו שהאור מאיר בבוקר כך יאיר לצדיקים לעת"ל, שאפי' עלות השחר יאיר כמו הנץ החמה של עכשיו.
ובתוס' פירשו שהנץ החמה לצדיקים יהיה כמו עד שש שעות ביום, שעד אז קרוי בוקר.

ויקרא אלוקים לאור יום-
אין הכונה שהבוקר שמו אור, ואין הכונה שהזמנן שמתחיל להאיר קרוי יום, שהאיר הזמנן שמתחיל להחשך אינו לילה אלא עד צה"ל הוא יום, אלא כוונת הפסוק שהקב"ה קרא לבריאה המאירה שברא מהרוד מעטה לבושו וציווה עליה לשמש ביום, ועל החושך ציווה לשמש בלילה.

ב: לאור יקום רוצח, יקטל עני ואביון, ובלילה יהי כגנב-
אין הכונה שבלילה הוא עומד באם הדרך ורוצח ובלילה הוא גנב, אלא שאם ברור לך כאור שהוא מוכן להרוג אם הנגנב יעמוד נגדו, מותר להורגו, ואם הדבר בספק כלילה כגון באביו או באוהבו אסור להורגו.

יחשכו כוכבי נשפו, יקו לאור ואין, ואל יראה בעפעפי שחר-
אין הכונה שיקוה ויפצה לאור והיינו ליום, אלא בא לקלל את מזלו ואמר שיפצה שיאיר לו המזל ולא ינמצאו.

ואומר אך חושך ישופני, ולילה אור בעדני-
אין הכונה שהיה סבור שהוא עני ונרדף בחושך וימות בו, והלילה נעשה לו יום, אלא שחשב שהיה לו חושך בעוה"ב, וכשנמחל לו העוון אף העוה"ז האיר לו.

ומהא דכתיב הללוהו כל כוכבי אור אין ראיה שאור היינו לילה, די"ל שהכונה שכל הכוכבים המאירים יהללו את ד', ואף דכתיב הללוהו כל צבאיו, הכא קמ"ל קרא שאור הכוכבים נקרא אור, ונ"מ שהנודד מן האור אסור גם באור הכוכבים, ולא בא לאפוקי כוכבים שאינם מאירים, אלא לכל הכוכבים יש אור.
ומ"מ היכא שישלשן בני אדם שונה מלשון הפסוק, וחולכים בנדרים אחר לשון בני אדם.
תוס'.
(ב.).

דין איסור מלאכה בי"ד, ואם יש מזה ראיה מהו אור לי"ד-
לראב"י י"ד אסור בעשית מלאכה משעת האור, ולר"י משעת הנץ החמה שהוא זמן כניסת הפועלים למלאכה.
תוס'.
וטען ראב"י שלא מצינו יום שמקצתו אסור ומקצתו מותר אם אין סברא לאסור דווקא מאמצע היום (משא"כ דבר שיש בו סברא כגון האיסור לאכול מן המנחה ולמעלה משום תיאבון.
תוס').
וענה ר"י ש"ד עצמו מקצתו אסור משש שעות ומקצתו מותר באכילת חמץ.
בפשטות סובר ראב"י שמהלילה אסור בעשית מלאכה וא"כ כל היום אסור, וא"כ מבואר שאור לי"ד היינו לילה, והגמ' דוחה די"ל שכוננת ראב"י לעלות השחר, וטענתו היא שמה שהלילה מותר והיום אסור כבר מצינו כך בתענית ציבור, אבל לחלק את היום עצמו לא מצינו, וענה לו ר"י שיום י"ד חלוק באיסור אכילת חמץ, וראב"י סובר ששם התורה לא אסרה אלא מאמצע היום, אבל בדרבנן לא מצינו, ושעה חמישית שהולץ ושישית ששורפין הם הרחקה משום יום המעונן, ור"י מוכיח משעה חמישית ושישית שגם בדרבנן היום חלוק.
לרש"י מחלוקת ראב"י ור"י הוא במקום להורה לא לעשות מלאכה, ונחלקו עד ארבע זמנן מועיל המנהג לאסור, ולתוס' המחלוקת באיסור ולא במנהג, ואיירי בגליל שהיו אוסרים את הדבר.

והא דתניא היה עומד כל הלילה ומקריב על המזבח, לאורה טעון קדוש ידים ורגלים, הכונה אורה לבוקר, אך ל"ל דאור שונה מאורה.

כמה ראיות שאור היינו לילה-

בודקין אור לי"ד ובי"ד שחרית, ומבואר דאור היינו ליל י"ד.

אין משיאין משואות אלא כשהמולד היה בזמנו ביום ל', **ומשיאין המשואות לאור ל"א**, אבל כשהחודש מלא אין משיאין משואות שכבר קידשוה שמים, וכשאין וואים משואות זדעוים שהחודש מעובר. **ומבאר שאור היינו לילה שהרי ביום אין וראים את המשואות מרוחק.**

ג. המפלת אור ליום פ"א מלידתה– אשה שלידה בתוך ימי טהרה מביאה קרבן אחד על ב' הלידות, ואם הפילה לאחר מלאת ימי טהרה מביאה ב' קרבנות, שכבר נתחייבה בקרבן ראשון. **ואשר שהפילה אור לפ"א** שכבר עבר מלאת ששה עשר יודיו אינה ראויה להביא קרבן שאין קרבן נשחט בלילה לב"ש פטורה מקרבן ולב"ה חייבת, וטענה ב"ה מאי שנא אור לפ"א מיום פ"א שהרי לכל דבר היום והלילה שווים (ומבואר דאור היינו הלילה), וכמו שהלילה שוה ליום לטומאת שאם תראה בלילה דמיה טמאים כמו ביום כך ידעה שוה לקרבן, והשבת ביום אי שכינן שאינה ראויה לחביא קרבן כשתחייבה בקרבן נכלל בו גם הלילה השניה, ומהמיה אין ראהה שהרי אם הפילה בתוך מלאת דמיה טמאים ופטרון מן הקרבן. ותבוא תוספת סי"ה חזרו בהם ממענת מכת תשובה זו, ולמסקנה מעטמ דב"ה משום דקרב"ה לא לבת" לברית אור לפ"א.

זמן אכילת בשר שלמים – בשר שלמים אינו נאכל **אור ליום השלישי**, דכתיב "ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום וכו' " בעד שהוא יום ממחרת אכול ולא משחשך, ומ"מ זמן השריפה הוא ביום השלישי דכתיב "ביום השלישי באש ישרף". ומבואר שאור היינו לילה.

אור של יוה"כ ובשחרית ובמוסף ובמנחה מתפלל ז' ברכות ואח"כ מתודה, ובערבית מתפלל מעין שמונה עשרה, ו"א תפילת שמונה עשרה, מפני שצריך לומר הבדלה בחנוך הדעת. ומבואר שאור היינו לילה.

ליל י"ד בודקין את החמץ, ומבואר שזמן הבדיקה הוא בליל י"ד.

מסקנת הסוגיא שלכ"ע אור היינו לילה, אלא שהלילה במקומו של רב הונא היה נקרא נגהי, ואצל רב יהודה לילי.

זהירות בדיבור

לישנא מעליא – הא דאמר התנא אור ל"ד ולא ליל י"ד, משום שזהו **לישנא מעליא**, ומאד ודאי נקיי הדעת לדבר בלישון נקיה, ואף שיללה אינו דבר מנחה, מ"מ לומדים מה שדרך חכמים לחזר לאחר לשון צנו ונקי.

עולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, כמו שמצינו שהפסוק האריך ואמר "וְאִם הַבְּחַיִּים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבַרֵךְ וְיִמְרֹכְכֶם לֵאמֹר כִּי יִהְיֶה שְׁתוּרִי", וכן כתיב "מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא שְׁתוּרִי", ואף חכמים צריכים להקפיד על לשון נקיה דכתיב "ותבחר לשון ערומים", ואף במילי דעלמא ש' להקפיד דכתיב "ודעת שפתי ברור מלול". ואמנם צריך האדם לשנות לתלמידו בדרך קצרה כש' שהתקיים ירוסתו, (ואם הלשונות שוות ידבר בלשון כבוד), וגם התורה כתבה בכמה מקומות טמא, ואין לשנות ללישנא מעליא אלא כשהלשונות שוות, ומקמה שהתורה איריכה נ"ל כדי ללמד שצריך לומר אחר לשון נקי.

הזכרת לשון מרכב באשה – מצינו שבזב כתיב מרכב ובזבה מושב מפני שהיו הגון להזכיר רכיבה ופיסוק גרלים באשה, וכתבו תוס' שאין הכונה שהכתוב קרא למרכב מושב, שהיו תנועע במושב טעון ביום גמדי ובמרכב אל, ולא הכונה שדין מרכב באשה נתרבה מיותר דל"ל ולא נכתב כמפורש. **ואמנם כתיב "ותקם רבקה ונערותיה ותרנב"** דמשום ביעתותא דגרמלים שהם נגהיים הוא אורחא, וכתיב "ויקח משה את אשתו אור בניו וירכיבם" דמשום בניו הוא אורחא, וכתיב "ודברת על החמור" דמשום ביעתותא דלילי או ביעתותא דודו או ביעתותא דרבי כך הדרך (ואינו אריכות שהרי כתיב רכבת בלא ו', ואף שאפשר לכתוב ישבת בלא ו, מ"מ בא ללמד לתפוס לשון קצרה ואפי' הוא מנונה, וחסרת בשתורה לדרוש הם באים).

ג. רב אל דיבר עם תלמיד שדיבר בלשון מגונה.

הלל אמר על מי שדיבר בלשון נקיה מבוטח הוא בו שיהיה מורה הוראה בישראל, וכך היה לאחר ימים מועטים, (שאמר אותו תלמיד מפני מה בוצרין בטהרה בכלים טהורים, ואין מוסקים זיתים בטהרה מפני שאין מוהל שלהם חשב להכשירים לקבלת טומאה, שאינו שפן גמור, אבל אין הוב על הגנבים מכשירים מפני שניחא עליו כו, ואף היאם שאינו יצא לצונן העבליים גזרו שמו יבצרנו בקופה מוזנפת, או שיסחוט אשכול שביקר ע"ג הענבים ויחאה ליה בו בשעת בצירה. תוס').

כהן אחד אמר שהגיע לו כזנב הלטאה, ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול, ואף שאין בודקים מן המזבח ולמעלה מפני שאם לא היה ראוי למזבח לא היו נותנים לו לשמש, ושאני הכא שאיחו ארע נגסיה והוצרך בדיקה אחרייו והתברר שלא בדקוהו יפה, או שהכונה לשחץ פסול שהיה גס רוח ומזכזך קדש' שכינים שאינו ראוי לשמש מפני שכתב שאינו מזהב בכל העבודות אלא במנחה שבחן אין לו חלק בהם, ואינו פורש שמצואו פסול עבודה וזה.

נכרי אחד היה עולה לירושלים ואוכל מן הפסח והיה חיי מיתה ולא היה ביד ריב' להורגו, ואמרו לו ריב"ב שיבקש שיתנו לו מהאליה שהיא קריבה לגבוה, וכבה היה, (וכתבו תוס' שאף שגדי אליהו נאכלתו, אבל הפסחים באים מטלה, או שאמרו לו), וכשיבקש שאלו אותו מי אמר לו לבקש, ואמרו להם שזה ריב"ב, ובדקו ומצאו פסוח נכרי והורגוהו, ושלחו לריב"ב שלם לך ריב"ב דאת גנביבין ומצודתך פרוסה בירושלים, וכתבו תוס' שאם בא אדם אחר ישראל אני נאמן, וכן נאמן לומר נתתיית' מדין מימי שנאמן לומר ישראל אני, ואם אדם אחר מוחזק לנו שאבותיו נכרים אינו נאמן, עוד כתבו שריב"ב לא היה עולה לרגל מפני שלא היה לו קרקע אז שהיה זקן או שהיה גר בחו"ל.

מוציא דיבה הוא כסיל– רבי יוחנן הוסיף בריה דרב אידי ראה שנפטר רב כהנא, וקרע לבושו והחזירו לאחוריו וכבה, ושאלו אותו אם רב כהנא נפטר, ואמרו אנא לא קאמינא ומוציא דיבה הוא כסיל. וכן רב כששאלו אותו אם אייבו קיים וכו' לא אמר זאת במפורש. ויוחנן הקוקאה כששאלו אותו אם חיים נעשו יפות אמר שהשעורים נעשו יפות, וענו לו שיאמרו זאת אוטסיים העמורים, מפני שהיה לו לומר שאתשדך נעשו יפות, אמר שהעדשים נעשו יפות.

ד. ההוא דאמר דזנו דיני שלא היה נשמע לדבר אדם אלא על פי דין, ואמרו שהוא משבט ד' דכתיב ביה "דן ידיו עמו", ואדם אחר אמר שהיה מקים ביתו על חוף הים תמיד היה משתבח בגפת הים, ואמרו שהוא משבט זבולון, דכתיב ביה "לחוף ימים ישכון".

דיני אבילות– אבל אסור בנעילת הסנדל. שמועה רחוקה אחרי ל' יום אינה נוהגת אלא יום אחד, ומקצת היום ככולו ועל כן אמר שיהלך מנעלו לשם אבילות, ומאיידך ירחץ ועד באותו יום כיון שדי בשעיה לאחית לביתו.

דיני בדיקת חמץ

זמן הבדיקה– חמץ אינו אסור מן התורה בכל יראה ובאכילה אלא משש שעות ולמעלה, ולפי זה היה אפשר לבדוק בשעה שישית ולבערו קודם אסורו, ואי נימא שצריך להקדים משום שזרזים מקדימים למצוות, מ"מ די שיבדוק בבוקר, כדאשכחן גבי מילה שזרזים מלים בבוקר, וילפינן מאברהם דכתיב ביה "וישכם אברהם בבוקר" שהשכים בבוקר ולא המתין עד עתה, אבל אל יצא בלילה, (ואף שתי"ל אל יצא יחיד בלילה, דילפינן ממתני בני סדום "וישכם אברהם בבוקר, תם היה יחידו ולא היה לו מצוה, אבל כהן היה יכול לצאת בלילה דשילוח מצוה אינם נזוקין לא היה יחידו. תוס'). **והטעם שבדוקים כבר בלילה מפני שבני אדם מצויים אז בבתיהם**, ואור הנו יפה אז לבדיקה אבל ביום אחר מחשיך, וצריך לבדוק לאור הנה. דילפינן מאופיו.

אין להתחיל לימוד קבוע בליל י"ד שמא ימשך בלימודו ולא יבדוק.

מי חייב בבדיקה השוכר או המשכיר– המשכיר בית לחבירו אם מסר לו מפתחות לפני י"ד חייב השוכר לבדוק לרש"י משום שקנה במסירת מפתח, ולתוס' לא קנה במסירת מפתח אבל חייב בבדיקה משום שמי שאין המפתח בידו אין יכנס ויבדוק, (דווקא כשנתן המפתח בבית המכירה אבל אי הפקיד מפתח אצל חבירו אינו חייב לבדוק), אבל אם מסר לו המפתח בי"ד חייב המשכיר בבדיקה אפי' שפטר המפתח לשוכר, כיון שכבר חל עליו החיוב. ואין להוכיח ממוזזה שהחויבו על השוכר, דמוזזה היא חובת הדר, לרש"י מפני שהיא שמטורח, ומכיב "ביתך" היינו ביאתך, מי שנכנס שמה, אבל בדיקת חמץ מדאורייתא סגי בביטול, והנדון הוא על מי הטילו המפתח את טוהר הבדיקה. והתוס' תמכו שבמוזה אינו חייב אא"כ גר שם, ואילו בבדיקת חמץ אפי' לא ישיקר לאחר י"א יצטרך לבדוק.

חזקתו בדוק– הגמ' מסתפקת אם המשכיר בית לחבירו בי"ד שחירת אם הבית בחזקת בדוק דהכל פירות אבל בדיקה ואפי' עם הארץ, וכמו שחבר שמת והניח מגורה מלאה פירות הרי הם בחזקת מותקנים, או שאין הבית בחזקת בדוק, ונ"מ אם חייב השוכר לבדוק כשאין המשכיר כאן, אבל אם המשכיר נמצא שי לשאלו את המשכיר אם בדק, ואפי' שנטבל סומכים על חזקת חבר ואי' לשואלו, היינו משום ששולח לו לאכול, אבל גבי בדיקה צריך לשאול, דאם אינו בדוק לא ייתור י"כ מנושלו, ובאופן שבעה"ב נאן אפשר להאמין גם לשנים שעבדים וקטנים וכדלהלן. תוס'.

ד. נאמנות נשים עבדים וקטנים על בדיקת חמץ– בברייתא איתא שהם נאמנים להעיד בי"ד שהבעלים בדקו אמש, וטעם הנאמנות היא משום שבדיקת חמץ דרבני, דמדאורייתא ביטול לעלמא סגי, ורבנן האמינו להם ויש להם כח האמינים דבר שאנו דאורייתא. (א"א גימא דסתת בית אן חזקתו בדוק איירי בסתם ביה, ואין חזקתו בדוק איירי בבית שמחזיק שאינו בדוק כגון שראינו שבעה"ב טוהר, או יציא מבעוד יום), וכתבו תוס' שנשים ועבדים נאמנים מדאורייתא לכל דבר שהוא בידם, אמנם בבדיקת חמץ שהוא טירחא וצריך דקדוק גדול לא היו נאמנים מדאורייתא, ובתלמוד דרבנן עבד רבנן ואשת נאמנים אבל קטן לא, כיון שאינו בידם.

ביטול בעלמא סגי – רש"י כתב הטעם משום דכתיב "ושביתו" ולא כתיב בעגורו, והשבתה בכל היא השבתה. ותוס' הוכיחו דחשביתו היא העברה ולא ביטול, ועל כן תמכו דביטול סגי משום דהיו הפקר ויצא מרשותו, ואינו עובר על חמץ שאינו שלו, ומדאורייתא חל הפקר גם בלי שלשה.

בית שאינו בדוק אי הוי מקח טעות– המשכיר בית שהוא בחזקת בדוק, ונתברר שאינו בדוק, אין השוכר יכול לטעון דהוי מקח טעות, דניחא ליה לאיניש לקיים מצוה בגופיה, וגם אם היה יודע שאינו בדוק היה שוכר בית זה, ואפי' במקום שנותנים שכר לבדוק אינו מק'ש, דניחא ליה לאיניש לקיימיה מצוה בגופיה, ואינו חייב בו מסיבה זו: אלא שכתב בסמ"ע בית אחר. וכתבו תוס' דאיירי בשכרו ב"ג, שהרי בשכרו ב"ד ע"ד המשכיר לבדוק.

זמן איסור חמץ

חמץ אסור בי"ד ניסן משעה שישית ואילך, בין לשיטת ר"מ דס"ל שאוכלים כל חמש ושורפין בתחילת שש ולא ימתין עד תחילת שבע לפי שאדם טועה בשעות. בין לר"י דס"ל שאוכלים כל ד' דס"ל שאדם טועה יותר, ותולין כל ה' בלילה באכילה אף א"צ לשורפו ויכול להאכל לבהמתו, ושורפין בתחילת שש.

מקור איסור חמץ משש שעות ולמעלה

אבי מנא שבהכרת הפסוק "אך ביום הראשון תשביתו" איירי ב"ד, שהרי על י"א נאמר "שבעת ימים שאור לא ימצא", לדעת רש"י אם הכונה לט"ו נמצא משום שמינור לבער ששהת את החמץ, וימים אלו חייב לבער אלא לאחר זמן אסורו. וראיתא אביי היא מיתוה, או מאר"ן חילק, ואי' פסוק לאסור ליל ט"ו, משום שהוקשה השבתת שאור (ש' ז' ימים, ולא של י"ד תוס') לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצוה שהם באותו זמן (וחקשו תוס' א"כ למה אין לחיוב כרת על השבתת שאור כשי על אכילת חמץ), ובמנחה כתיב "בערב תאכלו מצות", וא"כ כבר יש מקום שמי איסור "בל ימצא" בלילה. ואין לומר שחמץ אסור כבר בליל י"ד, שהרי כתוב "ביום", ואין לומר שאסור כבר בבוקר ד"אר"ן **חילק** דאך הוא מיעוט, ויש חלק פניו לאיסור וחצי הלתה, או שדורשים "אר" מןישן "חצי" לפי שבני לאחים כ"טע' ויש דבקי' וכו' דין', וכפי זה מובאר בברייתא בשם רבי, ויסי' שלומדים מ"אר"ן חילק, ואיירי ב"ד שיהי חמץ השבתת שאור וכו', ואי לאו "אר"ן היה זמן הביעור בין השמשות שניסית ליל ט"ו.

ה. לתנא דבי רבי ישמעאל "ביום הראשון תשביתו" היינו י"ד, **דמצינו שי"ד נקרא ראשון**, דכתיב "בראשון בארבעה עשר".

ולרב נחמן בר יצחק ראשון מעיקרא הקודם לשבעת ימים **משמעו**, וכמו שמצינו שכתוב "בראשון בי"ד יום לחודש", וכן כתיב "הראשון אדם תולד". והא דכתיב "ולקחתם לכם ביום הראשון", ו"ביום הראשון שבתון", "ביום הראשון מקרא קודש", היינו לכתנאי ששכר ג' "ראשון" אלו זכו לג' "ראשון", והכרית זרעה על עשיו, ולבניו בית המקדש, ולשמו של בני משיח. ואף שכתבו שם כמה פעמים הראשון, כל האמור במנחה אחת נחשב לפעם אחת. תוס'. וכן ממועטים מפסוקים אלו חולו של מועד מנטילת לולב ואיסור מלאכה.

לרבא לומדים מ"לא תשחט על חמץ דם זבחי" שהכונה ש"זמן השחיטה" הוא בזמן שאין החמץ קיים, וזמן השחיטה הוא מתחילת שבע שהחמה נוטה לצד שמימין, והוא זמן של תמיד של בין הערבים, ומה שמצינו שזמנו בו' ומצוה היינו משום שקליהת' היו רבנים מלומדים, והשבתה היו משחורים בו' ומצוה. (ואינו תלוי כל אחד בזמן ששחט, אלא בזמן השחיטה ויש זמן אחד לכולם). ואף ששחטת הפסח היא רק אחרי תמיד, מ"מ אם שחט קודם תמיד יצא. תוס'. עוד תבוא תוס' שבאמת איסור "לא תשחט" תלוי כל אחד בזמן שחיטתו, אמנם איסור השבתה תלוי בשחיטה מסתברא שאינו תלוי בשחיטה בפועל. וכדברי רבא איתא בברייתא בשם רבי ישמעאל.

בברייתא מובא בשם ר"ע ש"אך ביום הראשון תשביתו" **הכונה ל"ד,**

שהרי ט"ו אסור בעשית מלאכה, והבערה היא אב מלאכה וזו הבערה שלא לצורך היא. ולמדנו מדבריו שאין ביעור חמץ אלא שריפה ולכן א"א לבער את החמץ דבר אחר אלא שריפה, ולכן א"א לבער בירוש', **ושהבערה לחלק יצאה** היינו לומר שאם עשה מהם מלאכה בשבת ויב על כל אחת ואחת, ולא נקי ליה אב מלאכה, ובאופן אחר ביארו תוס' שלא לא יצאה (למנו שאין בה מיתה כשאר מלאכות אלא לאו) אינה אסורה בירוש' כיון שאין עליה שם מלאכה ולא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ואפי' שגם למ"ד שמוחה' שלא לצורך בעין צורך היום קצת, ביעור חמץ שריפה צורך. תוס'. עוד תבוא תוס' שאף שמתיר להנות ממנו אחר שנעשית גחלים, מ"מ "תשביתו" אינו מדבר דווקא כשצריך לתחלתו, ואי נמי אסור להבעיר אפי' שיהיה לו הנאה אח"כ מהגחלים, כיון אין לו הנאה מנועם החמץ.

איסורי בל יראה ובל ימצא

חמץ של הקדש אינו עובר עליו בכל יראה דכתיב "לך".

אסור להטמין את החמץ דכתיב "לא ימצא" ואף הטמנה היא בכלל מציאה.

חמץ שבגבולין והיינו שנמצא בבורות שחיחן ומערות אסור, דכתיב "בכל גבולך", ואיסור זה כולל בל יראה ובל ימצא וחמץ בתוך שפוקדו של נכרי, דילפינן גז"ש "שאר שאור" שכל דבר האסור בחמץ אסור גם בגבולין.

חמץ של נכרי

חמץ של נכרי מותר להשהותו בפסח, דכתיב "ולא יראה לך", והיינו דווקא כשלא קיבל אחריות על החמץ, אבל אסור לקבל פקדונות מן הנכרי באופן שקיבל עולו אחריות, דכתיב "לא ימצא" ולא כתיב "לך", ולכן אמרו רבא לבני עירו שיעברו את החמץ של חיל המלך, כיון שהם חייבים באחריותו אם יגנב או יאבד, ואף למ"ד דבר הגורם למזון אינו ממון, הכא אסור משום דכתיב "לא ימצא". ולל"ב קמ"ל שאף לגנב דבר הגורם למזון כמזון, צריך קרא לאוסרו, כיון שבזמן שלא נגנב או אבד חוזר כמותו שהוא א"כ הוא אינו ברי ברוטו, ומה שיל"ש דבר הגורם למזון כמזון היינו במקום שאין הדבר בעין, כגון בגונב קדשים שהיו הבעלים חייבים באחריותם, דחייב מפני שגורם לחבירו להתחייב ממון.

נכרי כבשו ושרוי עמו בחצר– לאביי י"א נכרי שלא כיבשתו ואינו שרוי עמך נכרז עליו עובר על מצוה דכתיב "לא ימצא" דמשמע לנכרי, ולא כתיב לא תפצלו. ולרבא ודרשה היא שאף בכנרי שכבשתו וממנו כממנו, או שלא כבשתו וישנו עמך בחצר אינו עובר בלא קיבל אחריות וחשיב חמץ של אחרים, משום דכתיב "לך" שני פעמים, וכיון דלא אשחיתך לך גבי יד לא תמה ענין דלא ימצא, ודרוש ביה "לא ימצא" ש"אף בכניו אינו אסור אלא שוקו, ומכא שריב"ב אלא שאנו רואים אין שנכרי שיכבשו שלך, א"כ בעלמא א"א א"צ לאכיל שכיבשתו ולשלא כיבשתו.

ג. נכרי שנכנס לחצירו של ישראל עם חמץ בידו אין הישראל חייב לבער, ולרב פפא לומדים דין זה מ"לא ימצא". ואם הנכרי הפקיד את החמץ אצל הישראל חייב לבער, אך אם ייחד לו בית א"צ לבער, ולרב אשי מקור דין זה מדכתיב "לא ימצא בבתים" וכיון שייחד לו בית אינו מצוי בבתו, לשיטת רש"י אין מותר אלא בלא קיבל אחריות, ולתוס' א"ב קיבל אחריות מותר כיון שייחד לו בית. ואמנם לגבי ע"ז אסור להשכיר בית לעכו"ם (אפי' בסוריא ובחו"ל שמוותר להשכיר בית לבהמות ועופים, אבל א"א אסור להשכיר אף לבהמות ועופים), כיון שייכנס לתוך ביתו של הישראל ע"ז, דשכירתו א"צ קניא, ולא כתיב "לא ימצא".

היכר בחמץ של נכרי– חמץ של נכרי הנמצא בביתו של ישראל ולא קיבל עליו אחריות, צריך לעשות לו ב"ד מחיצה עשרה טפחים שיכב ויאכלנו, ולא מועילה כפות גלי, מפני שבמשך ז' ימים ינטל הכלי, אבל לשל הקדש א"צ משום דבדילי מיניה.

כבורה וחלה בארנונא– ארנונא היינו שהמלך נוטל עשריות מהבתמות או מהתבואה. לל"ק אם יכול בעל החמץ לסלק חובו מלפני במועות חייב בכבורה דאכתי לא נזה מהעדר שיתן לו מעות, אבל אם אינו יכול לסלקו במועות פטור כיון שיד נכרי באמצע ומכיב "בישראל", (ואמנם המקבל צאן ברזל מן הנכרי פטור מן הבכורה אע"פ שיכול לסלקו במעות, דכיון שאם לא היה מעות יקח הנכרי את הבתמה לא נחשב שיצאה מרשותו, אבל כגן הבתמה היתב ברושת ישראל. תוס'). ולל"ב פטור מבכורה אע"פ שיכול לסלקו במועות דעד מותי שלא סילקו במעות וזו שייכת בבמהות, דווקא בתמה דאית ליה קלא, אבל עיסת ארנונא חייבת בחלה אע"ג דכתיב "עיריסייתם" דשל נכרי פטורה, ואע"פ שאינו יכול לסלקו במועות, דלית ליה קלא והרואה חושב שהיא של ישראל, והוא אוכלה בכל חלה.

המוצא חמץ בביתו ביו"ט כופה עליו ל"ד דכיון שביטלו אינו עובר בכל יראה, ולא התירו לטעלה, וצריך פית כל ימי שלא ישכח ויאכלו, ואינו יכול לעשות מוחיצה, וכפה עליו כלי יום אחד ובלילה יבערנו. וכתבו תהוס' דלמ"ד אין ליל גיטל אלא לצורך דבר הניטל, איירי בצריך לקוממו, או נמי אכא התירו שמו' יבוא לאכלו את החמץ, ואם החמץ הוא של הקדש א"צ לכפות כלי מפני שבדילים ממנו אפי' בשאר ימות השנה.

חייב בדיקה לפני ליל י"ד– המפרש לים היוצא בשיירא למקום רחוק אם יוצא ל' יום קודם פסח (שהוא זמן ששואלים ודורשים בהלכות הפסח וזל תלוי חייב להזהר בכרית הפסח) ואין דעתו לחזור בימי הפסח אינו חייב לבער, ואם יצא בתוך ל' יום ודעתו לחזור חייב לבער, ואם יוצא לפני ל' יום ודעתו לחזור, ואם שיוצא בתוך ל' יום ואין דעתו לחזור, לאביי א"צ לבער, ולרבא צריך לבער מפני ששכחושו עובר עליו ואינו ברישותו לבלטלו שאור אסור בהנאה ואינו שלו, וכן לרבא אם עושה את ביתו אוצר שמכניס שם תבואה ומתחתיה חמץ

לפני ל' יום ואין דעתו לפנותו א"צ לבער דחמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוטח, אבל בתוך ל' יום אף שאין דעתו לפנותו, או לפני ל' יום ודעתו לפנותו, חייב לבער.

וְ שוֹאֲלֵינוּ וְדוֹרְשֵׁינוּ בְּחֻלּוֹת הַפֶּסַח קוּדֵם הַפֶּסַח ל' יוֹם, שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני, ואף שענה על שאלת הנמצאים, לא היה צריך להאריך. תוס'. עוד כתבו דפרשת טמאים שנאמרם בא' ניסן היינו טומאת תרומה וקדשים, ולא פירשו רש"י שזה פרישת פסח שני. ולרשב"א מספיק ב' שבתות, (ואין ראייה מופסת שני שמיין שלימד משה את דניו פסח ראשון לימד את את דניו פסח שני), ומקורו הוא משה ששמושה לימד ברה"ח ניסן בשנה השניה לצאתם ממצרים (והיה זה ברה"ח דכתיב "במדבר" ואתיא מ"במדבר" דכתיב ביה באחד לחודש השני).

אין מוקדם ומאוחר בתורה ופרשיות שנאמרו בתחילת וכתבו אחרי המאוחרות, ודווקא בבי' עניינים ב' פרשיות, אבל בענין אחד כתוב לפי הסדר אלא"כ ידעשה או טעם חלקיים. תוס'. דאל"כ א"א לדרוש כלל ופרט או פרט וכלל, ובאמת בב' עניינים לא דורשים כלל ופרט אף למי"ד שדורשים כלל ופרט המרוחקים זה מזה. ועשר הדברות נחשבים ענין אחד. תוס'.

ביטול חמץ

למה צריך לבטל- הבודק צריך שיבטל בלילו, אע"פ שמבער כל מה שנמצא, גזירה שמה ימצא גלוסקא יפה לאחר האיסור, ותהיה דעתו עליה שהיא חשובה בעיניו, וחס עליה מלשורפה ומשתה אותה אפי' רגע אחד. ומצא עובר בכל יראה, ולכן תיקנו שיבטל דמאחר שביטל אינו עובר. רש"י. ובתוס' כתבו שבאמת יכול לבטלה וכוונת הגמ' גלוסקא לא בטלה ממיליה כמו פורו. ואין הטעם משום פירוורין, שהרי אינם חשובים, ומה שהם נשומים אגב שאר הבית אינו מחשיבם, שהרי מצינו שאם אדם שומר את שדהו שלא ינסו, מחמת דבר אחר ויש בו סופי תאנים או ענבים שאינם מתבשלים כל צורך לעולם, שאם אין בעיה"ב מקפיד עליהם מותרים משום גזל ופטורים מן המעשר והזו הפקר. (ואם מקפיד עליהם אסורים משום גזל, וחייבים במעשר אם ליקטם בעיה"ב או שנתנם לאחר).

זמן הביטול- זמן הביטול הוא בזמן בדיקת חמץ סמוך לבדיקת מיד, ואומר כל חמץ אכילא בביתא דהין ליביטל, ולא בשעה רביעית או חמישית ביום י"ד שמה ישכח לבטל בזמן שהוא נסוף בדיקה ויזכר לבטל, אבל אחרי זמן האיסור א"א לבטל חמץ מפני שאינו ברשותו - שלו (ועשהו הכתוב כאילו הוא ברשותו להתחייב, וכן בור ברה"ח הפותח חייב בנזקי אע"פ שהכריז ברה"ח הוא הפקר). ולא תיקנו שיבטל בשש לרש"י היינו בשעה היששית שהוא נסוף בשפרותו משום דכבר אינו ברשותו, כיוון שהחמץ כבר אסור מדרבנן לכ"ע, כמו שמצינו שהמקדש אשה משש שעות ולמעלה והיינו מתחילת שש אין חוששין לקידושו, אפי' אם קידש בחיטי קורדנייתא הצומחים בהרי אררט שהם קשים מאד, ואפי' אם באו עליהם מים אסורים בהנאה מדרבנן, ואתי איסור הנאה ורבנן ומפקיעו קידושין דאורייתא, דכל נמקדש אדעתא ורבנן נמקדש, והפקע ב"ח הפקר. שיטת התוס' שיק אחרי שעה שישי א"א לבטל, וראית הגמ' מחיטי קורדנייתא שהם חמץ נוקשה שאינו אסור אלא מדרבנן.

וְ הוּא דַתְּנֵן שאם היה יושב בבית המדרש וזכר שיש לו חמץ בביתו ומבטלו בלילו אף אם חל י"ד בשבת ועדיין לא הגיע זמן האיסור, וכן בבי"ט, ואף שיו"ט הוא אחר זמן האיסור שא"א כבר לבטל, צ"ל שיש לו עישה שלא התמיהה, שעדיין היא שלו ויכול לבטלה. ומתירא שמה תחמיץ ומפני כבוד רבו אינו יכול לקום וללכת לאפות אותה.

אי אזלינן בתר בתרא או בתר רוב

ספק חמץ- פת שנמצאה בתוך תיבה, ולא ידוע אם היא חמץ או מצוה, אזלינן בתר בתרא דמסתמא לפני שמותיה פת חדשה נטלים את הישנה שלא התעפש, ועוד דמסתמא בדיק את התיבה בליל י"ד, ואם הפת מעופשת לא אזלינן בתר בתרא, בהעניפוש מוכיח שאינה מהאחרונים, ואמנם אם רבו הימים שהניחו בה מצוה והיא ראויה להתעפש, אע"פ שעניפושה מרובה מותרת, דאמרינן שכל יום הניח עליה מצוה חמה וזה גרם לעיפוש מרובה.

מעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בִירוּשָׁלַיִם-

אם נמצאו לפני סוחרים בהמה, בכל השנה הוו מעש"ך מפני שהעולים הרגל לא היו מספיקים לגמור את מעוֹת המעשר שלהם, והיו נוטנים אותם לבני העיר בטובת הנאה, ועיקר השימוש היה לקנות בהמות לשעלים, ולכן רוב אכילי הבשר היו ממעוֹת מעשר, (וכתב רש"י שאף שיתכן שנפלו מיד המוכר, מ"מ ספק איסורא לחומרא, והתוס' כתבו דא"כ נסמון מיעוטא דחולין למצוה של מוכר, וכן פ' ת"ו התוס' שהקונים הם הרוב).

ואם נמצאו בהר הבית דינם חולין, ואף אם נמצאו בזמן הרגל לא אזלינן בתר בתרא אלא לפי רוב טעמה, מפני שהר הבית לא היה מתכבד (שהרוח היתה מכבדתו, ועוד שאסור ליהנות שבאק שעל גרזין). וכתבו התוס' שמוותר להינסן להר הבית עם מעוֹת בצינעא, ודק בפרהסיא אסור מפני שגראה שהולך עם לסוחרה.

ואם נמצאו בירושלים בשאר ימות השנה חולין, אבל בשעת הרגל הוו מעש"ך ואין אומרים שנפלו לפני הרגל כיוון שהשנה עשויים להתכבד בכל יום וע"י היבדן היה מוצאם (ואמנם ש"ך קעשה אינו נמצא ע"י כיבוד אלה ע"י בדיקה). תוס' ולהכי אזלינן בתר בתרא.

תיבה שהשתמש בה במעוֹת חולין ובמעוֹת מעשר, במזאר בברייתא שהולכים אחר הרוב ולא אחר הבהרא, וצ"ל דהיינו באופן שאינו יודע מה השתמש בה אחרון, או שהשתמש בה בשניהם יחד באותו יום כל אחד בערימה נפרדת בזוית נפרדת, או שמצא מעוֹת בגומא: שיש לחוש שמה נטמן בגומא ולא יראה.

ברכת המצוֹת

וְ בִדְקַת חֻמֵץ- הבודק חמץ שיברך, ומברך לפני הבדיקה לרב פפי מברך "לבער חמץ", וביעור כולל גם בדיקה, מפני שמשמעותו הוא להבא, אבל על ביעור משמע מעיקרל ויתר מלהבא. תוס'. ולרב פפא מברך "על ביעור חמץ", דמשמעותו להבא, וכן הלכה דמשמע ענין למי.

מילה- מברך "על המילה", דאינו יכול לברך למוול, שהרי אינו מחויב למוול אלא האב אבל ביעור כל איש בודק בביתו, וכתבו התוס' שהמל גרים מברך "למול את הגרים" שהרי המברך חייב למוול. **ואבי הבן לרב פפי צריך לומר למוול**, ולהלכה גם אבי הבן שח"י על הלהבא מלשמוע. וכתב רשב"א שברכת להניטוס בבריתו וכו' יברך לפני המילה, דלהניטוס להבא משמע, ועוד דצריך לברך עובר לעשייתו, אבל לר"ת מברך לאחר המילה אחרי ברכת על המילה, ואינו מברך על מילה זו, אלא מודיע עושהה המילה לשם יוצרנו, ולא לשם ע"ז וכו'.

שחיטה- מברך "על השחיטה", דאינו יכול לברך לשחוט, שהרי אינו מחויב לשחוט, ובשחיטת פסח וקדשים לרב פפי צריך לומר לשחוט.

נטילת לולב- מברך "על נטילת לולב", דאינו יכול לברך לנטול, כיון שכבר יצא בו כשהגביהו. ומ"מ יכול לברך אע"פ שכבר יצא, משום שעדיין הוא עוסק במצוה שהרי צריך לענעו בהלל. ומהאי טעמא נטול לולב א"צ להפוסק כ"ל, או משום שאינו רוצה לצאת בראות נטילה. תוס'. (וברכת שהרחיכו מברך כשעושה לעצמו לולב, וכן העושה לעצמו סוכה מברך שהחיינו, וכשננסכ לישב בה מברך "לישב בסוכה").

עובר לעשייתן- כל המצוֹת מברך עליהם עובר לעשייתן, והיינו לפני עשיית המצוה (דכתיב "ויעבור את הכושי", "והוא עבר לפניהם", ו"יעבור מלכם לפניכם"), וכן בשופר יברך לפני התקיעה, ואין חוששים שמה תתקלקל התקיעה, כמו שאין חוששים בשחיטה ומילה, אבל בטבילה מברך "על הטבילה" אחרי שטבל ועלה, לרש"י בעל קרי אסור לברך קודם הטבילה, ומשה' תיקנו בכל הטבילות שיברך לבסוף, ולתוס' בעל קרי הזוה יכול לברך, אבל ר' אינו יכול לברך לפני הטבילה ולומר וציונו, ואין לעובר בבישם שנברכות אתר הטבילה, דלא חילוק בין הטבילות, וכן נבט"י אחרי בית הסאא אינו יכול לברך לפני הטבילה, ומשה' אף בשאר נטילות יברך אחרי הטבילה (ועוד יש טעם עוסק לברך אחרי הטבילה לפני הניגוב, שהרי האוכל בלי ניגוב כאילו אוכל לחם טהור). ובאופן אחר כתבו התוס' שמה שבטבילה מברך אחרי הטבילה, משום שמה ימנע מלטבול משום ביעותא, ואחרי שירד למים ליבו רואה את הערהו ואסור לברך. עוד כתבו התוס' שא"צ לברך עובר לעשייתן אלא עושה המצוה, אבל בברכת אידוסיין אינו מברך אלא אחר האידוסיין.

בדיקת חמץ לאור הנר

מקור וטעם הדין- אין בודקין את החמץ לאור החמה או הלבנה או האבוקה אלא לאור הנר, מפני שאור הנר יפה לבדיקה, וכתבי' (זכר לדבר) "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם", ומציאה היא ע"י חיפוש דכתיב **"ויחפש בגדול החם ובקטן כילה וימצא"**, חיפוש הוא ע"י נרות דכתיב **"ויחפש את ירושלים בנרות"**, ולא תאמר שחיפוש דכתיב גבי נרות היא קולא שהקב"ה לא יחפש את עוונות ירושלים באבוקה שע"י ימצא גם עוון קטן, אלא בנרות שימצא רק עוון גדול, אבל חמץ אין לומדים משם להקל שיספיק חיפוש בנה, וזה לומדים מ"ד ב' נשמות אדם **חופש**" שחיפוש מועיל בנר, וא"א ללמוד מפיסוק זה בלא הפסוק הקודם, משום שבאן החיפוש אינו מוסב על הנר. תוס'.

ה' בדיקה לאור החמה בחצר ובאכסדרא ובארוכה- חצר א"צ בדיקה כלל מפני שהעורבים מצויים שם, ואכסדרא נבדקת לאורה ביום וא"צ להביא לה נר בלילה, וכן ארוכה כנגד החוור ממש, וצדידי הארוכה אין נבדקים לאור החמה אלא בנר.

בדיקה ע"י אבוקה- אבוקה לא מועילה לבדיקה אע"פ שאורה רב מאור הנר, (כמצינו שבדיקה בפני השכינה לעת"ל שאורם היה כאור של שבעת ימי בראשית כנר בפני אבוקה, וכן מצינו שאבוקה הבהדלה מצוה מן המובחר), דלבדיקה עדיף נר מאבוקה, ו"א מפני שאפשר להניטוס לחורים וסדקים, וי"א מפני שנו מאיר לפניו ואבוקה לאחריו והבודק צריך שיהיה אור לפניו, וי"א שבאבוקה מתיירא שיעיניו אף תבית ואין ליבו על הבדיקה יפה, וי"א שנו אורו נמשך יפה, אבל אבוקה קופצת ונפסקת תמיד.

חיוב בדיקה במקומות שונים

כל מקום שאין מנכניסים בו חמץ א"צ בדיקה.

חורי הבית שבכולל העליונים והתחתונים אם הם גבוהים או נמוכים יותר מדאי שאין נח להשתמש בהם אינם צריכים בדיקה, ואם הם באמצע הכותל צריכים בדיקה.

גג היציע שהוא מושפע א"צ בדיקה, אבל שאר גגות אינם משופעים. וגג המגדל שנותרים לתוכו כלים ואוכלים א"צ בדיקה אלא תוכו וכלו גגו.

רפת בקר ולולין א"צ בדיקה שאם היה שם חמץ בהנחתו אכלוהו.

בית התבן א"צ בדיקה דאין מנכניסים בו חמץ.

אוצרות יין אם מסתפק מוהם צריך בדיקה שפעמים כשהיין כלה השמש ננסס ליש עם פתיו, ואם אין מסתפק מוהם א"צ בדיקה. ואוצרות שמן א"צ בדיקה, דע"ש קבע לאכילה וידוע כמה שמן יצטרך, משא"כ בשתיה. ועשו אוצרות שיכר בבבל כאוצרות יין שמסתפק מהם שיכיון שהגלים בו אין קבע לשתייה.

מיטה החולקת בתוך הבית ומפסקתה - חולקת היינו שמעמידים אותה במקום מחיצה חלקל תמשישי הבית, ודין זה הוא בכל מיטה, ואורחא דמילתא נקט. אם המיטה גבוהה מתקרקע צריך לבדוק תחתיה, ואם אינה גבוהה ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת שיש אורר בין המיטה לעצים א"צ בדיקה. שיטת התוס' שהגדון הוא על בדיקת המקום שאחרי המיטה, ואיירי שאינו יכול לעבור אלא ע"ג המיטה או מתחתיה, שאם היא גבוהה ואפשר לעבור תחתיה בלא לשוח חייב בדיקה, ואם צריך לשוח אורר חייב בבדיקה. או שכונות הגמ' שאם היא נמוכה ונח לעבור עליה צריך בדיקה, ואם אין נח לעבור עליה פטור מבדיקה. ולר"ח בשתי בבריות כתבו שצ"ל בדיקה, ומה שמבואר בברייתא אחת שדווקא כשיש אבנים א"צ בדיקה היינו כשהיא גבוהה, אבל נמוכה אף בלא אבנים א"צ בדיקה.

בית הדגים של דגים גדולים א"צ בדיקה כי יש להם קבע ואומדן, ושל קטנים צריך בדיקה.

בית המלח בית השעורה שהולך באמצע הסעודה להביא מלח נרות וזבית העצים ובית התמרים צריכים בדיקה.

<div></div>	<div>ניתן לשמוע שיחות מ"ת אחד, בעברית או באידיש, סיכומי 7 דפים בשעה, ביאורי תפילות יום חול ושבת, ענייני בין אדם לחבירו פרשיות השבוע ומועדים תנוכה וכו' בטלפון- 03-6171132</div>
---------------------------------------	--

בדיקה במקום סכנה

תנא אין מחייבים אותו להכניס ידו לחורים וסדקים מפני הסכנה.

הגמ' מנבאת דלא איירי בחורים וסדקים שסכנה להכניס ידו לשם, דא"כ אינו משתמש בהם. אלא איירי **שהשתמש בחורים והכותל נפל**, דא"צ בדיקה אלא רק מה שרואה בעיניו, ואף במקום שהכלב יכול לחפש אחריו פחות מנ' טפחים א"צ לבדוק מפני הסכנה של עקרבים (ודווקא כשאין ידוע שיש שם חמץ, אבל בחמץ ידוע שיכנר עופלים לפנות במזר וצניא. תוס'), ואף ששולחי מצוה אינם ניוזקים חיישינן שמהא תאבדו לו מחט ויבוא לחפש אחריה אחרי הבדיקה, (אבל בשעת הבדיקה אף אם יחפש מחט אין בזה סכנה, שהרי כוונתו גם למצוה, ושנינו האומר סלע זה לצדקה ע"מ שיחיה בני או שאהיה בן עוה"ב הרי זה צדיק גמור דברר זה, ואינו שלא לשמו, אלא עושה קיים מצוה בורא ומתקין אף להנאת עצמו. וכתבו התוס' שבאופן שאם לא תבוא לו הטובה יהיה תוהה על הראשונות אינו צדיק גמור).

ת' ולרב נחמן בר יצחק איירי **בחור שבין ישראל לנכרי** שלת"ק בודק עד מקום שיזו מגעת והשאר מנטלו בלילו, ולפלימו א"צ לבדוק בחור כלל מפני סכנת כשפים שהרי בודק בלילה לאור הנר (אבל בשימוש בחור אין סכנה מפני שמשתמש ביום לאור היום), ואף ששולחי מצוה אינם ניוזקים, מ"מ היכא דשכיח הזיקא שאני, כדאשכחן שאמור שמואל א"ך אלך ושמעו שאול והרגני" הרי שהיה ידו אע"פ שהיה שולחו של מקום.

שלוחי מצוה אינם ניוזקים- כלל זה הוא בין בהליכה ובין בחזרה, כאיסי בן יהודה שלומד מוהא דכתיב "ולא יחמוד איש את ארצך" שהפרה והתרנגול לא ינזקו דודיש **"עַבְד אֲרֶצְךָ"** הטפל לארצך. תוס'. וכ"ש בני אדם שאין דרכם לתקו מפני שיש להם מולד, ואף בחזרה לא ינזקו דכתיב **"ופנית בבוקר והלכת לאוהלך"** (וקרא דהליכה איצטריך ללמד שמי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל), ועל כן ההולכים לבית המדרש יכולים ללכת או לחזור בלילה ואין להם לירא מן המזיקים, שהמצוה מגינה עליהם.

מפני מה אין פירות גינסור שהם מתוקים מאד וחמי טבריה בירושלים, שלא יאמרו עולי רגלים אלמלא עלינו אלא בשביל זה דיינו, ונמצאת עליה שלא לשמו.

בדיקת שתי שורות במרתף- א"צ לבדוק אלא במרתף שמתקנים בו חמץ, והיינו במסתפק, לב"ש בודק ב' שורות על פני כל המרתף, ונחלקו בדעתם רב יהודה וריו"ח, לרב יהודה בודק ב' שורות מלמטה למעלה, ותניא כותיה, ולריו"ח בודק שורה אחת מלמטה למעלה, ואת כל שורת החביות העליונות על פני כל איצו והחבו של המרתף, (ונקראת שורה אם מונים מלמעלה למטה), ותניא כותיה, ולב"ה בודק את ב' השורות החיצונות העליונות, ונחלקו בדעתם בר ושמואל, לרב בודק את השורה העליונה החיצונה ולא מן הארץ עד הקורה ואת זו שתחתיה, ולשמואל בודק את השורה העליונה החיצונה ואת זו שלפנים ממנה, והלכתא כשמואל.

יצא לאור עד כה:

תמצית הש"ס- ד' חלקים על כל הש"ס.

תמצית גפ"ת- ברכות, פסחים, יבמות, גיטין, בבא מציעא, בבא בתרא.

תמצית משנה ברורה- א' ב' ג' ד'.

תמצית ספרי מוסר.

וכן ניתן לקבל במייל: **A0527692282@gmail.com**

תמצית גפ"ת שבת, עירובין, סוכה, כתובות, נדרים, קידושים, בבא קמא. וכן תמצית משנה ברורה ה', תמצית תנ"ך, ותמצית ספרי החפץ חיים.

נקודות המכירה:

לכמויות- 052-7692282. אפשרות למשלוח.

הפצה ליישבות- יוספי. 054-8446691.

אלעד- יהודה הנשיא 81 (אייזנברך) 0548418684.

אשדוד- יהודה המכבי 15 (קרפ) 054-8487873.

בית שמש- נחל לוז 18 (אופיר) 0533103773.

בני ברק- מרצבך, מלצר 24 052-7181260.

מרכז הסת"ם רחוב זכריה 3.

ירושלים- ישיבת מיר (בית שלום) 052-7692282.

אביגדב 9 (קרביץ) 02-5821674.

חנות ספרי הישיבה.

מודיעין עילית- רבי עקיבא 30/6 052-7692282.

רכסיים- רחוב אשל 4 (קרפ) 04-9846214.

ניתן להזמין את הסט של תמצית הש"ס 4 חלקים סיכומי 7 דפים בשעה, ביאורי תפילות יום חול ושבת, ענייני בין אדם לחבירו פרשיות השבוע ומועדים תנוכה וכו' בטל 0537125663